

- **Min favorittlærer** | 20 Knekket samisk-koden
- **Aktuelt** | 22 Våpendag i barnehagen
- **Portrettet** | 28 Gavmild kunstner
- **Frisonen** | 33 Adjunkt på sporet

UTDANNING

18

28. OKTOBER 2016

utdanningsnytt.no

Nye muligheter

for unge flyktninger

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Henriette Myklebust Øye
Markedskonsulent
hmo@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

Innhold

10

● Hovedsaken: KONSENTRERT VOKSEN- OPPLÆRING

Sylvi Listhaug er i gang med flere tiltak for å få flyktninger raskere inn i arbeid og utdanning, blant annet opprettes det fem integreringsmottak.

Utdanningsforbundets Solveig Hals advarer mot ordninger som kan være i strid med prinsippet om lik rett til utdanning.

Elev Ahmed Isse Ali har norsk på Thor Heyerdahl videregående.

● Frisonen 33

Skinnerunden til modelljernbanebygger Arne Heggeseth er på cirka 50 meter og fyller 30 m² gulvplass.

Innhold

Aktuelt	4	Aktuelle bøker	34
Aktuelt navn	8	Innspill	36
Hovedsaken	10	Debatt	42
Kort og godt	18	Kronikk	48
Ut i verden	19	Stilling/kurs	52
Min favorittlærer	20	Minneord	54
Aktuelt	22	Lov og rett	55
Glimt	29	Fra forbundet	56
Aktuelt	26		
Portrett	28		
Friminutt	32		
Frisonen	33		

● Min favorittlærer

Sametingspresident Ailo Keskitalos favorittlærer er Gunvor Guttorm. Hun hjalp Ail til det samiske språket. Her ser vi Aili i 1985.

20

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● Portrettet

Multikunstneren Kjell Erik Killi Olsen vil skape et kunstsenter i Trondheim, der særlig unge kunstnere skal få en arena.

● Drakamp om lekevåpen

Burde barnehagene ha en dag der barna har med lekevåpen? Det mener psykiater Anne Kristine Bergem. Psykolog Elisabeth Gerhardsen kunne ikke vært mer uenig.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2015: 177.878
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen.

Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen. PFU's adresse er Rådhusgt. 17, Pb 46 Sentrum, 0101 Oslo Telefon 22 40 50 40.

Forsidebildet

Larvik kommune har lang erfaring med å få flyktninger og innvandrere raskt i utdanning og jobb. Nå får kommunen ett av de fem integreringsmottakene regjeringen har planlagt. Fra venstre: Migna Haile, Amir Haiddari, Daniel Desta og Fanuel Habte.

Foto: Erik M. Sundt

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

● Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Staten og skoleeierne har ansvaret

Rundt 33.000 norske lærere mistet sin formelle undervisningskompetanse i norsk, engelsk, matematikk, samisk og norsk tegnspråk etter innføringen av kravene om 30 studiepoengs fordypning i disse fagene på barnetrinnet og 60 studiepoeng på ungdomstrinnet. Mange lærere reagerte kraftig på det som skjedde, og uttrykket «avskilta lærere» ble en gjenganger i mange debattinnlegg i Utdanning og meningsytringer på nettet. Folk som hadde vært i skolen i 30-40 år og som har gjort og fortsatt gjør en god jobb, ble stemplet som ikke gode nok lenger. Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen var nøye med å si at norske lærere gjør en god jobb, men han er ikke villig til å fire på de nye kravene likevel. Det som er klart, er at lærerne som mangler formell undervisningskompetanse får dispensasjon fram til 1. august 2025.

Representantskapet i Utdanningsforbundet tok opp denne saken på sitt høstmøte nylig, og det ble vedtatt at staten fullt ut må finansiere videreutdanning for lærere som omfattes av de nye kompetansekravene. Fylkesleder i Sogn og Fjordane, Steinar Strømli, sa det slik i debatten: – Når arbeidsgiver krever ny kompetanse, er det vanligvis ikke tvil om hvem som har ansvaret for dette. Tror noen at bilmekanikere selv må betale for å lære å reparere el-biler? Andre pekte på at mange lærere gir uttrykk for at de er urolige og fortvilte. Og de synes det er vanskelig å forstå hvorfor kravene fikk tilbakevirkende kraft.

Regjeringen har helt siden den kom til makten høsten 2013, lagt vekt på å styrke lærernes kompetanse. Også den forrige regjeringen var opptatt av det, men antall lærere som nå får tilbud om å være med på det omfattende videreutdanningsprogrammet er langt høyere. Vi snakker om mellom en tredobling og en firedobling i løpet av de siste tre årene. Men det er ingen tvil om at det koster, både i form av tid, hardt arbeid og penger. – De som har vedtatt kravene, har ansvar for egne vedtak også finansielt, sa Tor Anders Råbu fra Vest-Agder i representantskapet. Der ble det også understreket at alle berørte lærere må få tilbud om videreutdanning som gjør at de opprettholder kvalifikasjonene.

På spørsmål fra Utdanning svarer statssekretær Magnus Thue i Kunnskapsdepartementet at «ingen lærere blir pålagt å ta videreutdanning på grunn av kompetansekravene. Det er skoleeier – ikke den enkelte lærer – som skal oppfylle kravene.» Det er et interessant signal fra høyeste hold i departementet, et signal som både tillitsvalgte og medlemmer i Utdanningsforbundet kan ta med seg videre i arbeidet med denne saken.

Knut Hovland

Nye lokallag i Vestfold

Utdanningsforbundets lokallag i Stokke, Andebu og Sandefjord går sammen i Sandefjord lokallag, lokallagene Tjøme og Nøtterøy i Utdanningsforbundet Færder. Dato for de formelle sammenslåingene blir 1. januar 2017 og 1. januar 2018.

Tar ulovlig betalt for PC-leie til elever

Finmark fylkeskommunes leieordning for PC er ikke forenlig med gratisprinsippet i norsk skole, slår Fylkesmannen fast.

Sp vil kaste PISA ut av skolen

Senterpartiet vil ha PISA-testene ut av norske skoler. – I de 16 årene vi har deltatt i PISA-testene, har vi ikke oppnådd noe som helst. Vi får omtrent samme resultater i dag som da vi begynte, sier skoletalsperson Anne Tingelstad Wøien til NRK. ©NTB

For få lærere til svensk skolesatsing

Myndighetene har satt av nesten 24 milliarder kroner til skolesatsing fram mot 2020, skriver DN.se. Det kraftige frafallet i lærerutdanningen gjør det derimot vanskelig å realisere satsingen. Utreder Johan Ernestam i Lærerforbundet sier til avisa at skolen nå mangler 50.000-60.000 lærere.

Isaksen: – En fryktelig dårlig idé å melde Norge ut av PISA

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) kaller det «en fryktelig dårlig idé» å melde norsk skole ut av PISA-forskningen, slik Senterpartiet har foreslått. Både SV og Utdanningsforbundet støtter forslaget.

– En fryktelig dårlig idé. Forslaget vil innebære at vi melder oss ut av de fremste og beste skoleforskningsprosjektet i verden, som i dag gir oss viktig og nyttig informasjon om norsk skole. Det er en veldig skadelig symbolpolitikk, sier Isaksen til NTB.

Ny rammeplan for barnehagen

– Skal ikke bryte tradisjoner

Kunnskapsministeren håper forslaget til ny rammeplan for barnehagen viser at han aldri har villet bryte barnehagens tradisjoner for lek og læring.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

På spørsmål om Torbjørn Røe Isaksen (H) tror forslaget bedrer forholdet mellom politikerne og store deler av barnehagelærergruppa, svarer

han at han aldri har villet snevre inn læring i barnehagene.

– Vårt forslag til rammeplan trekker fram språkarbeidet mer enn den gamle. Men metodene er de tradisjonelle, med samtaler, lek, sang, rim, regler og litteratur som sentrale og bærende elementer, sier han.

– Vil forslaga føre med seg økonomiske tiltak?

– Den nye planen får ingen direkte økonomiske følger. Men midlene til kvalitets- og kompetanseutvikling i barnehagen vil rettes inn mot iverksetting av ny rammeplan.

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen sier at forslag til ny rammeplan for barnehagen ikke bryter med lek og læring. Her fotografert 11. mars med Maria Nadir (f.v.), Arti Dobray og Ingrid G. Syversen i Skillebekk barnehage i Oslo, som jobber mye med språk.

ARKIVFOTO LINE FREDHEIM STORVIK

Mener barnehagelærerne er blitt hørt

– Regjeringen har lyttet til profesjonen, sier leder i Utdanningsforbundet Steffen Handal om forslaget til ny rammeplan.

TEKST Hanne Selboe Karagülle

Forslaget inneholder ikke krav om kompetansemål for barn. Dette er Handal godt fornøyd med.

– Kan ordlyden i planen dempe uenighetene vi har sett mellom politikerne og barnehagelærerne?

– Da stortingsmeldingen «Fremtidens barnehage» ble behandlet i vår, poengterte Stortinget at de ikke ønsket ferdighetsmål for enkelte barn. I stedet videreføres tradisjonen med pro-

sessmål for arbeidet i barnehagen, en tradisjon som er sterkt verdsatt i det norske barnehagemiljøet, sier Handal.

– Hva synes du om at minoritetspråklige barn og de yngste barna er trukket fram spesielt i forslaget?

– Det er balansert forholdsvis godt. Likevel viser forslaget at det satses mer på de generelle rammene enn enkeltproblematikk. Men det gjenstår jo å se i høringen hva folk mener, sier han.

Handal etterlyser at punktet om roller og ansvar tas opp i høringen. Punktet bør i stor grad konkretiseres, mener han.

Les mer på utdanningsnytt.no

● **Nye kompetansekrav i grunnskolen**

Krever at staten dekker videreutdanning

Staten må finansiere fullt ut videreutdanning for lærere som omfattes av de nye kompetansekravene i grunnskolen. Det vedtok representantskapet i Utdanningsforbundet 14. oktober.

TEKST Harald F. Wollebæk | hw@utdanningsnytt.no

Kravet gjelder de rundt 33.000 lærere som mista sin formelle undervisningskompetanse i norsk, engelsk, matematikk, samisk og norsk tegnspråk etter innføringen av kravene om 30 studiepoengs fordypping i disse fagene på barnetrinnet og 60 studiepoeng på ungdomstrinnet.

– Når arbeidsgiver krever ny kompetanse, er det vanligvis ikke tvil om hvem som har ansvaret for å dekke dette. Tror noen at bilmekanikere selv må betale for å lære å reparere el-biler? I dette tilfellet er det staten som har kommet med tilbakevirkende krav, og da er det klart at staten må ta regninga, sa Steinar Strømsli, leder i Utdanningsforbundet Sogn og Fjordane, i debatten på representantskapsmøtet i Hurdal i Akershus.

I dag bidrar lærere ved at en del av studiene må skje på fritida.

Statssekretær Magnus Thue (H) svarer ikke direkte på Utdannings spørsmål om en fullfinansiering av etterutdanningsstilbudet for berørte lærere er aktuelt, men skriver i en e-post: «Ingen lærere blir pålagt å ta videreutdanning på grunn av kompetansekravene. Det er skoleeier – ikke den enkelte lærer – som skal oppfylle kravene. Det er viktig at skolene og kommunene bruker tiden godt, og sørger for at alle lærere som ønsker det får mulighet til å ta videreutdanning i god tid før overgangsperioden går ut i 2025.»

Fortvilelse og tap

– Mange medlemmer synes det er vanskelig å forstå hvorfor kravene fikk tilbakevirkende kraft. De sier at de er urolige, fortvilte, og at de har mista noe, sa sentralstyremedlem Siri Skjæveland Lode da hun innledet til debatten.

Hun fortalte at hun selv også nå mangler formell

Siden staten har endra kravene til lærernes kompetanse, må staten betale all etterutdanning for lærere som inntil nylig hadde kvalifikasjonene i orden, krever Utdanningsforbundet. ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

undervisningskompetanse i fag som hun har undervist i siden 1985.

– Jeg er ikke imot å lære mer. Men jeg vil ha en klar plan fra arbeidsgiver og en lovendring i Stortinget som viser at jeg er kvalifisert inntil videre, sa hun.

Tilbud til alle og forpliktende planer

I vedtaket ber representantskapet i Utdanningsforbundet regjeringen om å legge fram et forslag til lovendring som slår fast at de berørte lærerne fortsatt er formelt kvalifiserte til å undervise i disse fagene fram til 2025, slik Stortinget vedtok.

Omtrent samtidig som representantskapet behandla saken, ble det kjent at regjeringen har lagt fram en proposisjon for Stortinget der dette forslaget legges fram.

Representantskapet understreker også at alle berørte lærere må få tilbud om videreutdanning som opprettholder kvalifikasjonene til fortsatt undervisning, og at kommunene må lage forpliktende framdriftsplaner om dette.

MEST LEST:

- UDF krever at staten dekker videreutdanning
- Handal mener barnehagelærerne er blitt hørt i nytt forslag til rammeplan

Gikk du glipp av denne?

Døden i lastebilen

Innelåst i en lastebil i skolegården opplever elever ved Mysen videregående skole i Østfold skuespillet om de 71 flyktningene som døde i, nettopp, en lufttett lastebil.

utdanningsnytt.no/doeden1610

(Først publisert som fotoreportasje i Utdanning 17/2016)

● Yrkesfag

Faglærer Kjell Våler, rektor Terje Wold og byråd Tone Tellevik Dahl er enige om at utstyret på yrkesfag i Oslo trenger oppgradering. Byrådet i Oslo setter nå av 2 millioner kroner til dette.

2 millioner kroner til bedre utstyr

Byrådet i Oslo setter neste år av 2 millioner kroner til bedre utstyr i yrkesfagene. – Det er første gang det bevilges penger til en egen utstyrspott, sier byråd Tone Tellevik Dahl (Ap).

● Organisasjonen

Utdanningsforbundet har over 170.000 medlemmer

Ved utgangen av september hadde Utdanningsforbundet 170.121 medlemmer. Det er en økning på nesten 1800 siden august, og rundt 40.000 flere, eller drøyt 30 prosent mer enn ved starten for snart 15 år siden.

TEKST OGFOTO Wenche Schjønberg, redaktør for Yrke

13. oktober overbrakte hun nyheten om de ekstra pengene til rektor ved Stovner videregående skole i Oslo, Terje Wold.

Han viste rundt på teknikk og industriell produksjon (TIP), der flere av maskinene er fra 1979.

– Dette rimer dårlig med utstyret elevene våre møter i praksis og i læretid, sier Wold til Yrke.

Byråd for kunnskap og oppvekst, Tellevik Dahl, valgte Stovner videregående da hun skulle fortelle at egen utstyrspott blir en del av yrkesfagsreformen som det rødgrønne byrådet legger fram senere i høst: – Det var her vi fikk innspillet, under et skolebesøk, sier Tellevik Dahl.

Byrådet i Oslo setter i første omgang av 2 millioner kroner i 2017 og 2 millioner i 2018 for å sørge for bedre utstyr i de eldre skolene med yrkesfag i Oslo.

– At det forrige byrådet ikke satte av egne midler til utstyr, har bidratt til en krevende situasjon ved flere skoler, sier Tellevik Dahl.

Nesten halvparten uten lærekontrakt

42 prosent av søkerne hadde per 1. oktober ikke godkjent lærekontrakt.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

I alt har 25.600 søkt om læreplass i år. 1. oktober hadde 14.800 fått godkjent lærekontrakt. 13.000 har fått førsteønsket sitt oppfylt, men 1800 har fått læreplass i et annet fag enn førsteønsket, ifølge Utdanningsdirektoratet.

Kjemiprosessfaget har størst andel søkere med godkjent lærekontrakt, med læreplass til 77 prosent av søkerne. Av de største lærefagene har dataelektronikerfaget lavest andel, med 39 prosent.

● Lærertetthet

Høyre: Oslo kunne beholdt ekstra lærere

– Om utdanningsbyråden mener økt lærertetthet på ungdomsskolen er så viktig som hun sier, er det rart at hun ikke prioriterer det i sitt kommunale budsjett, sier Saida Begum (H).

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Begum er skolepolitisk talsperson for Oslo Høyre og sitter i bystyret. Hun mener utdanningsbyråd Tone Tellevik Dahl (Ap) kunne ha prioritert i eget budsjett å beholde de 58 lærerne som nå sies opp etter at regjeringen ikke foreslo å videreføre en statlig satsing på ekstra lærertetthet i ungdomsskolen.

Begum peker på at den daværende rødgrønne regjeringen bevilget midler til 58 midlertidige lærerstillinger i ungdomsskolen som et forsøksprosjekt som skulle utfases i 2017.

– Nå får Oslo 85 permanente lærerstillinger på 1.-4. trinn via den borgerlige regjeringens satsing på tidlig innsats. I statsbudsjettet for 2017 får Oslo også 36,5 millioner kroner til tidlig opplæring i skolen, påpeker Begum.

– Utdanningsbyråden har i sitt budsjett gått inn for å avvikle en kommunal styrkingstime i 5.-7.-trinn og godtar samlede kutt på 122 millioner kroner i Oslo-skolens budsjett i økonomiplanperioden, påpeker Saida Begum.

● Læreplan

– Ny generell del må være et samfunnsansvar

I panelet satt, f.v. Trond H. Diseth, Johan H. Andresen, Torbjørn Røe Isaksen, Ane Krogsæter Aarre og Trine Anker.

12. oktober ble den nye generelle delen av læreplanverket debattert. Den 23 år gamle planen skal fornyes.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

I 1993 kom generell del av læreplanverket. Den har overlevd både Kunnskapsløftet og ny formålsparagraf. Nå skal den fornyes.

– En ny generell del må ikke bli skolens ansvar alene, men et ansvar for hele samfunnet, sa Utdanningsforbundets leder Steffen Handal før debatten.

Under debattmøtet i Lærernes hus i Oslo deltok blant annet Ferd-sjef Johan H. Andresen og kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H).

– I en ny forskrift må vi både ivareta tradisjonelle verdier og kritisk, selvstendig tekning, sa Isaksen. Han sa også at dannelsesoppdraget aldri har vært viktigere.

Johan H. Andresen snakket om hvilke ansatte han kunne tenke seg i fremtiden.

– De har både entreprenørmessige evner og etisk dømmekraft. Holdninger og verdier sammen

med kompetanse blir også viktig i fremtiden, sa Andresen til de fremmøtte.

Også avdelingsoverlege ved Oslo universitetssykehus, Trond H. Diseth, førsteamanuensis ved Det teologiske menighetsfakultet, Trine Anker, og lærer og avdelingsleder ved Persbråten videregående skole, Ane Krogsæter Aarre holdt innlegg. Blant spørsmålene i debatten var: Hvordan kan skolen øve opp elevenes evne til kritisk tenkning og utøvelse av god dømmekraft? Hvordan kan den generelle delen få større betydning for skolens praksis? Hvordan kan generell del legge til rette for og støtte lærernes arbeid og samarbeid om opplæringen?

Lærere skal få si sin mening om generell del i en blogg

For å få inn stemmer fra hele Skole-Norge lanserer Kunnskapsdepartementet en blogg.

TEKST Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

Bloggen er ett av flere tiltak for en åpen og involverende prosess i arbeidet med ny generell del av læreplanverket. Bloggen skal bestå av både faglige innlegg og meningsutvekslinger.

– Nå er behandlingen i Stortinget ferdig, og vi skal lage en ny generell del. Vi har allerede intervjuet folk i skolesektoren og hatt diskusjoner med aktuelle organisasjoner. Nå vil vi åpne prosessen enda mer, og en del av det er en blogg. Lærere, organisasjoner, fagfolk og andre stemmer er invitert til å kommentere og gi innspill, sier Torbjørn Røe Isaksen til Utdanning.

– Kan hvem som helst ytre seg her?

– Ja. Det velges noen lærere som skal blogge.

Alle kan kommentere blogginnleggene.

Isaksen sier videre at den generelle delen er et verdidokument som beskriver samfunnsoppdraget til skolen.

– Derfor er det viktig at Skole-Norge føler eierskap til det, sier statsråden.

Kunnskapsdepartementet skal også sette sammen fokusgrupper, som kan gi tilbakemeldinger til selve teksten i generell del underveis.

● Dispensasjon for «avskilte lærere»

Kompetansedispensasjonen vil gjelde fram til 1. august 2025

Kunnskapsdepartementet kom 14. oktober med et lovendringsforslag der lærerne som oppfylte tilsetningskravet i paragraf 10-1 med forskrifter før 1. januar 2014, får en tidsbegrenset dispensasjon fra forskriftskravene om relevant kompetanse i undervisningsfaget.

Det samme gjør de lærerne som fullfører den tidligere allmennlærerutdanningen etter 1. januar 2014. Dispensasjonen gjelder til 1. august 2025, heter det ifølge kd.dep.no. Dette ble klart etter at regjeringen møtte Kongen i statsråd 14. oktober. Endringen vil ikke ha økonomiske og administrative konsekvenser.

Aktuelt navn

Savner gjensidig tillit

Jon Haukeland har laget film om de beryktede barneranerne fra Groruddalen. Nå etterlyser han tillit mellom systemet og ungdom som faller utenfor.

TEKST Hanne Karagülle

FOTO Privat

● Jon Haukeland (43)

Hvem

Regissør, dramaturg og journalist. Har studert historie ved Universitetet i Oslo og skuespillerinstruksjon ved Tisch School of the Arts i New York. Har vunnet flere priser for sine dokumentarfilmer. Ble blant annet tildelt Regjeringens menneskerettighetspris for dokumentaren «Mannen som elsket Hugesund».

Aktuell

«Barneraneren», en dokumentarfilm med rekonstruerte scener, hadde premiere 21. oktober. Det blir også holdt flere skolevisninger.

«Jeg prøver å trene hvis jeg er veldig sint.»

«Barneraneren» er en hybridfilm. Hvorfor bestemte du deg for å lage en film i dette formatet?

For det første hadde mediene skapt et stort stigma rundt hele saken. Jeg synes derfor det var vanskelig at Noah, som har hovedrollen, skulle representere alle barneranerne. For det andre var det mye indre justis innad i miljøet jeg skulle skildre: Folk var redd for å bli oppfatta som tystere, og derfor var det ikke lurt at jeg hang rundt der hele tida. Derfor bestemte vi oss sammen for å vente og ta tiden til hjelp. Vi intervjuet ham og vennene hans hjemme hos meg i en ti måneders tid. Basert på intervjuene skrev jeg et manus om de viktigste hendelsene fra de var 15–17 år.

Du har i et tidligere intervju etterlyst ungdomstoler i Norge. Hvorfor?

Da jeg fulgte saken i tingretten i Oslo, opplevde jeg at de som jeg da intervjuet og ble kjent med, ikke forsto omfanget av det de var med på. De forsto ikke hvem aktørene i rettssaken var og viste ingen respekt for rettsinstansen. De fortsatte bare maktkampen på gata i rettssalen. Det var én rettssak hvor alle nitten sto tiltalt. I stedet for å fokusere på hva de hadde gjort, fokuserte de på å ivareta sin egen plass i hierarkiet. Det var uheldig fordi familiene til ofrene var til stede. Barnekonvensjonen sier at de tiltalte skal forstå rettsprosessen, og det stiller jeg spørsmål ved om disse ungdommene faktisk gjorde.

Hva mener du mangler i oppfølgingen av ungdom som sliter?

Det som mangler, er tilliten mellom systemet og ungdommene. I dag har vi samtykkebasert straffegjennomføring, hvor ungdommen selv kan bestemme om de vil ha oppfølging etter rettssaken. Av alle de nitten barneranerne var det bare Noah som takket ja til oppfølging. Grunnen til dette er nettopp at de ikke stoler på verken politiet, barnevern eller kon-

fliktråd. Resultatet blir at de som trenger det mest, ikke får hjelp.

Du får holde en skoletime for det norske folk. Hva skulle den handle om?

Skam hos unge menn. Mange føler skam hvis de bryter med forventningene miljøet eller eventuelle rollemodeller har til dem. Det er en problematikk jeg synes bør få mer oppmerksomhet.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Filmregissør Gus Van Sant. Han var den som fikk meg til å ville lage filmer.

Hva gjør du for å få ut frustrasjon?

Jeg prøver å trene hvis jeg er veldig sint iallfall. Det var kanskje et veldig kjedelig svar?

Hva liker du ved deg selv?

Jeg liker meg selv når jeg er på jobb og jobber med det jeg synes er aller viktigst. Og når jeg er sammen med barna mine.

Hvem ville du gitt straffelekse?

Erna Solberg. Midt under rettssaken uttalte hun at innvanderforeldre i Groruddalen må passe bedre på barna sine. Det var en ansvarsfraskrivelse å ikke ta med strukturene i samfunnet som en faktor.

Hva er ditt bidrag for å redde verden?

Akkurat nå har jeg skolevisninger, veldig mange ungdommer ser «Barneraneren». De har så mange spørsmål, og jeg tar meg god tid. Da føler jeg at jeg bidrar.

Hvilke tvangstanker har du?

Jeg våkner ofte og tenker at det kommer til å bli en skikkelig dårlig dag. Men så spiser jeg et eller annet, helst for alle våkner. Da får jeg litt mer tro på dagen.

Spesialreise for Utdannings lesere

MED
HELPE
SJON
OG GODE
HOTELLER

Incredible India

Fargerike Rajasthan, blendende Taj Mahal og spirituelle Varanasi.
Inkl. besøk i i Indias beste fuglereservat

Nord-Indias høydepunkter til en fantastisk pris! I Rajasthan lysende hovedstad Jaipur venter maharajaenes overdådige palass og fargerike basarer. Vi fortsetter til Agra og blir betatt av vakre Taj Mahal. Siden tar vi nattoget til Varanasi, den hellige byen ved bredden av Ganges, en helt enestående indisk opplevelse. Reisen inkluderer også en dags sightseeing i Delhi og et besøk i det UNESCO-vernedede fuglereservatet Keoladeo nasjonalpark.

Vi bor på gode hoteller og hjelpensjon er inkludert i prisen.

Dagsprogram

- Dag 1** Avreise
- Dag 2** Ankomst til Delhi og videre til Jaipur. City Palace og Vindenes palass
- Dag 3** Amber Fort og opplevelser i Rajasthans hovedstad Jaipur
- Dag 4** Jaipur – Bharatpur. Fuglereservat, besøk i landsby og videre til Agra
- Dag 5** Agra. Agra fort, Taj Mahal og nattog til Varanasi
- Dag 6** Varanasi. Rickshawtur, basar og Gangeselva
- Dag 7** Varanasi. Pilegrimer ved Gangeselva og utflukt til Sarnath
- Dag 8** Fly Varanasi – Delhi. Byrundtur i New og Old Delhi, avskjedsmiddag
- Dag 9** Delhi – Oslo. Hjemreise

Avreise fra Oslo

23/1 2017
14 498,-

Tillegg for enkeltrom
kr 2 498,-

Prisen inkluderer: • Norsk/svensk reiseleder • Fly Oslo – Delhi t/r med mellomlanding • Utflukter ifølge program • Innkvartering på 3-4 stjerners hoteller i delt dobbeltrom • Helpensjon • Skatter og avgifter

Les mer på www.albatros.no/UT | tlf 21 98 45 45
info@albatros-travel.no. Vennligst opplys reisekode LR-UTD
Åpent man–fre 08:30–17:00

Albatros

Listhaug

På Thor Heyerdahl videregående skole i Larvik får unge flyktninger under 20 år tilbud om utvidet grunnskoleopplæring i inntil to år. I kombinasjonsklassen kan de også velge å ta fag fra videregående samtidig. Her fra venstre: Efrim Goitim Kiro, Nawid Angar og Million Gebreselaise.

vil **strømlinjeforme** voksenopplæringen

Regjeringen iverksetter nå flere tiltak for å hindre utenforskap blant voksne. Det skal etableres fem nye integreringsmottak, karrièresentre i alle fylker og digital selvregistrering av kompetanse.

«Vi skal gi alle de nødvendige verktøyene for å integrere seg. Samtidig må vi forvente en betydelig egeninnsats.»

Sylvi Listhaug, innvandrings- og integreringsminister (Frp)

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

FOTO Erik M. Sundt

I statsbudsjettet foreslår regjeringen å bevilge 484,9 millioner kroner til styrking av integreringstiltak i 2017. Tiltakene er basert på forslagene i stortingsmelding 16 «Fra utenforskap til ny sjanse – samordnet innsats for voksnes læring», som ble presentert i februar i år.

Etablering av fem integreringsmottak er et av de viktigste tiltakene i stortingsmeldingen. Regjeringen foreslår å sette av 19,9 millioner kroner til integreringsmottakene i 2017. Mottakene skal ligge i Steinkjer, Larvik, Bodø, Kristiansand og Oslo.

– Hvert integreringsmottak skal utvikle en egen modell for organisering, drift og måter å jobbe og samarbeide på. Innenfor de ulike modellene skal det tas i bruk insentiver og sanksjoner som kan motivere beboere til innsats og til å oppnå resultater. Beboere som ikke følger opp, vil bli flyttet til et ordinært mottak, sier Sylvi Listhaug.

Hun ser også for seg at det å for eksempel bestå språkprøver, kan belønnes med en pengebonus.

– *Hvordan skal man klare å integrere alle, ikke bare dem som får plass på integreringsmottakene?*

– Tiltakene i integreringsmeldingen skal bidra til raskere og bedre integrering av alle flyktninger. Integreringsmottak skal sørge for raskere integrering av nyankomne med høy motivasjon og sannsynlighet for å få opphold. Det viktigste for regjeringen er at flyktningene lærer norsk, kommer i arbeid, forstår og aksepterer de norske verdiene og blir aktive deltagere i et lokalsamfunn. Blant annet vil arbeidspraksis være en fast del av introduksjonsprogrammet som alle flyktninger må gjennom. Det gir mulighet til å lære språket gjennom arbeid, få arbeidserfaring og lære norsk arbeidsliv å kjenne, sier hun.

Listhaug varsler dessuten flere nye krav til innvandrerne.

– Blant annet skal kvinner i fødselspermisjon også delta delvis i introduksjonsprogrammet. I tillegg foreslår vi å bruke 50 timer til kultur- og samfunnskunnskap for at den enkelte ikke bare skal ha en språklig forståelse av det nye samfunnet, men i tillegg bli kjent med grunnleggende normer og verdier. Opplæringen skal gis på et språk den enkelte forstår. Verdier som likestilling, ytringsfrihet og barns rettigheter vil stå sentralt, sier Listhaug til Utdanning.

– *Hvordan kan man sikre at etableringen av integreringsmottakene ikke truer lik rett til utdanning, eller fører til at vi får et A- og B-lag?*

– Vi skal gi alle de nødvendige verktøyene for å integrere seg. Samtidig må vi forvente en betydelig egeninnsats. Integrering er ingen «kvikkfix». Integreringsmottak er en av mange gode løsninger for å få flere godt integrert. Det å gi personer med høy sannsynlighet for opphold denne muligheten raskt, er ikke å skape A- eller B-lag, men å målrette integreringen, sier statsråden.

– *Vox har fått ansvar for å utvikle et system for nettbasert selvregistrering av kompetanse blant flyktninger og asylsøkere raskt etter ankomst. Hvordan skal opplysningene kvalitetssikres?*

– Vi tester nå en løsning hvor flyktningene selv skal registrere sin kompetanse. Dette skjer elektronisk, så tidlig som mulig mens de sitter i mottak. Slik kartlegges nyankomnes formelle eller uformelle utdanning, eller arbeidserfaring. Denne registreringen skal følges av karriereveiledning, og informasjonen skal også følge personen gjennom systemet og vil gi viktig informasjon til bosettingskommunen. Opplysningene vil ligge til grunn for råd om arbeids- og utdanningsvalg, inkludert når en person skal søke om godkjenning av utdanning eller yrke. Godkjenning av medbrakt kompetanse

Lærer Dag Johnsen underviser nyankomne flyktninger i kombinasjonsklassen ved Thor Heyerdahl videregående skole i Larvik. Dette skoleåret er en stor andel av elevene hans fra Eritrea og Syria. Fra venstre: Ismael Alali, Fanuel Habte og Zaineb Naim.

● Fakta

- Regjeringen vil motvirke utenforskap gjennom å satse på voksenopplæring.
- Det opprettes fem integreringsmottak, som blir et «hurtigspor» inn i utdanning og jobb for de mest motiverte.
- Vox utvikler og tester en digital løsning for selvregistrering av kompetanse.
- Karrieresentre er etablert i alle fylker, med unntak av Oslo.
- Opplæringsloven er endret, slik at flyktninger får utvidet rett til grunnskole.
- Flyktninger som har fullført videregående skole i hjemlandet, får nå rett til å ta fagene de mangler for å få studiekompetanse i Norge.

Hele tre statsråder presenterte stortingsmeldingen som foreslår tiltak i voksenopplæringen for å hindre utenforskap, fra venstre arbeidsminister Anniken Hauglie (H), innvandrings- og integreringsminister Sylvi Listhaug (Frp) og kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H).

FOTO MARIANNE RUUD

skal gjøres på samme måte som i dag og med den samme kvalitetssikringen.

– *Hvordan kan man sikre at flyktninger og asylsøkere enten får fullført studiene sine i Norge eller får brukt sin akademiske utdanning her? Hvor viktig er det for samfunnet å få utnyttet denne typen kompetanse hos innvandrere og asylsøkere?*

– Norge har et godt og velfungerende system for generell godkjenning av høyere utdanning, i regi av NOKUT. Regjeringen har fra 2016 utvidet NOKUTs ansvar til også å godkjenne utenlandsk fagskoleutdanning, og utenlandsk fag- og yrkesopplæring. Vi ønsker at flyktningene skal komme i jobb så fort som mulig. Tidlig kompetansekartlegging kan bidra til å avdekke utdanningsnivå,

arbeidserfaring, språkerfaring og annen relevant kompetanse, slik at det kan legges til rette for målrettede tiltak, som opplæring eller arbeid. Det er selvfølgelig viktig for regjeringen at personer som har en kompetanse det norske samfunnet trenger, får brukt den, sier hun. Det skal også opprettes et nytt tilbud med kompletterende utdanning for etterspurte yrker.

– I en del tilfeller er utdanningen de har med fra hjemlandet mangelfull og må kompletteres. Dette vil vi tilby for å sørge for at flyktninger kommer raskt i arbeid med det de kan, sier Listhaug.

Unge flyktninger som kommer raskt i gang med utvidet grunnskoleopplæring og som får tett oppfølging, dropper sjeldnere ut av videregående skole enn snittet av de norske elevene, viser statistikk fra Thor Heyerdahl videregående skole. Her er fra venstre: Zained Naim, Mohammed Alali og Nawid Angar.

Kritisk til integrering

– Å flytte de mest motiverte til egne mottak kan gå på bekostning av lik rett til utdanning, advarer Solveig Hals i Utdanningsforbundet.

Andelen innvandrere og asylsøkere blant elevene i voksenopplæring har økt de siste årene. Ni av ti som tar grunnskoleutdanning for voksne, er nå minoritetsspråklige. Også blant voksne som tar videregående, har andelen minoritetsspråklige økt.

For mange voksne har møtet med det norske utdanningssystemet vært en vanskelig hinderløype. Det er dette regjeringen nå vil gjøre noe med. Særlig skal de mest motiverte få nye muligheter.

Tillitsvalgt i Utdanningsforbundet for de ansatte i voksenopplæring, Solveig Hals, er glad for at regjeringen nå endelig rydder opp i byråkratiet. Samtidig er hun kritisk til å flytte de mest motiverte til egne mottak.

Hun synes det er bra at karrieresentrene styrkes, men understreker at det er viktig at dette ikke går på bekostning av å styrke rådgivningstjenesten på skolene. Innvandrere og flyktninger har også et stort behov for sosialpedagogisk rådgivning, og egenregistreringen av utdanning krever også opp-

følgning av kvalifisert personale, understreker Hals som legger til:

– Planene om å få innvandrere og asylsøkere raskere i utdanning og jobb har min fulle støtte. Men ideen om et «hurtigspor» for de mest motiverte må ikke gå på bekostning av ett av Utdanningsforbundets aller viktigste grunnprinsipper: lik rett til utdanning for alle, advarer Hals.

– *Hva er du mest kritisk til?*

– Hvis de mest motiverte skal til integreringsmottak, er det da de umotiverte som blir igjen på de andre mottakene? Akkurat som i en vanlig skoleklasse mener jeg det beste er at alle går sammen, men at tilbudene selvsagt skal være tilpasset den enkelte. For å få til det ønsker vi oss først og fremst godt kvalifiserte lærere, kontaktlærere også i voksenopplæringen og dyktige rådgivere på skolene.

– Mangel på motivasjon er ikke det store problemet i voksenopplæringen, men manglende skolegang fra hjemlandet og at mange sliter med tøffe opplevelser fra fortiden.

Solveig Hals.

FOTO PRIVAT

gsmottak

Mange flyktninger og asylsøkere har slitt med å komme seg videre med skolegang og studier i Norge på grunn av strukturelle hindringer. Stortinget har nå endret opplæringsloven, slik at det er mulig å få utvidet rett til grunnskoleopplæring. I tillegg bevilges det 60 millioner kroner på årets statsbudsjett til at de som har videregående skole fra hjemlandet, kan ta de fagene de mangler for å få studiekompetanse i Norge, uten å måtte gjøre det som privatister.

– Vil ikke «hurtigsporet» gjøre det lettere å få flere ut i jobb og utdanning?

– Tidlig kartlegging av kompetanse er bra. Også mulighetene til utvidet grunnskole og fag den enkelte mangler i videregående. Det jeg er kritisk til, er organiseringen av tilbudet og trusselen om å havne tilbake på ordinært mottak hvis man ikke følger opp. Motivasjon er ingen statistisk ting, sier Hals.

Utvidet rett til grunnskoleopplæring har ført til at lærer Dag Johnsen nå har topp motiverte flyktninger i sin klasse. Gode resultater blant annet fra kombinasjonsklassene på Thor Heyerdahl videregående skole førte til at Stortinget valgte å endre opplæringsloven gjeldende fra 1.8. 2016, slik at flere flyktninger kan få samme opplæringsmuligheter.

Vox skifter navn og får nye oppgaver

Vox har fått i oppdrag å utvikle en elektronisk løsning for selvregistrering av kompetanse for flyktninger. Registreringen skal skje digitalt.

Gina Lund, direktør i VOX.

FOTO MARIANNE RUUD

– Gjennom å utvikle et system for digital selvregistrering av kompetanse, vil vi mye raskere kunne kartlegge hva den enkelte innvandrers eller flyktning har med seg av kompetanse fra hjemlandet. Det gjelder både utdanning, arbeidserfaring og språk, sier direktør Gina Lund i Vox til Utdanning.

Vox feiret sitt 15-årsjubileum i oktober 2016 og bytter nå navn til «Kompetanse Norge» fra nyttår 2017.

– Hvordan kan man kvalitetssikre at de selvregistrerte opplysningene er korrekte?

– Etter at opplysningene er registrert, vil den enkelte få tilbud om karriereveiledning på karriereveiledningssentrene som nå er etablert i alle fylker, med unntak av Oslo. Handler det om utdanning som krever autorisasjon, vil vi henvise videre til NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen). De godkjenner utenlandsk høyere utdanning og har nå også fått ansvar for godkjenning av utenlandsk fag- og yrkesopplæring samt fagskoleutdanninger, sier Lund.

– Det opprettes nå fem integreringsmottak som skal gi særlig motiverte flyktninger og innvandrere tilbud om et «hurtigspor» for å komme raskere i jobb og videre utdanning. Hva mener du om det?

– Vi ser på det som en fordel at de nyankomne kommer raskere i gang. I tillegg har Vox nå fått i oppgave å utvikle modulbaserte utdanninger der den enkelte kan komplettere med det de mangler av utdanning for å kvalifisere seg i Norge. Det vil blant annet bety at mange slipper å begynne helt på nytt med en utdanning de har fullført eller er i gang med i hjemlandet.

Gir et spesielt tilbud til de

Larvik kommune i Vestfold har de siste årene gått nye veier for å bedre tilbudet til unge voksne. Kommunen skal få ett av de fem integreringsmottakene.

På Thor Heyerdahl videregående skole finnes et tilbud om utvidet grunnskoleopplæring til unge nyankomne innvandrere og asylsøkere. Deltakerne må være fra 16 til 20 år og ha kort botid i Norge. I kombinasjonsklassen kan elevene ta både grunnskolefag og fag fra videregående i to år. Målet er å gi dem et bedre grunnlag til å fullføre videregående opplæring.

Ordningen startet som et forsøk for ti år siden med dispensasjon fra opplæringsloven. Nå er tilbudet blitt permanent. I Larvik har de vært pådrivere for endringen i opplæringsloven fra 1. august 2016.

I 2015 kom det ekstra mange flyktninger til Norge, rundt 30.000. Det førte til at Thor Heyerdahl videregående har 105 elever i kombinasjonsklassene dette året. Elevene er delt inn i fire grupper med flere lærere i hver gruppe. Lærerne kommer fra den kommunale voksenopplæringen, grunnskolen og videregående. De har alle tilleggstudning i norsk som annetspråk, og flere av dem er tospråklige.

Utdanning møter to elever som begge har gått ett år i kombinasjonsklassen. Nå tar de første året på studieforbereidende ved Thor Heyerdahl videregående. Begge har gått på skole i Damaskus i Syria.

– Det er nå to år og seks måneder siden jeg kom til Norge, forteller Gazal Al Falah (19) på flytende norsk. Familien hennes er egentlig fra Daraa, sør i Syria. Det var her opprøret mot regimet startet. Da urolighetene begynte, reiste familien til Damaskus. Senere flyktet de til Egypt og deretter til Norge.

Venninnen, Raham Al-Khatib (17), er palestiner, men har aldri bodd i hjemlandet. Hennes familie flyktet til Syria før hun ble født. Nå har hun bodd ett år og ni måneder i Norge. På Thor Heyerdahl har hun lært både norsk og andre grunnskolefag.

– Kombinasjonsklassen gir en god forberedelse til videregående skole. I tillegg har vi fått mange venner på vår egen alder blant elevene i kombinasjonsklassen og i andre klasser, sier Gazal og legger til: – Norsk skole er forskjellig fra skolene vi gikk på i Syria.

– Hva er den største forskjellen?

– Pensum er annerledes. Realfagene ligger på et mye høyere nivå i Syria. Men for meg var det

likevel nyttig å ta matematikk på nytt, siden jeg må lære meg de matematiske faguttrykkene på norsk, sier Gazal.

De to elevene har valgt morsmålet som andre fremmedspråk. Karakteren i morsmål teller på vitnemålet. Elevene får ikke undervisning i arabisk, men leser på egenhånd og skal ta privatisteksamen på høyeste nivå. Lurer de på noe, spør de en av skolens tospråklige lærere.

En annen som har gått i kombinasjonsklassen, er Qurban Ali (18) fra Afghanistan. Han kom til Norge som 16-åring og enslig mindreårig asylsøker. Nå har han begynt på sitt tredje år i Norge. Qurban har gått to år i kombinasjonsklassen. Takket være gode karakterer kom han i høst inn på elektrofag på Thor Heyerdahl videregående.

– For meg har det vært tøft faglig, siden jeg bare har et par års skolegang fra Afghanistan, forteller Qurban.

– Hvordan var det å komme inn i skolemiljøet i Norge?

– Til å begynne med var det ikke enkelt. Jeg var helt alene i Norge og kunne ikke språket. Men takk være den gode opplæringen her, at jeg har jobbet hardt selv og at miljøet er bra på skolen, har jeg nå blitt kjent med mange norske elever. Nå gleder jeg meg til å gå på skolen hver dag, sier Qurban.

Inne i kombinasjonsklassen møter Utdanning Feruz Goytom Bahre (24) fra Eritrea. Hun gikk i kombinasjonsklassen skoleåret 2011/12. Etter å ha fullført tok hun de seks studiekompetansefagene gjennom Folkeuniversitetet. Nå er hun tilbake på Thor Heyerdahl i full jobb.

– Jeg har nå hatt full jobb som tospråklig assistent i kombinasjonsklassene i ett år, og det trives jeg veldig godt med, forteller Feruz.

Hun kan både tigrinja og arabisk i tillegg til norsk.

– Siden skolen nå har veldig mange nyankomne flyktninger fra Eritrea og Syria, er mine språkkunnskaper nyttige, sier Feruz.

Hun er glad for utdanningsmulighetene hun har fått i Norge.

– Vi som fikk plass i kombinasjonsklassen, er virkelig heldige. Vi blir fort integrert, og da er det enklere å fullføre en utdanning. I tillegg er det lett

Etter kort botid i Norge fikk flyktningene Raham Al-Khatib og Gazal Al Falah et tilbud om utvidet grunnskoleopplæring ved Thor Heyerdahl videregående skole. Nå går begge i gang med studieforbereidende. FOTO MARIANNE RUUD

Qurban Ali fra Afghanistan kom til Norge som enslig mindreårig asylsøker. Etter to år i kombinasjonsklassen har han nå begynt på elektrofag på vg1 ved Thor Heyerdahl videregående skole. FOTO MARIANNE RUUD

unge

Feruz Goytom Bahre fra Eritrea gikk i kombinasjonsklassen ved Thor Heyerdahl videregående skole. Etter å ha fullført studiespesialiserende ved Folkeuniversitetet, er nå tilbake i full jobb på skolen som tospråklig assistent.

FOTO MARIANNE RUUD

Avdelingsleder Ingeborg Kulseng på voksenopplæringen og rådgiver Anita Lødrup ved Thor Heyerdahl videregående skole fikk til et spleiselag mellom Vestfold fylke og Larvik kommune som gir unge nyankomne flyktninger tilbud om utvidet grunnopplæring.

FOTO MARIANNE RUUD

å få hjelp dersom du sliter med andre ting enn fag. Mange av flyktningene har opplevd mye vondt før de kom til Norge. Derfor betyr det mye at skolen har en bra helsetjeneste og dyktige rådgivere som er tett på, sier Feruz.

– Hva er bakgrunnen for at dere startet med kombinasjonsklassene?

– I mange kommuner plasseres nyankomne unge innvandrere og asylsøkere under 20 år på voksenopplæringen. Det å gå i samme klasse som mor og far, onkler eller tanter, har ofte fungert dårlig. Derfor ville vi forsøke andre løsninger, sier Ingeborg Kulseng, avdelingsleder ved Larvik kommunale voksenopplæring.

– Da jeg begynte å jobbe med voksenopplæring i 2002, så jeg raskt at ungdommene manglet kunnskaper også i andre fag. Når de slet i videregående, handlet det ikke bare om manglende norskerferdigheter. Sammenlignet med elever som har ti års skolegang fra Norge, hadde våre elever et langt dårligere faglig utgangspunkt. Det ønsket jeg å forandre på, sier Kulseng til Utdanning.

Etter noen års omflakkende tilværelse, der de unge minoritetsspråklige elevene stadig måtte bytte lokaler, tok Kulseng kontakt med rådgiver og minoritetsspråkkoordinator Anita Lødrup ved Thor Heyerdahl videregående skole. Sammen sørget de for at kombinasjonsklassen fikk plass her.

– Fordelene med at ungdommene går på en vanlig videregående skole og ikke på voksenopplæringen, er at de lettere får venner på sin egen alder. Og hvis elevene lurer på noe, er dørene våre åpne. Her får de veiledning av både lærere og rådgivere hvis de ønsker det. Vi er seks rådgivere her på skolen, samt en miljøterapeut. Alle rådgiverne har både spesialpedagogisk kompetanse, sosialpedagogisk kompetanse og er karriereveiledere, sier hun, og legger til at elever som har gått i kombinasjonsklassen, dropper sjeldnere ut enn de ordinære elevene.

I kombinasjonsklassene har elevene 30 timer i uka, fordelt på fagene norsk (11t), matematikk (6t), engelsk (4t), samfunnsfag (4t), naturfag (3t) og kroppsøving (2t).

– Fagene er nivådelte og timeplanlagt parallelt, slik at en elev for eksempel kan følge nivå 1 i engelsk og nivå 3 i matematikk. Norsknivået avgjør hvilken gruppe man tilhører i samfunnsfag og naturfag, forteller lærer i kombinasjonsklassen, Kari Brekke Nilsen.

– Undervisningen foregår i grupper på mellom 14 og 16 elever. Det gjør det lettere for lærerne å tilpasse lærestoffet og lærings situasjonen. De fleste elevene velger å gå to år i kombinasjonsklassen for å få best mulig grunnlag for videregående utdanning, forteller Nilsen.

Larvik får integreringsmottak

Ett av de fem integreringsmottakene skal ligge i Larvik i Vestfold.

Larvik læringscenter har fem ulike tilbud; 11 ukers norskkurs for nyankomne, utvidet grunnskoleopplæring for unge minoritetsspråklige elever på videregående skole, tospråklig fagopplæring, ordinær voksenopplæring og et lavterskeltilbud for dem utenfor skole og arbeid.

– Vårt opplæringstilbud er lokalisert på tre ulike steder. I tillegg gir vi tilbud til en svært mangfoldig gruppe voksne med behov for alt fra grunnleggende ferdigheter til høyere utdanning, sier virksomhetsleder Inger Hjortland ved Larvik læringscenter til Utdanning.

Larvik asylmottak er i dag et desentralisert mottak med boliger spredt i hele Larvik kommune, i normale boligområder. Dette mottaket, som har eksistert siden 2008, skal gjøres om til integreringsmottak.

– Vi har ikke fått noen dato ennå, men planen er at prøveordningen med integreringsmottak skal starte våren 2017. De 75 integreringsmottaksplassene skal opprettes innenfor eksisterende kapasitet på 150 mottaksplasser,

Utviklingen av integreringsmottaket skal skje i samarbeid med Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Larvik kommune og karrieresenteret i Vestfold.

«Lykkelig er den som gjerne gjør godt.»

Islandsk ordtak

Inkludering

Ila skole vinner Dronning Sonjas skolepris

I år får Ila skole i Trondheim Dronning Sonjas skolepris for å skape en inkluderende skole for alle.

FOTO CATO EDVARDSEN, WIKIMEDIA COMMONS

En enstemmig jury har kåret Ila barneskole i Trondheim til vinner av Dronnings Sonjas skolepris for likeverd og inkludering 2016, ifølge en pressemelding fra Utdanningsdirektoratet.

16 skoler var nominert til prisen. Juryen legger vekt på at Ila skole har en tydelig, kunnskapsbasert og målrettet ledelse som arbeider med å dyktiggjøre hele personalet i skolen og i skolefritidsordningen for å skape en god og inkluderende skole for alle. Skolens mangfol-

dige elevgruppe, inklusive nyankomne, minoritetspråklige elever, blir inkludert i aktiviteter, turer og undervisning på klassetrinnet de tilhører. Skolens elevrådsstyre analyserer også Elevundersøkelsen årlig sammen med ledelsen og lærerne, og foreslår tiltak.

Prisen deles ut for ellefte gang. Den består av 250.000 kroner, et diplom og et kunstverk.

Dronning Sonja deler ut prisen på Ila skole 29. november.

Språk

Skal forske på nettbrett-bøker i barnehagen

Digital teknologi skal inn i barnehagene. Men kan det å lese e-bøker for barn være like bra i språkstimuleringen som papirbøker?

Barnehageforskere ved Lesesenteret og Universitetet i Stavanger ble i slutten av september sammen med Stavanger Kommune tildelt seks millioner kroner fra Forskningsrådet til forskningsprosjektet «Bøker og apper: Utvikling av vurderingsverktøy for e-bøker for barn (VEBB)».

I løpet av to år vil prosjektleder professor Anne Mangen ved Lesesenteret sammen med en rekke andre barnehageforskere, hovedsakelig ved UiS, samarbeide med barnehager for å utvikle en app for vurdering av e-bøker, ifølge en pressemelding fra UiS. Målet er å gi barnehagene et forskningsbasert, enkelt verktøy for å vurdere om lesebrett-bøkene fremmer eller hemmer barns språklæring i lesingen i barnehagen.

Dikt

Balanse

Når høstbladene beveger seg umerkelig i vestlig sollys og vannspeilet ligger i ro

stanser jeg opp og finner igjen balansen i mitt indre.

Steinar Bråten

ILL.FOTO INGER STENVOLL

Sakprosa

Bokhandelpris til oversetter

Oda Myran Winsnes ble tildelt Bokhandelens sakprosapris til oversettere, ifølge en pressemelding fra Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF). Hun får prisen for sitt arbeid med Samar Yazbeks «Inn i tomheten. Dagbok fra Syria», utgitt på norsk høsten 2015 av Cappelen Damm.

Hvert år deler Bokhandlerforeningen og NFF ut prisen. Winsnes ble overrakt prisen og 50.000 kroner under den årlige Hieronymusfeiringen for oversettere hos NFF 29. september.

● Slovakia

Lærerne avviser lønnsøkning på 6 prosent

For to uker siden framsatte skoleorganisasjoner inklusive fagforeninger et krav om 25 presents lønnsøkning for lærere.

FOTO VERA REIS, FREEIMAGES.COM

De slovakiske lærerorganisasjonene har mottatt et tilbud fra utdanningsminister Peter Plavčan og parlamentspresident Andrej Danko (begge fra SNS, Slovakisk Nasjonalt parti) om 6 presents lønnsøkning fra september 2017.

Tilbudet innebærer en årlig lønnsøkning med 6 prosent hver 1. september 2017-2019, og i 2020 fra 1. januar. Dette skriver spectator.sme.sk, nettutgaven til The Slovak Spectator.

Organisasjonene har ikke akseptert tilbudet. De krever en høyere prosent-sats og økning fra 1. januar 2017.

- Vi krever lønnsøkning fra 1. januar hvert år, sier Pavel Ondek, leder av fagforeningen OZ PŠaV, der utdannings- og forskningspersonell er organisert, ifølge det slovakiske pressebyrået TASR.

For to uker siden framsatte skoleorganisasjoner inklusive fagforeninger et krav om 25 presents lønnsøkning for lærere.

● India

Ungdom får ikke undervisning på morsmålet der de bor

Undervisning på morsmålet er ikke-eksisterende for ungdom fra 23 landsbyer i vestre Belagavi i delstaten Karnataka syd-vest i India, skriver nettutgaven til The Times of India. I området gis undervisning på morsmålet kannada bare til og med sjuende skoleåret, til tross for at mange elever gjerne vil fortsette skolegangen etter dette. Mer enn 200 elever fra landsbyene der må derfor reise 15-20 kilometer til Belagavi, noe elever fra fattige familier ikke har råd til.

President i Akhil Karnataka Primary School Teachers Association, Basavraj Sungar, ba myndighetene om umiddelbart å sette inn nødvendige tiltak for ungdommene i de 23 landsbyene.

S. Y. Halingali, stedfortredende direktør for utdanningsdepartementet, uttalte til nettavisen at et nytt forslag utferdiges etter den nødvendige datainn-samling fra landsbyene.

Kannada snakkes av mer enn 35 millioner mennesker, ifølge Wikipedia.

LESER-UNDERSØKELSE

Hjelp oss med å videreutvikle medlemsbladet Utdanning og nettstedet Utdanningsnytt.no

Mellom 1. og 11. november gjennomfører vi en leserundersøkelse. I den anledning kan det være at du som medlem i Utdanningsforbundet mottar en epost fra oss med et spørreskjema.

Hensikten med undersøkelsen er å kartlegge lesing av bladet/nettstedet og få medlemmenes tilbakemelding på innholdet.

Svarene er anonyme og vil kun brukes til videre utvikling. Undersøkelsen gjennomføres av Kantar TNS.

Vi håper du har mulighet til å svare!

UTDANNING UTDANNINGSNYTT.NO

● **Aili Keskitalo (48)**

President i Sametinget. Sametingsrepresentant for Norske Samers Riksforbund siden 2005.

President 2007–2009 og fra 2013.

Master i offentlig administrasjon fra København handels- og høgskole.

Masteroppgave om høyere utdanningsinstitusjoner for urfolk.

FOTO KENNETH HÆTTA/SAMETINGET

«Hun utfordra oss til å fortelle og beskrive.»

Aili Keskitalo om favorittlæreren Gunvor Guttorm

Læreren ga de jenta **språket**

– Det var Gunvor som fikk meg til å knekke samisk-koden, sier Aili Keskitalo.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Aili er sametingspresident og var førsteklasing ved videregående skole i Kautokeino 1984.

I dag er favorittlæreren Gunvor Guttorm professor i duodji, tradisjonelt samisk håndverk og kunsthåndverk, ved Samisk høgskole. Men Aili Keskitalo hadde henne i samisk som andrespråk.

– Duodji har alltid vært mitt hovedområde. Men skal du holde på med et slikt felt, kan du ikke bare gjøre. Du må beskrive, både gjennomføringa og produktet. Og folk har ikke bare utført duodji. De har samtalt om det. For å kunne gå inn i denne sida ved duodji tok jeg universitetsstudier i samisk språk, forteller hun.

Med den bakgrunnen ble Gunvor Guttorm ansatt som lærer i samisk som andrespråk ved videregående skole i Kautokeino, ved sida av deltidsstilling som formingslærer i både grunnskole og videregående skole.

Nervøs

– Jeg var språklærer bare noen få år, før det ble duodji på fulltid. Før det første året som språklærer var jeg svært nervøs. Jeg skulle bare ha ei lita gruppe på fire–fem elever. Men de var alle barn av velutdanna foreldre med sterkt samepolitisk engasjement, sier Gunvor Guttorm.

– Hvorfor hadde ikke barn, oppvokst i Kautokeino og med samepolitisk engasjerte foreldre, samisk som førstespråk?

– Jeg var et barn av min tid, sier Aili Keskitalo.

– Mine foreldre var lærere. Begge hadde samisk som førstespråk. Under lærerutdanninga ble de likevel lært at halvspråklighet var uheldig og måtte unngås. Førstespråket må på plass før du kan begynne å lære det neste. Derfor skulle jeg lære norsk først, forteller hun.

11 år gammel fikk Aili ei søster. Nå revurderte foreldra språktaktikken. Den vesle skulle lære samisk fra starten.

– Vi lærte samisk samtidig, vi to, sier Aili Keskitalo.

På skolen hadde hun samisk som andrespråk.

– Den undervisninga var i svært stor grad bygd opp rundt grammatikk. Å kunne bruke språket sto ikke sentralt.

– Oppveksten i Kautokeino må vel likevel ha gitt deg omfattende passiv kunnskap i samisk?

– Kunnskapen lå forseгла bak lås og slå. Jeg kunne ikke ta den aktivt i bruk. Helt til jeg fikk Gunvor som lærer, sier Aili Keskitalo.

Praktiske ord-øvelser

Av klassen på om lag 16 stykker som begynte på videregående skole i Kautokeino høsten 1984, hadde tre fjerdedeler samisk som hovedmål.

– Den vesle flokken med samisk som andrespråk var svært stille. Ikke minst var jenta som het Aili stille, minnes Gunvor Guttorm.

– Jeg forsto at det viktigste jeg kunne gjøre, var

n tause tilbake

å få dem til å snakke, fortsetter hun.

– Kanskje det var bakgrunnen i kunsthåndverk som ga henne den praktiske tilnærminga, sier Aili.

– For hun lagde praktiske øvelser for oss. Hun kunne plukke ut ord og få oss til å lage setninger med de orda. Hun utfordra oss til å fortelle og beskrive. Hun fikk oss engasjert i dialog og samtale. Hun fikk oss til å ta språket i bruk som aktive språkbrukere, konstaterer Aili Keskitalo.

Bruker samisk ubesværet

– Det gjør inntrykk å tenke på at det var år da barn av aktive samepolitikere hadde samisk som andrespråk på skolen. Men det gjør også inntrykk å tenke på hvor viktig Gunvor Guttorm har vært for at jeg i dag ubesværet bruker samisk både i familien og i jobb, sier sametingspresident Aili Keskitalo.

– Det støtter troen på at det ikke er for seint å redde det samiske språket. Samtidig viser det hvor viktig flinke lærere er for at vi skal klare det. Derfor er det så godt å vite at nettopp Gunvor nå er rektor ved Samisk høyskole, som er svært viktig nettopp for utdanning av samiske lærere, sier hun.

– *Er den gamle læreren overraska over at den stille jenta nå er den fremste talspersonen for samiske spørsmål?*

– Nei. Tausheten skjulte ikke jentas vilje og evne, sier Gunvor Guttorm.

Aili Keskitalo sommeren mellom første og andre klasse i videregående sommeren 1985.

FOTO PRIVAT

Gunvor Guttorm var nøkkelpersonen for at Aili Keskitalo skulle våge å ta i bruk samisk. Som rektor ved Samisk høyskole er hun nå en nøkkelperson for å utdanne samiske lærere.

FOTO SARA MARET RAVDNA OSKAL/ÅVVIR

● Læreren

Gunvor Guttorm (58) Rektor ved Samisk høyskole. Professor i duodji, tradisjonelt samisk håndverk og kunsthåndverk. Har undervist i grunnskole, videregående, høyskole og universitet.

Barn kan gjerne lære enkel fekting i barnehagen, mener psykiater Anne Kristine Bergem. Psykolog Elisabeth Gerhardsen tror derimot de fleste barnehagebarn vil bruke sverdet til å stikke andre med.

FOTO IMGORTHAND / ISTOCK

– Barnehager må godta lekevåpen

Psykiater:

– Barnehagene burde ha en våpendag, der barna lærer seg å forholde seg til lekevåpen og bruke dem på riktig måte, foreslår psykiater Anne Kristine Bergem. Hun mener det vil gjøre gutter bedre kjent med sin egen maskulinitet.

TEKST Kjersti Mosbakk

Tanken om våpendag fikk psykiater Anne Kristine Bergem da sønnen hennes var liten og gikk i barnehage. Det var «ha med»-dag, og det eneste han ville ha med seg, var lekevåpen. Barnehagen nektet ham det.

– Han var veldig opptatt av våpen og Kaptein Sabeltann. Da han ikke fikk ha med våpen, ville han ikke ha med noe i det hele tatt, forteller psykiateren, som har mange års erfaring fra psykisk helsevern og blant annet er leder av Norsk psykiatrisk forening og fagrådgiver i BarnsBeste – nasjonalt kompetansenettverk for barn som pårørende.

Hun sa til de ansatte at de burde ha våpendag.

– De fleipa og lo litt av det, men jeg tulla ikke, minnes Bergem.

Hennes inntrykk er at behovet for å normalisere synet på våpen og lekeslissing i barnehager er like aktuelt i dag.

– **Lekeslissing er viktig**

– Jenter og gutter leker, generelt sett, på ulikt vis. For jenter handler det mer om interaksjoner og relasjoner, mens guttene mer tumler rundt sammen. Kvinner kan oppfatte guttenes tumlelek som mer aggressiv enn hva menn gjør, og derfor kan de ofte gripe inn for å stoppe den. Men å lekesliss er en viktig faktor i gutters utvikling, og det er viktig å gi rom for den type utvikling i tryggerammer, sier psykiateren.

Hun mener samfunnet av i dag stiller store krav til menn, de skal både vise omsorg og være tøffe. >

Psykiater Anne Kristine Bergem mener at våpendag i barnehagen kan lære barn å forholde seg til lekevåpen.

FOTO KJERSTI MOSBAKK

«Vi må sørge for at gutter kan bli kjent med egen maskulinitet. Å åpne opp for større aksept av lekevåpen og lekeslåsning kan bidra til det.»

Anne Kristine Bergem, psykiater

– Feil å legitimere våpen

– Det er ikke så lett for gutter å finne gode måter å være mann på. Da blir barnehage og skole ekstra viktig. Vi må sørge for at gutter kan bli kjent med sin egen maskulinitet. Å åpne opp for større aksept av lekevåpen og lekeslåsning kan bidra til det, mener Bergem.

Teste ut grenser

Innholdet i en våpendag kunne for eksempel være å lære barna to skritt i fekting, eller å skyte på blink med pil og bue. Barna bør lære at de ikke skal sikte på andre mennesker når de har lekevåpen i hendene, og at det finnes riktige og gale måter å bruke våpen på.

– Etersom barn tidlig ser krig og kamphandlinger på tv, må man forklare hva krig er. Våpen i krig brukes for å få makt. Dessverre skades noen, selv om man også der prøver å ha regler. Barn må få informasjon også om vanskelige temaer. Det er et poeng at lekevåpen er nettopp leker og ikke likner ekte våpen, slik at det ikke blir forvirring mellom lek og virkelighet.

Handler ikke om aggressivitet

– Vil ikke det å oppmuntre til bruk av våpen og lekeslåsning kunne føre til mer aggressiv oppførsel?

– Når man er sint, da slåss man på ordentlig. Lekeslåsning har ikke noe med aggressivitet å gjøre. Faktisk viser det seg at gutter som lekeslås, ofte er mer sosialt orienterte.

– Mange barnehager har forbud mot å bruke lekevåpen. Har pedagogene misforstått?

– Jeg tror det er godt ment, og at de har de beste intensjoner. Vår første assosiasjon til våpen er krig. Men vi løser ingenting med å forby våpen. Det er bedre å ta inn våpen og lære å bruke dem på riktig måte. Vi mennesker kan gjøre skade med ord også, men vi kan jo ikke forby noen å snakke for det.

Våpendag i barnehagen vil fortelle barna at våpen er greit, og til og med ønskelig. Det synes psykolog Elisabeth Gerhardsen er problematisk.

Tumlelek og våpenlek er to vidt forskjellige ting, mener Elisabeth Gerhardsen. Hun er enig med Anne Kristine Bergem i at tumlelek er viktig.

– Men våpenleken inneholder ikke de kvalitetene tumleleken har, mener barne- og ungdomspsykologen, som også har gitt ut flere bøker om småbarnspsykologi beregnet på foreldre.

– Barn som leker med lekepistol, løper etter hverandre og roper pang-pang. Det er kanskje morsomt, men den leken gir ikke den læringen som tumleleken og lekeslåsningen gjør, hvor du blir kjent med andres grenser for hva som gjør vondt og hva som er skremmende. Samtidig lærer du å kjenne på egne grenser og sende ut liknende signaler. Mens bryting er en sport, er pistoler et rent drapsvåpen. Hvis barnehagene skulle ha våpendag, ville det legitimere pistolen. I tillegg bondefanger dette foreldrene som er imot at barna har lekepistol. Det er vanskeligere å stå imot mas om et lekevåpen hvis det er en egen «ha med-dag» for nettopp slike leker, sier Gerhardsen.

Derimot mener hun at det er greit at barna lærer å bruke pil og bue, fordi det ikke utelukkende brukes til å drepe andre mennesker.

– Pil og bue med sugekopper er en variant av darts spill, og kan lære barna presisjon og oppøve øye- og håndkoordinasjon, samtidig som det gir en variasjon fra perlebrett for de mer urolige ungene.

Stikke andre med sverd

– Mange barn liker Kaptein Sabeltann og vil gjerne ha sverd. Hva tenker du om det?

– Vel, rent teoretisk kan sverd brukes til fekting, men problemet med sabeltannsverd er at de aller

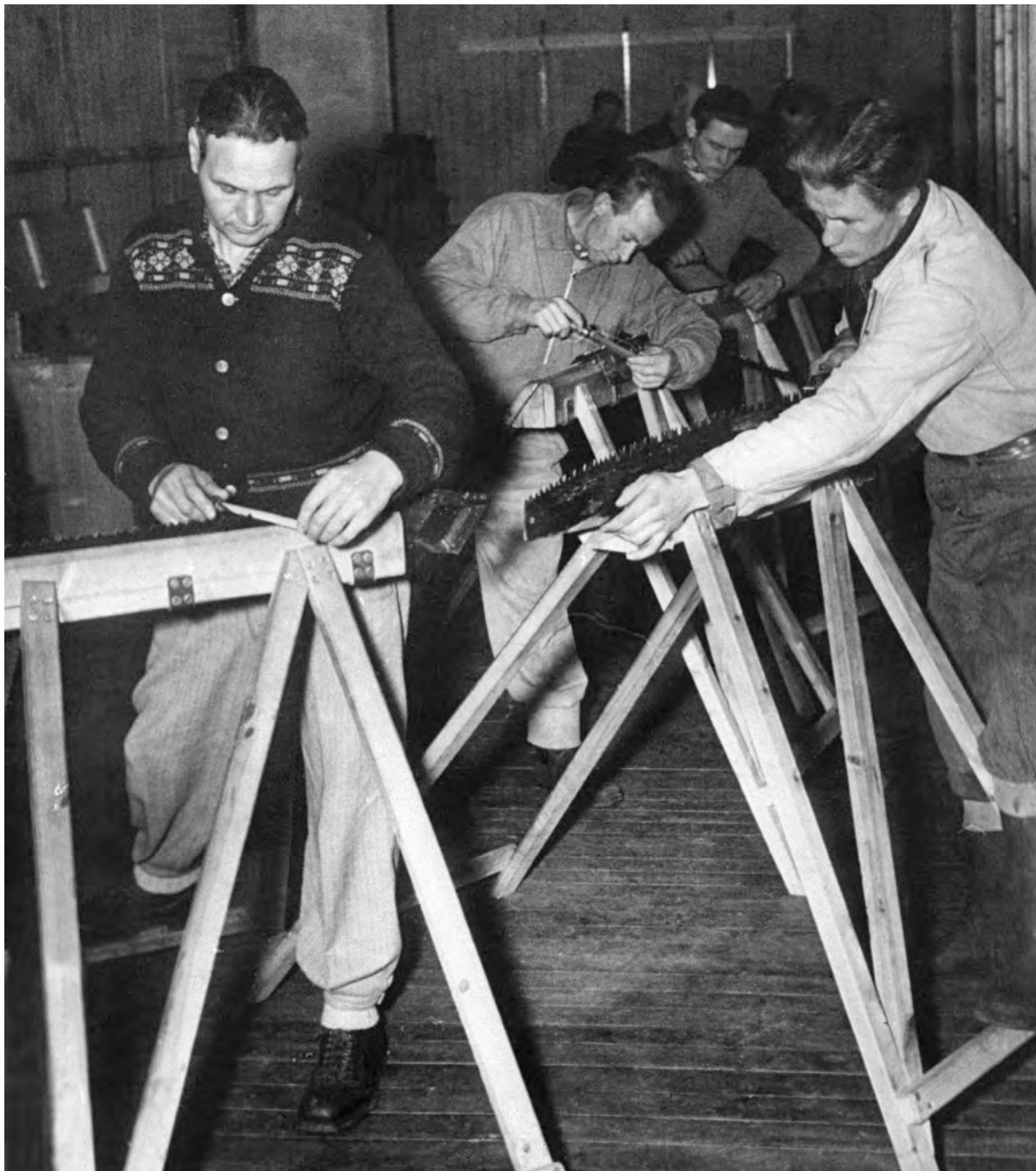
– Hvis barnehagene skulle ha våpendag, ville de legitimere pistolen, mener psykolog Elisabeth Gerhardsen.

FOTO CAPPELEN DAMM

fleste barnehagebarn bruker det til å stikke andre med. Samme hvor mange ganger du sier at det ikke er lov, klarer ikke barna holde seg i skinnet. Sverdet nærmest trygler om å bli stukket i andre, og da blir det fort gråt og kanskje skader.

– Hva hvis de lager seg lekevåpen, for eksempel av pinner?

– Jeg ville ikke lagd totalforbud mot å ta en pinne og si pang-pang eller tatt fra en fireåring en hjemmebygd lekepistol i lego. Men jeg ville heller ikke legge opp til en «ha med»-dag. Man kan trekke en parallell til jenter som vil leke med barbedukker. Dukkene har en kroppsfasong man ikke vil at barn skal ønske seg, men det er forskjell på å nekte barna å leke med dukkene, og det at barnehagen skulle legge opp til en ha-med-barbedag.

Når gutta filer svansen

Elever ved yrkesskolen for skogsarbeidere i Åsnes i Hedmark filer svansene sine på filekrakker. Og for ordens skyld: En svans er en enhåndssag med store tagger til blant annet å felle tømmer. Bildet er ifølge Norsk Skogmuseum tatt på yrkesskolen på Sønsterud rett etter krigen. Ifølge forvaltningsdatabasen NSD ble skolen startet i 1946 via tilskott, og den ble en fast yrkesskole fra 1951. Sønsterud skogskole gikk inn som en del av den nyopprettede Solør videregående skole i 2003.

FOTO NORSK SKOGMUSEUM / TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Her er **høyesterettsdom** du som leder bør vite om

Det er sjelden saker om lederes styringsrett ender i rettsapparatet. Men av og til går de helt til Høyesterett.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

28. september var det frokostmøte i Utdanningsforbundet for ledere i utdanningssektoren. Temaet var lederes styringsrett – hva er innfor, og hva er ikke greit.

– Vi har mange saker knyttet til dette feltet, men som regel finner man en løsning. Det er sjelden slike saker ender i retten, sier Henriette Cecilie S. Breilid til Utdanning.

Hun og kollega Mona Mjøen McKiernan er advokatfullmektiger i Raugland Advokatene. De guidet de over hundre fremmøtte lederne gjennom deler av regelverk og rettspraksis på området.

– Det er veldig vanskelig for ledere å vite hva de kan gjøre innenfor styringsretten, og hva de ikke kan gjøre. Dette er et felt hvor det sjelden er et fasitsvar, sier McKiernan.

Ansatt nektet gudstjeneste

De dro i gang med en sak om en lærer som nektet å gå på julegudstjeneste med klassen sin fordi læreren ikke var kristen. Noen få av lederne i salen mente det ville være lov å pålegge læreren å gå. Noe fasitsvar i saken, som har vært en reell sak i Oslo kommune, fikk de ikke fra de to juristene.

– Dette kan nok være innenfor arbeidsgivers styringsrett, blant annet har Kunnskapsdepartementet uttalt at det mener det. Men så vidt vi er kjent med, har ikke dette vært til behandling i rettsystemet, sa McKiernan.

De understreket at styringsretten ikke er lovfestet, og at den tar utgangspunkt i generell sedvane. Det handler om at arbeidsgiver må kunne gi rimelige instruksjoner i arbeidsforholdet.

De to anbefalte at lederne alltid involverer arbeidstakerne i beslutninger, og at de sørger for å ha skriftlig dokumentasjon om prosessen.

Hvor går grensene?

Liv-Torill Teppen er leder i Tallberget barnehage i bydel Østensjø i Oslo. Hun sier til Utdanning at dette er et tema det er greit å få mer kunnskap om.

– Når det gjelder styringsretten, kan det av og

til være utfordrende å vite hvor grensene går, sier Teppen.

Hun sier hun har vært så heldig å slippe store konflikter på egen arbeidsplass, men at styringsrett knyttet til ferieavvikling er en gjenganger.

– Som barnehagelærer er det ikke mye man lærer om ledelse gjennom utdanningen, særlig knyttet til akkurat dette med styringsrett, sier Teppen.

Skoleansatte i Høyesterett

Det har også vært dommer i Høyesterett knyttet til

skoleansatte. I 2011 gikk en inspektør til sak fordi hun ble omplassert. Kommunen omplasserte flere av de ansatte ved skolen på grunn av samarbeidsproblemer.

Inspektøren hadde jobbet ved skolen i 20 år og opplevde omplasseringen som svært urettferdig fordi hun ikke var en del av problemene ved skolen. Omplasseringen medførte 50 minutter lengre reisevei og innebar også at hun i den nye stillingen fikk undervisningsplikt. Hun beholdt lønnen.

Inspektøren tapte saken i tingretten, vant i lagmannsretten, men tapte til slutt i Høyesterett.

mene

Advokatfullmektig
Henriette Cecilie S. Breilid sier det kan være vanskelig for en leder å vite hva de kan gjøre innenfor styringsretten.

McKiernan og Breilid forklarte at Høyesterett mente endringene ikke var større enn at arbeidstaker måtte finne seg i det.

Raugland Advokatene var involvert i saken på inspektørens side. Noe av begrunnelsen bunnet i at saksbehandlingen hadde vært god og omsorgsfull fra kommunens side.

I slutten av oktober skal en ny skolerelatert sak opp i Høyesterett. Denne gangen gjelder det en ansatt hvor arbeidsgiver har endret de seniorpolitiske tiltakene.

Tre sentrale høyesterettsdommer

Advokatfullmektigene viste til tre sentrale høyesterettsdommer ledere bør kjenne til fordi disse har betydning for hva som er tillatt innenfor styringsretten.

Nøkk-dommen

Fire av mannskapet på brannbåten «Nøkk» saksøkte Stavanger kommune fordi de ble pålagt flytting av arbeidssted til hovedbrannstasjonen da båten skulle tas ut av drift. Mannskapet tapte saken.

Dommen sier blant annet: «Arbeidsgiveren har i henhold til styringsretten rett til å organisere, lede, kontrollere og fordele arbeidet, men dette må skje innenfor rammen av det arbeidsforhold som er inngått. (...) Ved tolkingen og utfyllingen av arbeidsavtalene må det blant annet legges vekt på stillingsbetegnelse, omstendighetene rundt ansettelsen, sedvaner i bransjen, praksis, aktuelle arbeidsforhold og hva som finnes rimelig i lys av samfunnsutviklingen.»

Kårstø-dommen

De ansatte i Statoil på Kårstø brukte 20 minutter fra de kom inn porten til de var klare for jobb. Spørsmålet var om de kunne stemple inn idet de passerte porten, og om reisetiden var en del av arbeidstiden. Arbeidsgiver mente arbeidstiden først skulle begynne da de var klare for jobb. De ansatte tapte saken.

Dommen sier blant annet: «Styringsretten begrenses imidlertid også av mer allmenne saklighetsnormer. Utøvelse av arbeidsgivers styringsrett stiller visse krav til saksbehandlingen, det må foreligge et forsvarlig grunnlag for avgjørelsen, som ikke må være vilkårlig, eller basert på utenforliggende hensyn.»

Theatercafé-dommen

(også kjent som Tips-dommen)

Kokkene på Theatercaféen i Oslo ville ha sin andel av tipsen servitørene fikk, men servitørene nektet. Ledelsen bestemte at tipsen skulle deles 50/50 mellom kokker og servitører. Saken endte i Høyesterett, hvor servitørene tapte.

Dommen sier blant annet: «Arbeidsgivers styringsrett innebærer at denne har rett til å organisere, lede, kontrollere og fordele arbeidet. Styringsretten er ulovfestet, og bygger på en generell sedvane om at arbeidsgiver må kunne gi rimelige og nødvendige instruksjoner innenfor arbeidsforholdet, ettersom arbeidsavtalen ikke kan angi i detalj alt som ligger innenfor arbeidstakers plikter.»

1000-kunstneren

Hvor mange kunstverk han har laget, vet han ikke, men 1000 av dem gir han til Trondheim kommune.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Ole Martin Wold

For rundt åtte år siden dyttet Kjell Erik Killi Olsen en rullestol rundt i Trondheims gater. I rullestolen satt hans mor. De to hilste på alle de møtte. Selv møtte jeg dem flere ganger og fikk store smil da jeg sa hei tilbake.

Den blide mannen med designerbriller er fortsatt like blid.

– Det var naturlig for meg å flytte tilbake til Trondheim da hun ble syk. Vi gikk tur to ganger om dagen etter at hun havnet på sykehjem. Vi hadde mye moro av å si hei til alle vi møtte. Vi pleide å si at de som ikke hilste tilbake, var overlegne, sier han og ler godt.

Moren døde for åtte år siden. Faren har vært død i ti år. Kjell Erik er enebarn, faren var forretningsmann som selv hadde tatt over forretningsvirksomheten fra sin far.

– Det ble nok ventet at jeg skulle ta over, men de skjønte vel etter hvert at det ikke var aktuelt.

– *Ble din far skuffet?*

– Muligens. Føler vi ikke alle at vi skuffer foreldrene våre?

Historisk grunn

Killi Olsens nye hjem ligger i åssiden over Vågåmo i Gudbrandsdalen. Gården han har kjøpt, er over 500 år gammel og består av 19 bygninger, deriblant et kapell. Fra gården kan en skue ned mot bygda og mot det asurblå Vågåvatn. På andre siden troner fjellene som har fått hvite hatter på.

– Er det ikke flott?

Lett i steget kommer kunstneren gående. Han har vært ute og luket nede ved kapellet. Ved tunet holder to sauer til i en innhegning, to værer lånt fra nabobonden. De kommer brekende når de ser Killi Olsen.

– De heter Brun og Grå, sier han, lener seg over skigarden og klør de raggete ursauene, som har imponerende horn.

– Man blir et bedre menneske av å omgi seg med dyr.

Han viser stolt rundt. Stue etter stue er fylt av gjenstander fra en svunnen tid. I noen av rommene er tak og vegger dekorert, i andre er de gigantiske tømmerstokkene bare. Han har fyrt opp i peisen i flere av rommene og byr på en kopp varmende te og sjokolade.

Kjell Erik liker å være vert og spør og graver. Innimellom lurer jeg nesten på hvem som intervjuer hvem.

– Så moro at moren din heter Ruth! Jeg hadde en hamster en gang, uten pels. Den het Ruth. Jeg har laget mange bilder av henne. På ett av dem er hun solbrent. Det blir man fort hvis man ikke har pels.

Mange hjem og hus

Små og store ting forundrer mannen som gjerne snakker litt med seg selv mens han går for å legge på mer ved eller rette på røsslyngen på bordet.

– Du får ikke ta bilder inne. Jeg vil ikke at hjemmet mitt eksponeres for alle.

– *Har du rukket å gjøre det til ditt eget?*

Kjell Erik Killi Olsen (64)

Yrke

Maler, tegner, grafiker og skulptør.

Bakgrunn

Har blitt beskrevet som kunstens popstjerne. Utdannelse fra Statens kunstakademi. Har hatt utstillinger over hele verden, blant annet i New York og São Paulo.

Kunstverkene kommer godt innpakket til Trondheim. Enkelte av dem har ikke sett sin skaper på flere tiår.

– Ikke helt. Det er bare to måneder siden jeg tok over her. Jeg har tatt med en del gjenstander fra huset mitt i Frankrike. Jeg har på følelsen at Kjell liker det.

Han snakker ikke om seg selv i tredjeperson, han refererer til den forrige eieren.

– Tenk så moro! Jeg er Kjell nummer to her.

Med på kjøpet fulgte flere tusen gjenstander. Her står skapsengen som kong Haakon VII sov i under urolige april dager i 1940. I den store spisesalen henger langøkser og vitner om tiden dette var et riddersete.

– Jeg leser meg opp. Jeg vil nok bruke lang tid på å bli kjent med alt det som er skrevet ned.

Kunstneren har hatt mange hjem og hus.

– Gården min i Frankrike er over 1000 år. Jeg ser det som min oppgave å ta vare på bygningene jeg har, slik at kommende generasjoner også kan glede seg over dem. Jeg er så heldig at jeg får forvalte dem en kort periode.

Veslevoksen

Kjell Erik har arvet betydelige summer fra sine foreldre. Bladet Kapital anslo at han var god for 180 millioner kroner i 2008.

Penger vil han ikke snakke om.

– Jeg har jobbet, og jobber den dag i dag, hardt og mye. Kunst skaper seg ikke selv. Men jeg har selvfølgelig vært heldig også. Jeg har hatt mine foreldre i ryggen hvis det røynt på. Jeg ville likevel klare meg selv og har blant annet bodd i kollektiv i perioder. Det burde forresten alle prøve en gang i livet.

– Savner du søsken?

– Jeg kan ikke huske å ha savnet søsken, men å vokse opp med så mange voksne rundt meg gjorde meg veslevoksen. I konfirmasjonen min var det utelukkende voksne gjester. Men jeg fikk

jo være barn også: Jeg lekte med ungene i gata og på skolen.

Trekker mot sør

Han har søkt Riksantikvaren om å få bygge om läven innvendig til atelier.

– Planen min er å skape et kunstsenter her igjen. For eksempel bodde og malte Edvard Munch her i sin tid. Nå håper jeg å kunne jobbe her også.

I Frankrike har han atelier og drar snart dit for å jobbe.

– Jeg liker å jobbe alene. Jeg har hatt assistenter, men de bør være selvstendige og jobbe med egne ting. Det blir lange dager, jeg luker litt i hagen som avbrekk. Har det helt utrolig fint. Leser. Jeg har ikke mye tid til å være sosial. Jeg har få, men gode venner.

Barndomsvennen Egil Bauck-Larssen utdyper:

– Kjell Erik er en trofast venn. Han støtter deg og husker hva du har snakket om, men han snakker deg ikke etter munnen. Jeg får ærlige meninger fra ham, han er sånn mot alle, sier Bauck-Larssen til Utdanning.

De to har kjent hverandre i over 50 år og kjenner hverandres familier og venner.

– Han har alltid vært ekstremt blid. Av og til når han ligger over her blir jeg forundret over at det går an å være så blid, til og med tidlig om morgenen.

– *Han har vel mørke sider?*

– Ja, bare se på kunsten hans. Men når han ringer fra Frankrike, er han alltid blid og positiv. Han har forklart meg at han ikke ringer når han ikke er blid.

Barnebarn

Bauck-Larssen har vært på besøk i Vågå og er full av beundring over Killi Olsens pågangsmot.

– Han er den rette eieren for et sånt sted. Jeg blir av og til bekymret over alt han tar på seg, i tillegg jobber han ekstremt mye. Han har utrolig pågangsmot og er full av energi, sier vennen som bor i Trondheim og som selv er en etablert kunstner.

– Jeg tror han trenger periodene i Frankrike der han jobber alene. Han gir så mye av seg selv i samvær med andre. Han ser hele mennesket. Det tror jeg han bruker i kunsten sin. Han har tort å gå egne veier og ta originale valg. Det har nok ikke alltid vært lett.

Vi sitter ved kjøkkenbordet, pyntet med store fat med frukt. Krukkene med røsslyngen som Kjell Erik har plukket, står fint til det rustikke rommet.

– *Har du kjæreste?*

– Nei, verken dame eller mann. Se, så fint det er ute.

Dagen før kom han tilbake fra Vilnius, der han deltok i avdukingen av en av sine skulpturer.

– Se, er ikke disse fine?

Han holder frem linkjoler i ulike størrelser.

– De kjøpte jeg til barnebarna mine. Jeg har tre stykker, jenter.

Datteren som har gitt ham barnebarna, bor i Oslo.

– Hun er en vidunderlig datter. Vi ses noen ganger i året, i sommer besøkte de meg i Frankrike.

Multikunstner

Han anslår at han har bodd utenlands minst halvparten av livet. I tillegg til mange år i Frankrike kan en nevne Marokko, Milano og Polen, men det er mange fler.

– New York var utrolig spennende. Vi var del av en ny kunstbølge. En heftig tid. Med mye makeup og en del utagerende festing.

Grå og Brun er to ursauer som Kjell Erik Killi-Olsen har fått lånt av naboen. De er kjæle mot matfar, men prøver å stange fotografen.

Sandbu gård er fredet og blir beskrevet som en av de aller best bevarte middelaldergårdene i Norge. Den nye eieren lover at han skal ta godt vare på sitt nye hjem.

«Jeg har så mye jeg skulle ha gjort. Jeg har lyst til å bli 110 år.»

I Store norske leksikon står det: «Killi Olsens tid på Manhattan falt sammen med den korte kunstneriske høykonjunkturen for bydelen East Village, der han både bodde og stilte ut. Nordmannen ble snart et navn i det unge kunstmiljøet, som forløste et oppkomme av kreativ energi og la grunnlag for en egen galleriscene.»

I tillegg til å være maler, tegner og grafiker er han også skulptør. Ett av hovedverkene hans er den skulpturelle installasjonen «Salamandernatten», laget til São Paulo-biennalen 1989. De 72 mørkt patinerte og langlemmede polyesterfigurere, over tre meter høye, er gruppert tett i tett som en døende urskog. Installasjonen befinner seg i dag i Trondheim.

Stadig flere av kunstverkene har ankommet Trondheim.

– For morsarven min kjøpte jeg tilbake flere samlinger av egne verker. Det tror jeg hun hadde likt. Disse skal jeg nå gi til Trondheim, sier mannen som er født og oppvokst i trønderhovedstaden.

Tårer over Dovre

Kjell Erik har fått påvist altfor mye jern i blodet. Derfor må han hver uke dra nordover til Trondheim for å tappe blod.

– Sist satt jeg nede ved kapellet og kjente at det var her jeg ville være. Da jeg kjørte over Dovre, kom tårene. Selv om det er fint å komme til Trondheim og utpakkingen av kunsten min, vil jeg tilbake hit.

Kunsthistoriker og konservator ved Trondheim Kunstmuseum, Cathrine Hovdahl Vik, bistår Killi-Olsen og katalogiserer samlingen. Hun beskriver kunstneren som ærlig og rå.

– Han behandler flere tabubelagte emner, og kunsten hans er veldig sår. Samlingen strekker seg

helt tilbake til 1970-tallet frem til i dag. En helt unik samling, har hun sagt til NRK.

– Flott at Cathrine kan bistå. Jeg har vært med på å pakke opp og forundres over ting jeg har skapt. Av og til kjenner jeg på følelsene jeg hadde da jeg skapte akkurat det og det kunstverket, sier kunstneren.

Han er nå på jakt etter en egnet tomt eller bygg som kan romme samlingen.

Et samtalesenter

– Ja, jeg skal gi alt til Trondheim, men jeg ønsker noe mer enn et galleri. Så mange kunstnere får ikke vist seg frem. Jeg vil synliggjøre dem, gi dem en arena. Et sted der jeg og andre kan kommunisere med unge mennesker. Kanskje jeg skal arrangere vorspiel med lapskaus og øl for studenter fra NTNU?

Kjell Erik Killi Olsen har et stort nettverk. Det har han tenkt å bruke når det gjelder det planlagte sentret. Han ønsker at kunst skal bli viktig for langt flere.

– Det skal være plass til flere enn meg. Gjerne kunstnere som provoserer. En må tørre litt og ville mye.

Dagen har mørknet i kveld. Kunstneren kokkelerer. Tenner tykke kubbelys, henter frem dekketøy og nyinnkjøpte linservietter.

– Min mor sa at man alltid skulle dekke med tøyservietter.

Og det blir det.

Når han kommer ned til Frankrike skal han la seg hypnotisere. Han vil kvitte seg med å ta en røyk eller fem om kvelden.

– Jeg har så mye jeg skulle ha gjort. Jeg har lyst til å bli 110 år. Skal jeg bli det, bør jeg stumpe røyken helt, sier han og tenner en sigarett.

Spørsmålet jeg gjerne ville blitt stilt

Kunstneren har tenkt seg litt om, og Utdanning ringer opp:

– Du, jeg kommer ikke på noe jeg, og nå er jeg på butikken og skal kjøpe stålull. Det har kommet inn mus, skjønner du. De er veldig søte og jeg har ikke drept dem. Men nå trenger jeg å tette hullene med stålull så de ikke kommer inn. Jeg kommer ikke på noen flere spørsmål, jeg.

Petit

En seminarrs bekjennelser

Ole Foss
skribent og lærer
ARKIVFOTO PRIVAT

Glitrende sjakktrekk; tre episoder på rappen med Netflix natta før et seminar. For «Evaluering i høysetet – ulike veier til en god prosesskole» burde manet til mentalt høydeopphold tre døgn i forkant.

Et grågustent morgenfjes møtte seg sjøl i speilet; – Seminarr, sa det.

Ai ai, der brummet bussen forbi nedenfor heimen. Stoppsted er da til for stopping! Nei da. Bilnøklene? Lommeboka? Fant nøklene! Fant lommeboka! Og en banan! Banan gir umiddelbar lykke! Nytt jungelordtak.

Ingen P-plass ledig. Heller stå foran hotellet, da. Lapp med telefonnummer i fall kongen eller en prominent gjest skulle komme.

Inne i det summende lokalet var mye på stell: blokker og penner med hotellets logo. Pluss Choice Hotels-drops, seminarets store gulrot!

Men bare én plass ledig. Rett foran den småsvette professoren og lærebokforfatteren som, også litt forsinket, sto og trykket frenetisk på et nettbrett uten å få opp bilde på skjermen der framme. Plutselig: den reneste magi! «Evaluering i høysetet – ulike veier til en god prosesskole» med grønn bakgrunn, og like magisk inn fra venstre en bønneformet mann med pekestokk. Jeg kjente høyre øyelokk begynte å henge litt allerede her. Skummelt! Kom øyet til å falle ut?

«Høyere!» ropte en møteplager. To minutter med formålsløs og trådløs fikling gikk før rogalendingen indignert forklarte at han ikke brukte mikrofon, og foredraget hadde vi jo fått utdelt. Ja, så sannelig! Det gikk et tilfreds sukk gjennom rommet. Og jammen sto alt på power-point-en og, viste det seg. En totalopplevelse!

Første halvtimen skred fram, og jeg klarte å holde

SEMINARBINGO				
Evalueringspraksis	Normativ prosessadaptasjon	Erfaringsutveksling	Måloppnåelse	Didaktikk
Bærekraft	Ståstedsanalyse	Fokus	Implementering	Profesjonalisering
Samordning	Prosesskole	Kontekst	Kompetanse	I forhold til fokus
Evaluering	Prosess	Synergi-effekt	Konsekvensrelasjon	Inkluderende
Respondenter	Referanseramme	Tverrsnitt	Forbedringspotensiale	Kjernebegrep

ILL. INGERSTENVOLL

meg fra dropset. Blikket mitt begynte å svømme, særlig når ord som evalueringspraksis dukket opp. Og ståstedsanalyse, samordning, prosess, kjernebegrep, didaktikk, kompetanse, erfaringsutveksling, konsekvensrelasjon, responderter, tverrsnitt, kontekst, implementering, profesjonalisering, måloppnåelse, bærekraft ... Man blir ikke professor for ingenting.

Det var ved «normativ prosessadaptasjon» hodet mitt bikket i fanget på kvinnen til høyre. Som hylte opp, noe også jeg gjør ved bråvåkning. Da var det to av oss! Spredt latter ...

Etter en tur på badet, der jeg klasket iskaldt vann i fjeset og gjennomførte raske øyeøvelser, skred jeg inn igjen. Flau? Jeg? Eh ... jo.

Jeg klarte å stikke meg vekk i et garderobeavlukke under gruppesamtalene for å sove litt. Men jeg gikk glipp av den store, flotte lunsjen. Resten av dagen også, faktisk. I lommen fant jeg heldigvis et Choice Hotels-drops!

Utenfor ventet bilen! Med en solid P-bot. Likevel: Seminar er en gave til menneskeheten!

«Kom øyet til å falle ut?»

Tilbakeblikk

For 50 år siden
Foreldre – barn
i forskjellige kulturer

Dr. Lambert refererte fra en ennå ikke publisert undersøkelse av forholdet mellom foreldre og barn i 6 forskjellige samfunn: i India, Mexico, USA (New England), Kenya, Filippinene og Okinawa. (...) I følge dr. Lambert ville *idealfamilien* være: En liten kjernefamilie (nuclear family) med mange surrogates i nærheten og med noen få søskenbarn i nabolaget. Men en slik idealfamilie er vanskelig å realisere. Fra Gudrun Ydsties omtale av O.M.E.P.'s verdenskongress i Paris

Norsk Skoleblad
nr. 44/1966

For 25 år siden
Jeg er stolt – et apropos til høstens lærerhets

I motsetning til det norske folk i 1945, er det ingen i Estland som en gang har minner om hvordan et demokrati fungerer. Deres behov for kontakt ikke minst med nordiske land, er stort, og deres søken etter kunnskap og andres erfaringer, er ikke mindre. Mot en slik bakgrunn gir det mening når en ung, estlandsk lærer sier: «Jeg er stolt fordi jeg vet at mitt arbeid vil være med å legge grunnlaget for vår framtid.»

Skoleforum
nr. 18/1991

Arne ved arbeidspulten. Modellen som bygges, er en kopi av Stjørdal stasjon.

FOTO PRIVAT

For Arne går det alltid et **tog**

For drøyt 50 år siden skjedde det. En julegave fra faren inneholdt en modelljernbane. – Fra da av var jeg hekta, sier Arne Heggeseth til Utdanning.

TEKST Ylva Törnngren | yt@utdanningsnytt.no

Hans omtrent 50 meter lange skinnrunde fyller nå et rom på 30 m².

– Hva er aller mest stas i hobbyen?

– Nye norske modeller av ekte norske tog, historiske eller moderne, betyr store øyeblikk! Og modeller av amerikanske tog. Store og brutale, sier han anerkjennende.

– Hva koster hobbyen for en nybegynner?

– Med et startsett til 2000 kroner kommer man i gang med å kjøre ett tog. Man må jo legge lista etter økonomien, men med for eksempel 400–500 kroner i måneden kommer man langt, svarer han.

Han viser også til Modelljernbaneforeningen i Norge, der han er medlem: – Der får man tips om kjente og gode merker.

Foreningen utgir et blad fire ganger i året, MJ-bladet. – Les gjerne litt i det før du begynner, råder Arne Heggeseth.

– Mest menn

Foreningen omfatter elleve klubber, men på nettstedet deres nevnes dessuten 22 andre klubber.

– Er det mest menn som driver med dette?

– Selv kjenner jeg bare menn med denne fritidssyssele. Men på nettet har jeg sett at noen damer bygger jernbanemodeller, gjerne med vekt på landskap, bygninger og små figurer, svarer Arne.

– Har du selv stått fast i bygginga noen gang?

– Nei, det har gått bra. Det handler jo mye om det elektriske. Og om teknisk engelsk.

Bruker togbilder i timen

– Hva synes familien om hobbyen din?

– De synes det er veldig artig. Barna mine har stor sans for den, selv om de ikke er blitt modellbyggere selv. At jeg driver med hobbyen i hjemmet, synes kona er kjekt. Det er jo bare å rope på meg til kaffe, for eksempel.

– Bruker du dette i undervisningen?

– Det har skjedd at jeg har hatt med skoleklasser hjem og vist dem anlegget. Jeg bruker også bilder av modelljernbanen når vi jobber med digitale bilder i undervisningen, svarer Arne.

– Skjer det at dere stiller ut modelljernbaner for allmennheten?

Arne svarer at han bor for usentralt til å delta i noe sånt.

– Før fantes det en bane å se i Trondheim S. I dag har Fredrikstad Gamlebyen Modelljernbanesenter, sier han.

– Der har jeg ikke vært. Det står på ønskelisten.

Norsk Jernbanemuseum på Hamar har også modelljernbane.

– I Hamburg finnes et anlegg på 1300 m², sier han med dårlig skjult lengsel i stemmen.

– Er «- Vil du være med hjem og se på modelljernbanen min?» en god sjekkereplikk?

– Den hadde nok ikke gått hjem da jeg traff hun som ble kona mi, ler Arne.

● Arne Heggeseth (62)

Hvem

Adjunkt
Underviser i data- og mediefag ved Ole Vig videregående skole i Stjørdal i Nord-Trøndelag

Hva

Modelljernbanebygging

Dette trenger du:

Et startsett med lokomotiv, vogner, skinnemaal og digitalstyring. Godt med gulvplass.

Les mer

mjf.no

Arne Heggeseth bak et damplokomotiv med vogner.

FOTO PRIVAT

Bøker

Aktuell bok TEKST Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

Sjakk til folket

Det finnes svært mye sjakkliteratur for ambisiøse sjakkspillere, langt mindre for et bredere publikum. Dette har Atle Grønn valgt å gjøre noe med.

Atle Grønn, professor i russisk ved Universitetet i Oslo, har hele livet vært opptatt av sjakk. Han drev det forholdsvis langt som spiller (han er IM, eller internasjonal mester), og selv om han har redusert spillingen betraktelig, regnes han fremdeles blant de 30–40 beste spillerne i landet.

Grønn er minst like godt kjent som formidler av sjakk. I flere år var han redaktør for sjakkforbundets medlemsblad, «Norsk sjakkblad». Han har vært ekspertkommentator under sjakkendinger på NRK, og de siste årene har han hatt sin egen sjakkspalte i ukeavisa Dag og Tid.

Nå har han utgitt en bok om denne hobbyen som har preget så mye av tilværelsen hans, «Sjakken eller livet». 11. oktober ble boka presentert i Cappelen Damms lokaler i Oslo. Kjendiser av større og mindre format var invitert til å kaste glans over boklanseringen. Blant annet var det historiker, krimforfatter og sjakkeksperter Hans Olav Lahlum som intervjuet forfatteren om boka.

Med bind for øynene

Før selve boklanseringen begynte, ble det gjennomført et uvanlig stunt. Forfatteren og en annen sterk sjakkspiller, stormester Rune Djurhuus, fikk bind foran øynene og spilte blinnsjakk mot hverandre. To partier samtidig, med tidsbegrensning. Det ble etter hvert vanskelig, spesielt for Grønn, å holde rede på samtlige brikker i begge partiene, men både spillerne og publikum satte stor pris på stuntet.

Grønns motstander, stormester Rune Djurhuus, var for øvrig ikke den enkleste motstanderen Grønn kunne ha valgt seg. Djurhuus innehar den uoffisielle norgesrekorden i blinnsjakk, han har spilt hele 13 partier samtidig uten å kunne se sjakkbrikker eller sjakkbrett mens partiene pågikk.

Lidenskap

Sjakkspillet kan ha en sterk tiltrekningskraft, også på de av oss som ikke besitter det kombinerings-

I utgangspunktet er sjakk bare et spill. Med denne boka viser Atle Grønn at det er langt mer enn som så.

talentet eller den vinnerviljen som trengs for å bli virkelig god. Bokas tittel, «Sjakken eller livet», henspiller på et spørsmål mange har måttet stille seg selv: Er det verdt det?

I boka si forteller Grønn, med humor og innlevelse, om lidenskapelige sjakkspillere som har blitt stilt overfor dette valget, med ulike utfall.

– Da du skrev boka, ønsket du å henvende deg til et bestemt lesersegment, eller er boka ment for et bredt, allment publikum?

– Jeg hadde en klar idé om å skrive en bok for alle som er opptatt av sjakk, enten de spiller selv eller er fascinert av andre som spiller. Den siste gruppa er blitt veldig stor gjennom TV-sendingene fra Magnus Carlsens VM-kamper. Under forrige VM-match, mot inderen Viswanathan Anand, var 2,5 millioner nordmenn innom TV-sendingene.

– Oppslukt av det unyttige

– Som et litterært grep tar jeg utgangspunkt i egne opplevelser, og derfor dukker Oslo Schakkselskap og Russland stadig opp i teksten. Men jeg prøver å skrive slik at personer og hendelser er interessante for leseren uavhengig av bakgrunn. Det er noe dypt menneskelig og fascinerende ved alle som evner å bli fullstendig oppslukt av det unyttige – slik som ekte sjakkspillere, sier Grønn.

Forfatteren (t.h.) spiller blinnsjakkssimultan mot stormester Rune Djurhuus. FOTO STÅLE JOHNSEN

«Sjakken eller livet» har neppe vært et dilemma for Magnus Carlsen. Det er vanskelig å tenke seg det ene uten det andre. Her i New York, der han skal spille om VM-tittelen i november. FOTO KRISTOFFER RØNNEBERG, AFTENPOSTEN/NTB SCANPIX

– For to år siden ble du intervjuet i *Utdanning i spalten «Frisonen»*. Du ble bedt om å anbefale en sjakkbok, og du svarte umiddelbart André Bjerkes «Spillet i mitt liv». Har din bok noen fellestrekk med Bjerkes bok?

– Bjerkes bok er nok den som har inspirert meg mest. Vi skriver begge om de helt spesielle karakterene i sjakkmiljøet, og vi skriver mye om selvopplevde erfaringer fra sjakken. Men boken min dekker langt flere aspekter ved sjakken, også sider ved spillet som ikke er direkte selvopplevde, for eksempel sjakk og kunst (litteratur), sjakk og vitenskap og sjakkens utbredelse i Sovjetunionen, sier forfatteren.

Grønn trekker også frem en annen forskjell: Bjerkes bok tok inn mange sjakkvarianter i teksten.

– Nesten halvparten av den lille boka «Spillet i mitt liv» består av sjakktrekk som leseren hopper over. Resten av teksten hans har gitt meg mange fantastiske stunder siden jeg første gang leste boka som 15-åring. For å si det på en annen måte: Bjerke var en forfatter som ville skrive som

en sjakkspiller, derav alle sjakkvariantene i hans bok. Jeg er en sjakkspiller som vil skrive som en forfatter, altså er det ingen sjakkvarianter i min bok.

Kongerekka og Magnus Carlsen

I «Sjakken eller livet» skriver Grønn blant annet om «kongerekka», de seksten verdensmestrene som er blitt kåret i klassisk sjakk siden 1886. Og mest av alt skriver han om Magnus Carlsen, ett av unntakene i en liste som mest av alt inneholder spillere fra land som var en del av Sovjetunionen.

Under lanseringen beskrev Grønn noe av forskjellene mellom Magnus Carlsen og den jevn gamle utfordreren, russiske Sergej Karjakin, som i november møtes i New York til kamp om VM-tronen:

– Den unge Sergej ble fortalt av foreldrene hva han skulle gjøre. I Russland er sjakk, på samme måte som ballett og pianospilling, noe du holder på med i åtte timer om dagen under beinhard kustus. For Magnus var det helt annerledes. Foreldrene

hans kjørte ham rundt til de turneringene han selv ville spille. I norsk barne- og ungdomssjakk er aktivitetsnivået styrt av barnas egen interesse og vilje. Så på en måte kan man si at mens Sergej Karjakin er et resultat av den sovjetiske sjakkskolen, er Magnus Carlsen snarere et produkt av den norske sosialdemokratiske modellen.

«Det er noe dypt menneskelig og fascinerende ved alle som evner å bli fullstendig oppslukt av det unyttige – slik som ekte sjakkspillere.»

Atle Grønn

Skolefrontens Solidaritetspris 2016

● **Per Sætre**
Konsulent
i Utdanningsforbundet
FOTO LISBET JÆRE

For 2016 ble Skolefrontens Solidaritetspris tildelt skoleutvekslingsprogrammet ved Kristiansand katedralskole Gimle, «Nicaragua-prosjektet» med skolen Colegio Doris María Morales Tijerino (DM) i Nicaraguas hovedstad Managua.

Skolefrontens Solidaritetspris gis til personer, organisasjoner eller institusjoner som gjennom arbeid med konkrete prosjekter i skolen, eller med barn og ungdom, har bidratt til å fremme nasjonal og internasjonal forståelse og solidaritet, og motvirke utvikling og utbredelse av diskriminerende og rasistiske holdninger.

For de fremmøtte fra prosjektet ble det en stor overraskelse da prosjektet fikk overrakt diplom og sjekk fra Skolefrontens fond. Prisen ble tildelt av stiftelsens leder, Oddvar Halleråker, og nestleder Lise Lautin. Fylkesordfører i Vest-Agder, Terje Damman, tok imot prisen.

En reise for livet

Hva vil skje dersom man sender norske tenåringer til et land på andre siden av kloden og lar dem leve sammen med lokale elever i et par uker?

Denne tanken la grobunn for utvekslingsprosjektet, kjent som Nicaragua-prosjektet til Kristiansand Katedralskole Gimle. Prosjektet ble startet av de to lærerne Odd Gunnar Andreassen og Britt Rosenfold i 1996. Siden starten har elever og lærere hvert år besøkt Colegio Doris María Morales Tijerino i Managua og årlig fått besøk av lærere og elever fra Doris María. Prosjektet skulle være en gjensidig utveksling av verdier, tanker, kunnskap og kultur mellom ungdommer fra ulike land. En

Fra tildelingen av årets Skolefrontens solidaritetspris.

Bak fra venstre: David Sundell (prosjektleder), Oddvar Halleråker (startet prosjektet), Gunnar Bech (ass. rektor), Lise Lautin (Skolefrontens Fond), Oddvar Halleråker (leder Skolefrontens Fond), Terje Damman (fylkesordfører), Carla Escobar, Britt Rosenfold (startet prosjektet), Arne Rosenfold (tidl. rektor), Luz Marina Salguera.

Foran fra venstre: Mario Moya, José Corea, Carmen Angela Pineda, Victoria Mendoza, Yolanda Bustamente, Saskia Luna.

viktig kulturfaktor i prosjektet har vært at elevene under besøket på samarbeidsskolen bor hjemme hos lokale elever. Lærerne som reiser sammen med elevgruppen, bor hos lokale lærere på samarbeidsskolen.

Hovedformålet for prosjektet har vært å skape gjensidig kunnskaper og forståelse for kultur og leveforhold. Begge skoler har hatt et felles ansvar for planlegging og gjennomføring av prosjektet. I tillegg har deltakerne tilegnet seg kunnskaper om prosjektets fagtemaer. Årets fagtema har vært menneskerettigheter med fokus på likestilling og kvinners rettigheter. Tidligere har blant annet temaer som demokrati, utdanning og seksuell/reproduktiv helse vært løftet frem. Tankegangen har vært at fagtemaene skal bygge opp under forståelsen for andres situasjon og økt solidaritet.

Prosjektet har frem til nå vært med i skoleledelen (ELIMU) av et større kulturutvekslingsprogram som har vært administrert av Vennskap Nord/Sør i Oslo. Dette programmet har vært tungt støttet økonomisk av NORAD. I begynnelsen av 2016 besluttet imidlertid NORAD at Vennskap Nord/Sør og andre lignende organisasjoner ikke lenger

vil få støtte til tross for et viktig og godt arbeid. Grunnlaget for denne beslutningen i NORAD er omstrukturering og politiske prioriteringer av NORADs virksomhet.

Hva prosjektet har oppnådd

Samarbeidet mellom de to skolene i hver sin del av verden er det lengstlevende prosjektet i Norge. Forklaringen på dette er nok det store engasjementet utvekslingsprosjektet har skapt blant elever og lærere som har deltatt i prosjektet gjennom alle år. Helt siden starten av prosjektet har flere av de norske deltakerne reist tilbake til Nicaragua for å delta i solidaritetsarbeid i regi av hjelpeorganisasjoner som blant annet Redd Barna og Latin-Amerika-gruppene i Norge. Andre har reist tilbake til Nicaragua for å studere eller besøke venner. Det er også flere som har deltatt i utvekslingsprogram med andre land i Latin-Amerika. For mange har det også lagt grunnlag for videre studier innenfor områder knyttet til internasjonale spørsmål. Prosjektet har i så måte vært en reise for livet som har skapt varige kontakter mellom to kulturer.

Regjeringen viser manglende tillit til utdanningssektoren

● **Anne Tingelstad Wøien**
Storingsrepresentant (Sp)
FOTO STORTINGET

Regjeringen har ikke tillit til at lærerne gjør den jobben de er satt til: Å forberede ungdommene på livet som kommer.

Vårt samfunn er bygd på tillit. Vår kultur og vår økonomi er basert på en høy grad av tillit. Det er grunnleggende for vårt lands utvikling og vekst. Tillit er faktisk mer verdt enn oljen for landet vårt. Det sies at Russland kunne vært 70–80 prosent rikere dersom det russiske samfunnet hadde hatt samme tillitsnivå som det skandinaviske.

Vi har de seinere åra vært vitne til en stigende mistillit i de vestlige landene. En mistillit som har økt under denne regjeringen. Vi opplever økende mistillit mellom de som styrer og befolkningen, og mellom befolkningen og de som styrer. Byråkratiet eser ut som følge av manglende tillit. Vi får flere direktorater og flere tilsyn.

Også innenfor utdanningsområdet opplever vi økende mistillit fra myndighetene.

Helt siden regjeringen overtok har de vist en gjennomgående mistillit overfor norske lærere. Alle er enige om at læreren er viktig og at alle lærere bør være best mulig. Regjeringen skal ha ros for å ha forbedret etter- og videreutdanningsordningen som den rødgrønne regjeringen satte i gang, men de hadde ikke tillit til at lærerne ville benytte seg av ordningen uten pålegg.

Regjeringen viste sin manglende tillit til lærerne

gjennom å underkjenne grunnutdanningen deres ved å gi kravet om antall studiepoeng tilbakevirkende kraft. Det var ikke lenger tillit til 20 års erfaring fra skoleverket.

Også overfor vordende lærerstudenter vises det mangel på tillit. Mistilliten kommer til syne gjennom en smalere lærerutdanning og krav om karakteren 4 i matematikk for å studere til lærer. Dette gjør regjeringen selv om de vet at det ikke er mange nok elever blant de med 4 i matematikk som søker lærerstudiet. Resultatet er at 700 studieplasser står ledige. Vi får altså færre lærere uteksaminert om fire år.

Regjeringens manglende tillit gjør at Norge nå mister mange studenter med høye karakterer som kunne blitt strålende lærere. Når regjeringen også tenker å fremme forslag om å heve karakterkravene også i norsk og engelsk, og utvide lærerutdanningen til fem år, risikerer vi en storstilt lærermangel i dette landet i framtida.

Dette er ikke bare mangel på tillit, det er dårlig forvaltning av framtida.

Mangel på tillit fra regjeringen er gjennomgående overfor utdanningssektoren og gjelder også elevene. Senterpartiet mener vi nå skal prøve ut en nasjonal fraværsgrense. Stortinget vedtok å oppheve regjeringens forslag om en 10 prosent-grense og gi mer skjønn til den enkelte skole. Etter vår mening har ikke regjeringen fulgt opp dette pålegget fra Stortinget.

Derfor har vi i dag fremmet et representantforslag der vi ønsker at det skal brukes mer skjønn slik at syke elever ikke renner ned legekantorene for å få sykemelding, men at vi må stole på de foresatte og gi dem den tilliten å kunne melde fra om sin egen unge er syk eller ei. Vi forstår også at norsk ungdom trenger førerkort. Så lenge det er lov å ta lappen når du er 18, må vi forvente at elever, særlig i områder med lange avstander, vil ta kjøreopplæring. Stortinget har selv bestemt hva som skal være obligatorisk kjøring. Vi vil derfor gi skoleeierne tillit til å avgjøre om de vil gi fritak

for deler av kjøreopplæringen, men gjerne dokumenterbart.

Mangel på tillit til skoleeiere, skoleledere, lærere og elever ser en aller tydeligst og grellest gjennom den omfattende kontrollvirksomheten som staten nå utøver. Både her hjemme og internasjonalt viser mangelen på tillit seg gjennom omfattende diktering fra myndighetene både gjennom testregimer og metoder. PISA-testene som kom på begynnelsen av 2000-tallet har bakgrunn i mistillit til en hel profesjon i flere land. Lærere både i Danmark, Sverige, Estland, England og USA kjemper for sin rett til å utøve sitt yrke med basis i sin profesjonelle utdanning. Flere og flere tar avstand fra testregimet som bygges stadig ut fordi det i kjølvannet av disse internasjonale testene og sammenligningene er vokst fram et voldsomt nasjonalt testfokus der testene er blitt så viktige både for verdigheten til den enkelte skole, lærer og elev at områdene det prøves i, fortrenger annen viktig utdanning og kompetanse.

Bård Kuvaas, Institutt for ledelse og organisasjon ved BI har skrevet; «Når ledelsen stoler på sine medarbeidere, tar medarbeiderne mer ansvar for å nå organisasjonens mål (...) Men mens forskningen er temmelig entydig, henger mange praktikerende etter. De har en overdreven bruk av styrings- og kontrollsystemer.»

Regjeringen har ikke tillit til at lærerne gjør den jobben de er satt til: Å forberede ungdommene på livet som kommer.

I trontalen peker regjeringen på at velferden er avhengig av høy verdiskaping. Ja, men skal vi øke verdiskapingen er vi nødt til å ha tillit til vår viktigste ressurs, nemlig folket, arbeidskraften. Mangel på tillit i samfunnet – ja, det kan vise seg kostbart!

> Dette er innlegget stortingsrepresentant Anne Tingelstad Wøien (Sp) holdt i trontaledebatten 4. oktober.

«Mangel på tillit til skoleeiere, skoleledere, lærere og elever ser en aller tydeligst og grellest gjennom den omfattende kontrollvirksomheten som staten nå utøver. »

Med stjernehimmelen i ein bag

● **Torbjørn Urke**
pensjonert høyskulelektor

FOTO PRIVAT

Stjernehimmelen ein skyfri vinterkveld kan vere eit syn som set seg i minnet.

I store byar finst det planetarium; store kinosal som simulerer stjernehimmelen med stjerner, planetar og stjernebilde gjennom året på ulike breiddegrader. Men å ta med klassen til London planetarium er ikkje så enkelt å få til. Ein og annan av dei største norske byane har no naturfagsenter som kan by på enkle visingar av planetarium for skuleklassar. Men langt dei fleste skuleklassar i Noreg kjem neppe innom eit naturfagsenter i løpet av grunnskuletida si, så eit mobilt stjernetelt kan vere eit veileigna pedagogisk hjelpemiddel.

Ved hjelp av eit «stjernetelt» eller eit såkalla mobilt planetarium, har eg gjennom 25 år frakta med meg ein kunstig stjernehimmel som kan blåsast opp til tusenvis av barn og unge, vaksne òg, ja endåtil fagastronomar, alle sitjande på flate golvet i ein gymnastikksal. Eg kom til skulen med heile utstyret; tre kolli i min vesle Opel; ei vifte, ein stjernesimulator og eit telt på rundt 65 kg som kan blåsast opp.

Å rigge opp i gymnastikksalen tek ein liten

halvtime, og stjerneteltet har plass til ei skuleklasse og nokre vaksne. Ein tre kvarters skuletime per klasse fungerer ok. Min tematikk har vore tilpassa ulike alderssteg og oftast sett saman av tre emne: ein naturleg stjernehimmel med stjerner, planetar, måne og nokre godt kjende stjernebilde. Vidare den greske mytologiske stjernehimmelen med dei tolv stjernebildra som sola vitjar (zodien). Og dessutan «Sarva» – den samisk-mytilogiske stjernehimmelen.

Kva skil planetariet frå elles god klasseundervisning? Opplevinga av å sjå, «eg trudde me sat ute på marka og såg stjernehimmelen, seier ei jente spontant idet lyset kjem på og stjernene bleiknar bort. Nettopp det er forskjellen: Ein er ute under open himmel, bokstavig tala. Og det er klarvør kvar einaste dag.

Skulebesøk

Spørsmålet om å kome på skulebesøk kom av seg sjølv, for straks me hadde demonstrert planetariet i gymnastikksalen på Barstadvik skule våren 1990 og lokalavisa formidla saka, kom spørsmåla om skulebesøk, og dei varar ved.

Mest har eg vitja 4. og 7. klassar, men og ungdomsskuleklassar, vidaregåande skular og ofte også barnehagar. I to sær aktive skuleår turnerte eg saman med to lærarstudentar for «Kultursekken». Då var me systematisk innom alle grunnskulane i Kristiansund og Molde og fleire andre kommunar i Møre og Romsdal.

Lærarstudentane som vart med på turnéane, lærte snøgt å demonstrere stjernehimmelen for borna. Og det astronomiske stoffet kom på plass etter eit par-tre dagar. Ved fleire skular møtte eg lærarar som hadde arbeidd så mykje med astronomi-emna at dei etter kvart leigde stjerneteltet og underviste alle klassane som var interesserte. Ja, i nokre høve reiste desse kring på naboskular og underviste der òg.

Behov for fleire stjernetelt

I Telemark ein gong på 1990-talet sa elevane at «dette var den kjekaste o-fagstimen dei hadde hatt!». Læraren deira reiste prompte til USA og kjøpte heim eit pent brukt stjernetelt med utstyr. Og slik har det dei 25 åra stjerneteltet mitt har vore i bruk, kome til ti-femten, kanskje over tjue stjernetelt til Noreg, spreidd utover landet både i nord og i sør. Men det er behov for fleire!

På innsida av det mobile planetariet kan elevane studere stjernehimmelen.

FOTO STARLAB

Heldagsskolen versus SFO

● Anne Jorun Frøseth

baseansvarlig ved Dalgård SFO og styremedlem i Utdanningsforbundet Trondheim

FOTO PRIVAT

Debatten om heldagsskolen har vært høyt oppe på dagsordenen i SV den siste tiden, men reformen har møtt motstand.

«Politikere i Norge tar ikke inn over seg hvor viktig den frie leken er for utvikling av hele mennesker.»

Klassekampen skriver 26. september at partiet kommer med en ny versjon av skolereformen. SV mener dette skal bli den nye velferdsreformen, og i det politiske ordskiftet fram mot stortingsvalget i 2017 regner jeg med dette kommer til å bli et hett tema. Men jeg er usikker på om politikerne vil lytte til dem som jobber i feltet.

Kvalitetsmeldingen for skolefritidsordningen (SFO) i Trondheim definerer at vi skal utvikle en felles forståelse av kvalitet i skolefritidsordningen. SFO skal være en trygg og god plass å være for alle barn og er et frivillig tilbud, ikke en del av grunn-skoleopplæringen. Den skal legge til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter. Når barnet kommer til SFO, møter det en annen viktig pedagogikk enn i skolehverdagen, nemlig skolefritidspedagogikken. Den er preget av barnekultur, egenstyrt lek, kulturaktiviteter, fysisk aktivitet, sosial læring og medbestemmelse, relasjoner og venner.

På oppdrag fra SV er det nedsatt en ekspertgruppe som har sett på hvordan heldagsskolereformen bør se ut i praksis. Her er det mange gode punkter. Blant annet foreslår de en nasjonal norm for lærertetthet. Dette skal SV ha ros for. Men jeg savner ivaretagelsen av fritidspedagogikken. Slik jeg leser de nye forslagene, er det snakk om nye voksenstyrte aktiviteter og en lengre skoledag. Jeg mener politikere i Norge ikke tar inn over seg hvor viktig den frie leken er for utvikling av hele mennesker. Dette må defineres og settes ord på. Også av SV.

Dersom man skal gå i gang med en heldagsskolereform, må man ha med seg hele det brede samfunnsoppdraget. Det må tenkes på hvordan den frie leken ivaretas, hvordan de voksne får muligheten til å etterutdanne seg og få kunnskap om relasjonskompetanse, lek, og klasseledelse. Det må inn flere yrkesgrupper i skolen og man må få mye større oppmerksomhet rettet mot det tverrfaglige arbeidet rundt barnet. Dette er for øvrig noe som burde vært en selvfølge i arbeidet med barn på skolen. Læreren kan ikke, og skal ikke, løse alle utfordringer alene. Ved å skape sterke team med ulike yrkesgrupper vil vi kunne ivareta barna på en bedre måte enn vi gjør i dag. Flere blikk, med ulikt perspektiv, på det som skjer i klasserommet og skolegården, er nødvendig

«Vi ønsker å gjøre ettermiddagen enklere for familier med skolebarn, gi barna en mer variert skolehverdag, og vi vil hjelpe lærerne til å gi elev-

ene best mulig undervisning», sa SV-leder Audun Lysbakken i et intervju med Dagens Næringsliv i 2014. Hva med ivaretagelsen av hele barnet? Elevene skal lære mer. Hvilket læringsyn legger Lysbakken til grunn her? Er ikke frilek i trygge rammer, slik SFO fungerer i dag, god læring?

Tenker man en lengre skoledag, eller i hvert fall mer voksenstyrte aktiviteter?

Ønsker man flere skoletimer for de minste? Hvordan skal reformen finansieres? Jeg mener det er en reell fare for at en allerede presset sektor må smøre ressursene enda tynnere utover enn vi gjør i dag. Vi kjenner så altfor godt historien om seksåringene som kom inn i skolen. Om noen er stemoderlig behandlet i den norske skolen, er det nettopp denne gruppen. Det lå også til grunn en bemanningsnorm som skulle sikre intensjonene i seksårsreformen, men det tok ikke lang tid før disse intensjonene ble skjøvet til side.

Lysbakken sa i landsmøtetalen sin i 2015: «SFO er et stebarn i den norske velferdsstaten». SV-lederen mener SFO er en ordning som bare eksisterer i mangel av noe bedre, og at kvaliteten i SFO varierer og at ordningen ofte er fryktelig kostbar. Videre sier han: «Vi kan ikke fortsette med å la barna våre være så lenge på skolen uten å diskutere hva vi vil bruke tiden til. Heldagsskolen blir den neste store velferdsreformen i Norge»

Vi ønsker ikke en ny halvfinansiert reform inn i skolen nå. Før politikerne iverksetter nye satsinger for norsk skole, må de sørge for at dagens ambisjoner blir realisert. I dag har vi en forskjellsskole. Forskjellene i hva som brukes på skole fra kommune til kommune, er store. Dette gapet i ressursbruk har direkte konsekvenser for kvaliteten på elevenes utdanning.

I dagens SFO i Trondheim blir barna gitt muligheten til å bruke sin egen kreativitet, bygge sosiale relasjoner gjennom lek som ikke er initiert av voksne. SFO skal ivareta barnas behov for frilek, organiserte aktiviteter, vennskap og utvikling av sosial kompetanse, selvstendighetstrening og omsorg i nært samarbeid med skole, familie og nærmiljø. Det er viktig at ikke hele skoledagen blir på de voksnes premisser. Læring er så mye mer enn det voksne kan presse inn på en timeplan. Barna blir institusjonalisert nærmest fra de blir født. Bør ikke barn også ha fritid og få utvikle seg i frihet?

- Vi stjal deres land!

Torbjørn Greipsland
forfatter og redaktør
cand.mag. med nordisk,
historie og statsvitenskap
FOTO PRIVAT

Berthe Haugen bosatte seg i indianerreservatet Spirit Lake. «Vi stjal deres land», sa dattera Helene. Ukjente forhold kommer nå fram i dagen.

Barnebarn til Helene, professor Karen V. Hansen, har brukt et tiår på å forske og skrive bok om reservatet i Nord-Dakota, der indianere og nordmenn bodde side om side. Boka heter «Encounter on the Great Plains» (Møte på de store slettene). Den handler om det første store forskningsprosjektet om nordmennenes bosetting der fra 1880 og utover, i det som til da hadde vært indianernes rike i Nord-Amerika. Hansen er professor ved Brandeis University i Boston, USA.

Flere av de norske innvandrerne i Midtvesten hadde en del med indianere å gjøre, selv om de ikke bodde i reservat. Blant annet byttet de varer. Noen grusomme historier vandret imidlertid fra den ene bosettingen til den andre og skremte de norske innvandrerne.

Indianerne reagerte på dårlig behandling fra

Den norskættede professoren Karen V. Hansen har skrevet en meget interessant og opplysende bok om norske immigranter bosatt i indianerreservatet Spirit Lake.
FOTO PRIVAT

myndighetenes side og ikke minst på at indianerne ble presset ut av sine områder av de hvite.

Skrev lite om det i brev

De norske innvandrerne skrev lite om indianerne i brevene hjem, selv om de også hadde positive opplevelser å berette om. Orm Øverland, i mange år professor i amerikansk litteratur ved Universitetet i Bergen, har lest gjennom en rekke brev, utgitt i seks bind «Fra Amerika til Norge». Han har oppdaget at svært lite i brevene handler om forholdet til indianerne. Det gis ikke noe enkelt svar på det, ifølge Øverland.

Det betyr at det heller ikke ble kjent at mange norske utvandrere bodde side om side med indianerne i deres reservater. Temaet er ikke behandlet i de sentrale historiebøkene om nordmenn i USA.

Helene gift med hadelending

Berthe Haugen var født i 1854 i Lunder sogn i Norderhov. Hun giftet seg 15. oktober 1876 med enkemann Elling Jensen fra Nes i Hallingdal, født 3. september 1835. De fikk fem barn. Elling døde i 1890 av tuberkulose. Som enke bodde Berthe på Øvre Haugen. Hun står i folketellingen av 1900 oppført som «gårdbrukerske» med «støtte fra Fattigkassen».

Kanskje fikk hun i tillegg til støtten fra fattigkassa litt hjelp av en nabo? I alle fall ble han far til hennes sjettede barn, Helene, som er Karen Hansens bestemor.

Berthes situasjon var svært vanskelig. Den eldste dattera måtte tidlig ut og jobbe. Hun tenkte mer og mer på å komme bort. Til Amerika. Bare hun kunne få skrappt sammen nok penger til billetter.

I 1902 utvandret Berthe sammen med to av barna, det ene var tiårige Helene, bestemor til Karen Hansen, og et barnebarn.

Mye jord til skandinavene

Berthe Haugen ankom Amerika 15 år etter at det i 1887 var vedtatt at land i indianerreservatene, som indianerne selv ikke hadde fått tildelt, kunne selges til hvite. Også enslige kvinner kunne kjøpe. Berthe slo til og inngikk avtale om en 640 dekar (160 acres) stor eiendom i indianerlandet, i dag beliggende i staten Nord-Dakota.

Professor Karen V. Hansen har studert eiendomsoversikter fra 1910 og fant at indianerne eide nærmere 400.000 dekar. Skandinavene hadde nesten 200.000 dekar, en meget stor andel. Andelen av nordmenn som eide en bondegård i indianernes land, økte for hvert år.

Stammene tilsidesatt

Lederne for indianerstammene innen hovedstammen Sioux hadde godtatt Kongressens vedtak i 1887, Dawes Act, om at hvite skulle få kjøpe land i reservater som ikke var tildelt indianerne, det vil si ikke eiet av indianerne eller reservert for spesielle formål i stammen. Loven hadde betydelige følger for indianerne. Blant annet den at jorda ikke lenger tilhørte indianerstammene som tidligere, men nå den enkelte.

Karen Hansen skriver at denne loven markerte et skifte i amerikansk politikk; fra erobring til assimilering av indianerne.

At andelen hvite som kjøpte var så stor, hadde flere årsaker. Skandinavene kom best ut fordi de var vant til å dyrke jord. Det var derfor de emigrerte, de ville bli bønder.

Berthe Haugen fikk skjøte på gården i 1912. Da hadde hun bodd på eiendommen i sju år og vist at hun hadde dyrket jorda og forbedret eiendommen. 600 trær hadde hun plantet. Hun hadde lyktes.

Indianerkulturen skulle bort

Når indianere og norske og andre hvite skulle bo side om side, var det for å oppfylle et annet mål for De forente stater: Indianerne skulle assimileres, kulturen deres skulle forsvinne i «den store smeltedigelen». Dette lignet norsk politikk overfor samene og taterne noen tiår senere.

Forbudt i skolen

Ønsket om assimilering betydde at indianerne ikke skulle snakke sitt eget språk i skolen. Gjorde de det, fikk de munnen vasket med såpe. Heller ikke de norske elevene skulle få bruke norsk språk på skolen, bare engelsk. Noen norske foreldre ivret for at barna deres skulle lære engelsk godt siden de nå bodde i USA. Andre tviholdt på norsk språk og kultur, noe svært mange lærte i menighetenes søndagsskole og på sommerskoler.

Skulle skilles

En del elever i Spirit Lake Reservation fikk gå på dagskoler i reservatet, andre på internatskoler der. Noen ble imidlertid sendt til internatskoler så langt unna som i Virginia og Kansas, der det var opprettet internatskoler for frigitte, svarte amerikanere, barn av tidligere slaver. At de til sterke protester fra foreldrene ble sendt så langt bort, var et ledd i å skille dem fra foreldrenes kultur og oppdragelse. De skulle assimileres, bli ett med den felles amerikanske kulturen.

Berthe Haugens enkle hus på prærien med utsikt til Sheyenne River står fortsatt. Berthe plantet treet vi ser, og 599 andre trær.

FOTO KAREN V. HANSEN

Berthe Haugen og barna, fotografert i Oslo i 1902. Helene (Haugen Kanten) står helt til høyre. FOTO HANSEN FAMILY PRIVATE COLLECTION

At hvite, unge og eldre, diskriminerte indianerelevne og mobbet dem, er sikkert. Indianerelevne ble sett ned på fordi de hadde mindre kunnskap enn mange av de hvite elevene. De hadde dårligere uttale av engelsk enn de hvite, noe som trolig hang sammen med at når de var hjemme på ferie, snakket de sitt eget morsmål, ikke engelsk. Dermed hadde de nesten glemt det når skolen begynte igjen.

Hvite kunne peke på store områder og si at før hadde disse slettene og bakkene ikke navn. Det var imidlertid ikke riktig. Indianerne hadde navn på enhver slette og bakke, men de gjaldt ikke, det måtte europeiske navn til.

Mobbet

Også de norske fikk merke mobbing, blant annet fordi de ikke hadde lært engelsk uttale godt nok. Helene fikk høre at hun var «squaw», et nedsettende ord for indianerkvinne, siden hun bodde i reservat.

Indianerne og de hvite representerte to ulike kulturer. Karen Hansen nevner flere eksempler:

Indianerne kunne komme rett inn til nordmennene uten å banke på døra. Hvorfor? Fordi de ikke var vant til å banke på. Det nyttet ikke å banke på teltduken. Dermed skvatt nordmennene når en indianer eller flere kom inn uten noe varsel.

De hvite var pengegriske

Indianerne opplevde de hvite som svært pengegriske og griske etter land. De hvites syn på penger og rikdom fikk indianerne til å reagere. Livsførselen til nordmennene var de dypt uenig i. En indianer, Johnson Williams, mente de hvite gjerne kunne stjele oyeeplene til sin mor eller far og selge dem for å få en fortjeneste på det!

Indianerne avskydde de hvite så vel som amerikanske myndigheter. Det hadde sammenheng med at de hvite tok jorda deres, og myndighetene holdt ikke avtaler.

Om de hvite sa høvding Waanatan: «De svermer over hele landet. Ta alle hvite og deres soldater bort, og alt vil bli vel.»

Frykt

At det var en frykt for indianerne blant de norske, er sikkert. Det finnes fortellinger om at indianerne stjal barn og unge. En grunn til det kunne være at en indiansk kriger var blitt drept, nå ville de ha en ny som skulle vokse opp hos dem. Andre ganger visste man ikke helt hvorfor.

Mamie Larson, født 1884, forteller om den såkalte Ghost Dance (åndedans) som noen stammer begynte med på 1890-tallet. Den var de norske barna redde for. Maskene som indianerne bar under sine krigsdanser, var skremmende. Nordmennene var ikke vant med slikt og reagerte sterkt.

Fryktet indianerne de hvite? Selvsagt. De hvite tok landet deres. Kom det først én familie, kom det snart flere. Ifølge kulturen til både de norske og indianerne skal man være gjestmild og gi gaver. Men flere norske påpekte at nordmennene behandlet besøkende ulikt avhengig av om de var norske eller indianere.

Bjorne Knudson, «fullblods norsk» med foreldre født i Norge, fortalte til Karen da han var 88 år gammel, at hans familie leide jord av en indianerfamilie som var svært fattig. Hver dag kom hele familien for å spise lunsj hos familien Knudson. De mente de hadde rett til det, siden de alle bodde i indianerland. Og den norske familien godtok det, man skal jo hjelpe.

Parallele samfunn

Alt i alt kan man si at det ikke var noen nær og omfattende kontakt mellom de norske og indianerne. De levde i parallelle samfunn. De gikk til hver sine kirker. Giftet de seg med hverandre? I liten grad, men noen hvite menn giftet seg med indianerkvinner, mens nesten ingen hvite kvinner giftet seg med indianske menn.

Berthe Haugens datter Helene, bestemor til Karen V. Hansen, følte skyld for at de bosatte seg på indianernes område. Helene giftet seg med Gilbert Kanten fra Hadeland. De flyttet til Saskatchewan i Canada.

I hjemmet til ei datter i Red Deer, Alberta, Canada, møttes Helene og Karen, bestemor og barnebarn. Til mimring og en god prat, men mest av alt til intervju.

Helene hadde kommet til USA som elleveåring. Hun hadde tre ganger vært med å rydde land, hadde oppdradd åtte barn. Nå skulle hun si sin mening.

Sang ut

Karen tok intervjuet opp på lydbånd. Helene sa følgende om at Berthe og barna hadde bosatt seg

på indianernes reservat: «Og det var der de jaget indianerne bort, du vet, og tok landet fra dem.»

Da Karen hadde skrudd av båndopptageren, sa Helene det enda sterkere: «Vi stjal landet fra indianerne!»

Karen Hansen forklarer: Sett i en større sammenheng var det tyveri. Regjeringen i USA brukte sin makt til å vedta lover til sin egen fordel og overså traktater og avtaler med dakota-indianerne og andre stammer. Tildeling av land var ikke noe indianerne i alminnelighet søkte. Det var en politikk som regjeringen meislet ut for å forandre kulturen til de innfødte amerikanerne. Regjeringen i USA har hovedansvaret for det, og indianerne vet det.

Karen Hansen mener vi kan lære mer av dette: – Vi kan lære at å prøve å ødelegge kulturen og levemåten til et folk har følger inn i fremtiden. Indianereservatene i dag har en skare av sosiale problemer som stammer fra denne skitne historien. Og vi kan også se at når innvandrere kommer til et nytt land, lykkes de lettere hvis de klarer å etablere et hjem og få et levebrød.

Land under vann

Hvordan er situasjonen i Spirit Lake i dag? Den er betydelig annerledes enn da Berthe og familien bosatte seg der. Hun bodde på gården til 1935, da var hun 81 år gammel. Da solgte hun den og bosatte seg hos dattera Aagot i Fargo, Nord-Dakota.

Det som aller mest preger stedet, er imidlertid at vannmengden i sjøen Devils Lake har steget kolossalt. Noen mener naturen og Skaperen har tatt revansj for at de hvite tok fra indianerne jorda.

Til spørsmålet om det bor norskamerikanere i andre reservater, svarer bokforfatter og historiker Karen V. Hansen dette: – Å ja. På et bygdelagstevne i USA som jeg nylig var på, kom tre forskjellige personer og sa de bodde i indianereservat, noen i reservat i Sør-Dakota, andre i Minnesota. Men temaet har ikke vært forsket på eller skrevet om. Forskere har hatt fokus på land som indianerne har mistet, ikke på hvem som tok landet.

Språk

Målformene i skolen

Sidemålsundervisningen bidrar til å sløve uttrykksevnen hos mange elever, mener Helge Aleksander Kyvik.

ILL. FOTO BJØRNERIK LARSEN

En bør endelig avskaffe ordningen med obligatorisk sidemål og innføre valgfri målform fra første klasse og valgfritt sidemål fra åttende eller niende. Fullskala valgfrihet, altså! Som norsklærer i den videregående skolen ser jeg at sidemålet ofte er en klamp om foten på elevene. Arbeidet med sidemålet skjerper ikke uttrykksevnen, men sløver den hos mange av elevene. Dette er en sørgelig realitet. Elevene må få konsentrere seg om én av målformene skal de bli kvalifiserte skrivere (og det skal de jo).

Bokmål og nynorsk er gode, velpleide skriftspråk. Hovedproblemet er at en lett blander sammen to så like skriftspråk. Dette skaper mye kluss ikke bare i elevarbeider, men overalt i samfunnet. Det dreier seg

stort sett om feil som enkelt kan lukes bort, men som ikke blir det – til tross for årelang, flittig øvelse i klasserommet. En elev forkynte at han anså arbeidet med sidemål for omtrent like meningsfylt som å sortere støvdatter ...! Ganske ørkesløst med andre ord! Vi tok det humoristisk, men han snakket uten tvil på vegne av mange.

Derfor: La det være opp til elevene i samråd med foreldrene å velge målform i god liberal ånd. Dette viktige, men ukompliserte valget er folk i stand til å gjøre selv. En velger «hjertespråket» sitt – bokmål eller nynorsk; det ene eller det andre. Enkelt!

Helge Aleksander Kyvik
lektor

Språk

Nynorsk i vestlandsregionen

Fylkesordføreren i Rogaland seier at nynorsken er «naturleg» i Rogaland, og dei to andre fylka er nøgde med den vage formuleringa om nynorsk. Handsaminga av språkspørsmålet i forhandlingane om ein ny vestlandsregion syner at politikanane har ei oppsiktsevne ligg forståing for dei språklege makttilhøva i regionen.

Utan språklege retningslinjer vinn det største språket. Det er røyntene frå både kommunar, fylkeskommunar og statlege verksemdar. Mållaget kan difor ikkje godta noko anna enn at den nye vestlandsregionen vert administrert på nynorsk. Språkval kan aldri vera nøytrale, ein må anten velja det eine eller det andre. Utan reguleringar vil fleire slike språkval i ein eventuell ny vestlandsregion verta tekne til fordel for bokmålet. Heilt frie språkval er vanskeleg å sjå for seg der styrketilhøva mellom språka er ujamne.

Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane har

forhandla fram ei intensjonsavtale om ein eventuell ny vestlandsregion. I avtala er det ikkje slege fast kva som skal vera språket i den nye regionen, og nynorsk er berre nemnd ein gong i teksten med denne setninga: «Nynorsk har vore, og er, ein viktig felles identitetsbyggjar». Dei tre vestlandsfylka har alle ein lang nynorsk tradisjon, og 67 av kommunane i den eventuelle storregionen vil vera nynorskkommunar, medan berre 3 vil vera bokmålskommunar og 15 har vedtak om at dei er språkleg nøytrale.

Nasjonalt representerer nynorsken eit språkleg mindretal. Dei som skriv bokmål, ser språket sitt rundt seg heile tida, medan dei som skriv nynorsk, ofte må leita for å i det heile finna språket sitt i media, i bøker og på internett.

Fylkeskommunen og ein eventuell ny region er ein massiv nynorsk skriftspråkproducent. Det gjer dei til viktige skriftspråkproducentar. Den

store produksjonen av nynorsk tekst inn i havet av bokmålstekst er eit viktig bidrag for å gjera nynorsken synleg. Språkbruk avlar språkbruk, og dess meir nynorsken vert brukt i ålmenta, dess enklare vert det for nynorskbrukarar å halda på og bruka nynorsken.

Offisiell norsk språkpolitikk legg opp til styrking av nynorsk i offentleg målbruk. Språkbruken er meir enn berre ei praktisk ordning, han er òg eit viktig tildriv til politiske åtferdsmønster, tiltak, normer og verdiar. Ikkje berre som viktig bidrag i den totale tekstmengda, men òg som ei styrking av den kulturelle og språklege identiteten til nynorskbrukarane. Ein vestlandsregion som ikkje vert administrert på nynorsk, vil auke presset på nynorsken.

Magne Aasbrenn
leiar i Noregs Mållag

Nok midler til de nye grunnskolelærer-utdanningene?

I forslaget til statsbudsjett er det flott å se at regjeringen satser på de nye grunnskolelærerutdanningene ved å foreslå nye 150 millioner kroner i 2017, som skal gå til tettere oppfølging av studentene, økt samarbeid med yrkesfeltet, styrket kompetanse til de ansatte, mer forskningsbasert utdanning og økt internasjonalisering. Pedagogstudentene er derimot bekymret for at det ikke er innvilget midler til nye rekrutteringsstillinger øremerket lærerutdanningene. Kapasitetsbygging i universitet- og høyskolesektoren er en forutsetning for utviklingen av lærerutdanning av høy kvalitet.

Vi ser med glede at regjeringen kommer med friske midler til de nye

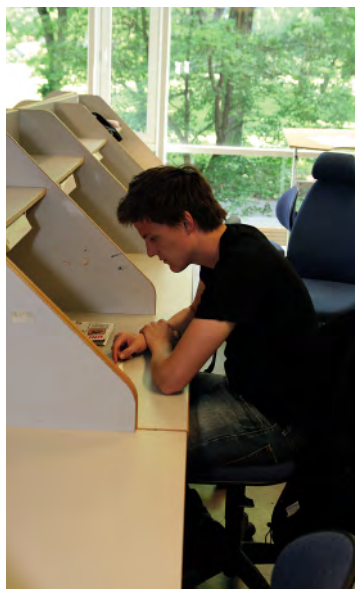
grunnskolelærerutdanningene, men savner midler til nye rekrutteringsstillinger. Det er et stort behov for å sikre utdanningsinstitusjonene den kompetansen de trenger for å drive de nye utdanningene etter de kravene som er. Vi kan ikke vente, vi trenger kompetansen allerede fra neste høst.

Et av satsingsområdene til Pedagogstudentene er øremerkede midler til veiledningsordning for nyutdannede og nytilsatte. Rekruttering til lærerutdanning er synkende og det er et stort frafall av nyutdannede lærere, noe som vil svekke regjeringens ambisjoner om en bedre skole og barnehage med flere lærere.

Vi er positive til økte bevilgninger knyttet til etter- og videreutdanning, men ser det samtidig som svært forunderlig at det ikke er øremerket midler til veiledningsordning for nyutdannede. Frafallet av lærere er stort, og evalueringer viser at en kvalitetssikret veiledningsordning for alle nyutdannede og nytilsatte vil være et viktig tiltak for å forhindre frafall.

Pedagogstudentene er skuffet over at barnehagelærerutdanningen fortsatt plasseres i finansieringskategori E i finansieringssystemet i høyere utdanning, og at systemet fortsatt stimulerer til kvantitet framfor kvalitet. Med regjeringens ambisjoner for lærerutdanningene, barnehage og skole, hadde vi også i år forventet at dette tydeligere ble gjenspeilet i finansieringen av lærerutdanningene.

Silje Marie Bentzen
leder i Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

Vi ser med glede at regjeringen kommer med friske midler til de nye grunnskolelærerutdanningene, men savner midler til nye rekrutteringsstillinger, skriver lederen i Pedagogstudentene.

ILL. FOTOFINGER STENVOLL

Felleskap lønner seg

Nyhet!
Unik
bilforsikring
kun for
medlemmer

Fordelene for deg som medlem har blitt enda bedre. Nå lanserer Utdanningsforbundet bilforsikring og husforsikring med unike vilkår og gode priser. Les mer og bestill på udf.no/husogbil

Felleskap lønner seg

UTDANNINGS
FORBUNDET

Statsbudsjettet

Grov forskjellsbehandling i utdanningssektoren

I sitt budsjettforslag legger regjeringen opp til forskjellsbehandling av studenter i høyere utdanning. Mens studiestøtten økes for studenter som regnes inn under tertiærutdanning, holdes folkehøgskolene utenfor det gode selskap.

Vi forstår ikke at folkehøgskolene holdes utenfor i forslaget til opptrappingen i studiestøttenivået. Folkehøgskolene har i dag 198 skoledager, akkurat det samme antallet skoledager som andre utdanningsforløp i Norge. Det ser ut som om regjeringen er i ferd med å lage et A-lag og et B-lag i norsk utdanning. Er ikke folkehøgskoleelevene like gode som andre studenter?

Folkehøgskolenes popularitet har økt mye de siste årene, og i dag går det nesten 20 prosent flere elever her enn for ti år siden. Denne høsten startet hele 7500 elever på de 20

norske folkehøgskolene. Det tilsvarer over 11 prosent av et årskull, og er like mange som Forsvaret har inne til førstegangstjeneste.

Det er merkelig at ikke regjeringen også anerkjenner veksten i skoleslaget. Det er ingen tvil om at veksten hos folkehøgskolene også skyldes tendenser i samfunnet. Når karakterpresset øker på alle andre arenaer, blir det stadig viktigere med en motvekt. Uten verken karakterer eller eksamener evner folkehøgskolene å gi elevene lyst og motivasjonen til å lære.

I statsbudsjettet som helhet er dette snakk om en liten bagatell. Å inkludere folkehøgskoleelevene i den økte studiestøtten vil koste rundt 3 millioner kroner i 2017. For elevene dette rammer, vil det derimot bety mye. Folkehøgskolene har både kveldsundervisning og skoledager

på lørdager, noe som gjør det å ta en ekstrajobb ved siden av spesielt vanskelig. At folkehøgskolene ikke inkluderes i opptrappingen, er rett og slett smålig.

Odd Arild Netland
daglig leder i Folkehøgskolerådet

Det er smålig at elever ved folkehøgskolene ikke skal bli omfatta av utvidelsen av studiestøtten, mener Odd Arild Netland i Folkehøgskolerådet.

ILL. FOTO HARALD F. WOLLEBÆK

Statsbudsjettet

Finansieringssystemet slår skjevt ut

Forslaget til statsbudsjett for 2017 innebærer en vekst for universitets- og høyskolesektoren samlet. Veksten for Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) er imidlertid svakere. Endringene i finansieringssystemet fører til at nye universiteter og store høyskoler som HiOA taper.

Det er per nå usikkert hva endringene i finansieringssystemet vil føre til over tid. For 2017 gir dette HiOA en nedgang. Systemet forsterker en skjevfordeling der institusjoner med en klar profesjonsprofil kommer dårligere ut. Det er disse som skal bære utviklingen i velferdssamfunnet i årene framover. Denne skjevfordelingen bør korrigeres gjennom stortingsbehandlingen. I tillegg til ønsket om å rette opp skjevheten i finansieringssystemet har HiOA tre klare forventninger til Stortingets behandling av statsbudsjettet:

HiOA utdanner til yrker som er viktige for å møte samfunnets utfordringer innen blant annet helse, oppvekst, utdanning, sosiale tjenester, mangfold og inkludering. Vi har seks ph.d.-studier som er svært viktige for å rekruttere til forsknings- og undervisningsstillinger for profesjonsområdene. Fem nye stipendiatstillinger er for lite for å møte dette behovet og bør økes.

Regjeringen har vedtatt at det skal innføres femårig grunnskolelærerutdanning med master fra høsten 2017. Det vil gi mer kompetente lærere for fremtiden. Det er positivt med 150 nye millioner kroner til å styrke kvaliteten i grunnskolelærerutdanningene. Profilen på disse midlene er godt i tråd med de prioriteringene HiOA allerede har gjort for egne lærerutdanningene. En tildeling fra denne potten vil gjøre at vi kan ta en

nasjonal rolle i utviklingen av den nye femårige grunnskolelærerutdanningen.

HiOA har økt både utdanningskapasiteten og forskningsaktiviteten de senere årene. Det gjør det nødvendig med en videre utvikling av bygningsmassen. Vi leier byggene våre og har betydelig ansvar for vedlikehold og oppgradering av forsknings- og undervisningsutstyr. Den årlige bevilgningen i statsbudsjettet må derfor økes for å sikre nødvendig infrastruktur også hos institusjoner som leier bygg. Vi er derfor skuffet over at det så langt bare er satt av midler til dem som eier egne bygg.

Curt Rice
rektor ved Høgskolen i Oslo og Akershus

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Difor går det ofte lang tid før tekstane kjem på trykk, nokre gonger så lang tid at dei vert uaktuelle. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (tal på teikn inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspelplass er lengda 3000-10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

● Statsbudsjettet

Vi fikk det vi ba om, men må selv ta regningen

Regjeringen foreslår å øke skolepengestøtten for utenlandsstudentene med 100.000 kroner, men studentene må selv ta regningen. Økningen kommer i form av muligheten for et lån på toppen av dagens skolepengestøtte.

Vi er glad for at regjeringen viser forståelse for at mange utenlandsstudenter sliter med høye skolepenger, men er skuffet over at de fortsetter å skyve regningen over på studentene.

Skolepenger ved mange universiteter, spesielt

i engelskspråklige land kan i dag raskt komme på godt over 200.000 kroner. Med dagens ordning har mange studenter vært nødt til å legge ut alt fra noen titalls tusen til flere hundre tusen kroner av egen lomme. Dette er ikke noe alle kan, og mange studier har derfor i praksis vært stengt for alle andre enn de med rike foreldre. Topplånet kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen nå innfører, gjør at det nå blir evnene, og ikke foreldrenes lommebok, som avgjør om du som norsk ungdom

kan reise til utlandet og studere ved universiteter i verdensklasse. Men du får regningen i retur når du er ferdig å studere, i form av et større studielån.

Ole Kristian Bratset

president i Association of Norwegian Students Abroad (ANSA)

Vinn en reise
til Redd Barnas
fredsprisfest
10. desember
i Oslo

Redd Barna

GJØR NOE FOR FRED!

Bruk Redd Barnas digitale undervisningsmaterieill *Det magiske klasserommet* – fred til å lære om årets fredspris og engasjer elevene i fredsarbeid og barns rettigheter.

Send inn spørsmål til president Santos, lag fredssymbol og vis at barn i hele Norge håper på fred i Colombia. Vi trekker ut 10 elever som vinner en reise til **Redd Barnas fredsprisfest i Oslo 10. desember.**

Les mer på www.reddbarna.no/skole

● **Til innlegget «Fremtidens skole trenger ny generell del» på Utdanningsnytt.no/lp1610**

Opprørende lesning fra departementet

Departementets tanker og språk vedrørende generell del er svært opprørende lesning. I dag lyder den slik: «Opplæringa skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfridom, nestekjærlig, tilgjøving, likeverd og solidaritet, verdier som òg kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn og som er forankra i menneskerettane.»

I et utsnitt fra departementets forslag til ny formålsparagraf leser vi følgende: «Vår kristne og humanistiske tradisjon legger likeverd, menneskeretter og rasjonalitet til grunn. Sosial fremgang søkes i fornuft og opplysning, i menneskets evne til å skape, oppleve og formidle.»

Jeg spør: Hvorfor utelater departementet de grunnleggende kristne verdiene som nestekjærlighet, tilgivelse og åndsfrihet til fordel for «rasjonalitet»? Hva legger Kunnskapsdepartementet i begrepet «rasjonalitet» og «sosial fremgang som søkes i fornuft»? Hvilken kristen tradisjon bygger på sekulære menneskeretter, og hvorfor tar

regjeringen bort «respekten for menneskeverdet»? Dette er urovekkende resonnement fra et departement som har som oppgaven å forvalte kunnskap.

Vi leser dertil i departementets uttalelse om innholdet i generell del: «Den nye generelle delen skal uttrykke grunnleggende felles verdier, uavhengig av religiøs eller livssynsmessig tilhørighet.»

Her velger departementet å fjerne det kristne fundamentet som ligger til grunn for opplæringsloven i skole og utdanningsinstitusjon, og refererer til «uavhengige» generelle verdier, i betydningen «uforpliktende» og som ikke er tydelig forankret i loven.

Departementet vektlegger videre «teknologi» i sin begrunnelse for å legge lovens verdigrunnlag i ruiner, og blander her det prinsipielle med verktøy som benyttes i undervisning: «Det ble understreket at en fornyet generell del må reflektere både formålsparagrafen og de utfordringene barn og unge møter i samfunnet i dag, for eksempel utviklingen av digital kommunikasjonsteknologi som har endret sosiale omgangsformer og betingelsene for læring.

Jeg spør: «Hvilke verdier og holdninger representerer digitaliseringen og teknologien i seg selv, og hvorfor skal skolen endres i tråd med «sosiale omgangsformer» sjargonger og uttrykk på Facebook, Youtube og i blogger? Hvilke betingelser mener departementet at moderne nettsamfunnet stiller til skole og undervisning hva læring angår?

Departementet mener at opplæringsloven må tydeligere beskrive skolens inkluderende holdning til elever fra andre kulturer: «Den må også tydeligere beskrive den norske skolens åpne og inkluderende holdning til elever med bakgrunn fra ulike livssyn, kulturer og tradisjoner.»

Hvordan kan verdiene i vår nåværende formålsparagraf som handler om «respekt for menneskeverdet, solidaritet, tilgivelse og åndsfridom» utelukke mennesker fra andre kulturer slik departementet insinuerer, og hvordan kan departementets begrep «rasjonalitet» ivareta dem?

Heidi Stakset

● **Til «Regjeringen viser manglende tillit» i Utdanning nr. 17**

Regjeringen har stor tillit til lærerne

Norske lærere gjør en stor og viktig innsats - hver eneste dag i hvert eneste klasserom. Derfor satser regjeringen på profesjonsutvikling for lærerne.

En skole der elevene lærer mer, er en av regjeringens aller viktigste satsinger. Og vi vet at læreren er den mest avgjørende faktoren for elevenes læring. Sammen med lærerne ønsker vi derfor å gjøre skolen enda bedre.

Lærerne har stor tillit, og slik bør det være. Den enkelte lærer legger selv rammene for undervisningen sin. Lærerne skal ha frihet til å omgjøre kunnskap fra mål i læreplanen til undervisning i klasserommet.

Vi som politikere verken skal eller bør detaljstyre det lærerne gjør i klasserommet. For det er den enkelte lærer som vet best hva som fungerer for sine elever. Vår jobb er å legge til rette for at dette skjer på best mulig måte.

Det gjør vi gjennom en historisk satsing på vide-

reutdanning for norske lærere. Vi har foreslått å bruke 1,3 milliarder kroner på videreutdanning for lærere i 2017. Dette er en tredobling sammenliknet med 2013. Og vi vet at lærerne ønsker dette - over 10.000 lærere søkte om å ta videreutdanning i fjor.

Vi må også legge til rette for gode profesjonsfellesskap lærere imellom - på den enkelte skole og i den enkelte kommune, så vel som regionalt og nasjonalt. Her har både staten og skoleeierne (kommunene) et stort ansvar.

I et innlegg i bladet Utdanning 5. oktober påstår Anne Tingelstad Wøien at regjeringen ikke har tillit til lærerne. Det må bero på en misforståelse. Lærernes innsats er avgjørende for å utvikle skolen, og for at elevene skal lære mer. Uten tillit til lærerne kan vi ikke skape fremtidens skole. Dette må vi gjøre i fellesskap - lærere, skoleledere, skoleeiere og politikere.

Å være lærer er et spennende, givende, men kre-

vende yrke. Derfor må vi gi lærerne muligheter til å holde seg oppdatert og få fordypning i fagene de underviser i.

Med femårig grunnskolelærerutdanning fra høsten 2017 får også nye lærere mer fordypning. Utdanningen skal gi fremtidige lærere mer forskningsbasert kunnskap og mer praksis. Vi har også hevet karakterkravet i matematikk fra tre til fire for å sikre oss at lærerstudentene har høy kvalitet.

Våre barn møter en annen fremtid enn vi gjorde. Samfunnet utvikler seg, og det må skolen og lærerne også. Vi gjør disse grepene slik at alle nåværende og fremtidige lærere skal ha mulighet til å følge med på samfunnsutviklingen, og kunne gi barn og unge et best mulig utgangspunkt for resten av livet.

Torbjørn Røe Isaksen
kunnskapsminister (H)

Rett på sak

Karakterer

Eksamens-tyranniet

At Torbjørn Røe Isaksen er for karakterer og gode slike, har man forstått. Kunnskapsdepartementet har varslet at karakter på nasjonal deleksamen i matematikk skal telle på vitnemålet for lærerstudenter på grunnskolelærerutdanningen. Dette vekker motstand hos Utdanningsforbundet og Pedagogstudentene.

Deleksamener vil ta tid fra bredere læring og ikke gi bedre matematikklærere, kanskje tvert imot. Man snakker hele tida om mer ansvar til lærerutdanninga, men så overstyrer man med deleksamener som vurderer smale tema innen matematikdidaktikken og er frakoblet helhetstenking. Gode matematikklærere trenger bred og grundig oversikt i faget og ikke minst modningstid. Fragmentariske kunnskaper er greit å ha når man deltar i quiz, men bred kunnskap må til hvis man skal fungere brukbart bak kateteret.

Røe Isaksen demonstrerer klinkende klart med deleksamener i matematikk den store forskjell mellom finsk og norsk skolepolitikk. I Norge snakker man om å gi mer ansvar til lærerutdanninga, men gjør det motsatte, detaljstyrer i stor grad.

I Finland gir man ansvar til lærerne og lærerutdanninga. Politikerne legger de vide rammene for skolen, blant annet ved å bevilge penger, detaljene lar finske politikere lærerne ta seg av. Dette gir en skole i Finland der elevene presterer i Europatoppen. Hvorfor har ikke norske skolepolitikere den tro på norske lærere at de kan detaljstyre sin egen hverdag og framtid?

Siden Gudmund Hernes har sentrale skolepolitikere stadig kommet med nye revisjoner for skolen. Disse velmente revisjoner bruker lærerne tid og krefter for å innarbeide i sin hverdag gjennom kurs og møter. Kunne man i Norge slik som i Finland, hatt en forutsigbar utvikling i skolen, ledet av lærerne selv, ville kanskje nivået steget til samme høyde som i Finland. Uten tvil ville mye energi og ressurser i skolen kommet elevene bedre til nytte enn hva som er tilfelle når hver kunnskapsminister skal revidere skolehverdagen i kongeriket.

Disse revisjoner koster mer enn de smaker og gjør ikke norsk skole en millimeter bedre.

Forutsigbarhet og et lærerkollegium som blir vist tillit fra sentrale politikere, er hva som kan heve nivået i norsk skole noen hakk, siden nivået allerede er høyt.

Bjørn Olsen

Pensjon

Utfordringar når det gjeld pensjonen

Rolv Sæter

medlem i sentralt pensjonistråd
Utdanningsforbundet

FOTO KARI OLIV VEDVIK

Det er to store utfordringar for offentlig tenestepensjon.

Dei som alt er pensjonistar, er med rette bekymra for underreguleringa av pensjonane. Begge dei to siste åra har vi tapt kjøpekraft. Men ei større utfordring er framtidens offentlege tenestepensjon. Om vi ikkje får løyst floken for dei som er fødte etter 1963, vil mange med dagens pensjonsreglar etter pensjonsreforma risikere å miste tenestepensjonstillegget, og i framtida berre stå att med alderspensjonen i Folketrygda.

Utdanningsforbundet er gjennom Unio med i dei årlege trygdedrøftingane om laupande pensjonar. Her deltek også dei andre tre hovudorganisasjonane og fleire pensjonistforbund. Kjørereglane for desse årlege pensjonsoppgjera i mai er politisk bestemt av regjeringa og Stortinget. Det er talgrunnlaget for pensjons- og lønsvekst vi kan påverke. Resten er rein formelrekning og matematikk. Og i formelen har styresmaktene bestemt at det skal vere ei årleg underregulering på 0,75 prosent i forhold til berekna lønsauke.

I etterkant av trygdedrøftingane ser vi alle pensjonistforbunda konkurrere om kven som var tydelegast i argumentasjonen og mest fast i klypa i forhold til motpart staten. Utan at dette endrar resultatet. Staten har full styringsrett. Kva kan vi som fagorganiserte gjere

med dette? Det trengst ei samla mobilisering mot politiske parti og Stortinget, og organisasjonane må stå saman. Det overordna for stortingsfleirtalet har vore at dei vil spare på dei samla pensjonsutgiftene. Vi må utnytte valkampen i 2017. Underreguleringa er urettferdig, skapar aukande og større økonomiske skilje mellom pensjonistar og yrkesaktive. Det må vere eit mål å få bort minus 0,75 prosent i den årlege berekninga av pensjon! Offentleg tenestepensjon har til no vore føreseieleg og solidarisk. Gode kollektive ordningar både for dei som har teke ut tidleg pensjon, avtalefesta pensjon og dei som har jobba lengre.

Arbeidsgjevarar både i offentlig og privat sektor vil endre pensjonane mot individuelle ordningar. I privat sektor er det etter kvart få som har bruttogaranti. Dette smittar. Den sittande regjeringa ser ut til å ville gå over til innskottspensjon i offentlig sektor, helst utan å forhandle. Staten ville ikkje forhandle pensjon i årets tariffoppgjer. Det er likevel verdifullt for offentlig tilsette at pensjonsordninga er ein del av tariffavtalen. I privat sektor har vi døme på at tenestepensjonsordningar, som ikkje har vore tariff-festa, einssidig har vorte endra av arbeidsgjevarar.

Det vert viktig for Utdanningsforbundet og Unio på fleire plan å kjempe for at våre medlemmar også i framtida skal sikrast ein god tenestepensjon.

Skoleklubben – et kinderegge i overgangen fra barnehage til skole

● **Heidi Holter**
undervisningsinspektør
Hagalokka skole, Asker i
Akershus
FOTO PRIVAT

Dette er en historie om hvordan bekymring og uro for at forskjeller blir for store, kan snus til entusiasme, motivasjon og en ekstra god skolestart for både barn og foresatte.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Hagalokka skole er den mest flerkulturelle barne-skolen i Asker kommune, og økningen av andelen minoritetsspråklige har vært jevn. Per i dag har rundt 60 prosent av elevmassen vår en minoritetsspråklig bakgrunn. Skolekretsen representeres videre av svært mange elever som kommer fra levekårsutsatte hjem. Dette er dokumentert i rapporten «Livet på Borgen», rapport om levekår og oppvekstvilkår på Borgen 2015. I rapporten pekes det blant annet på at Hagalokka skolekrets har et høyere antall personer som mottar arbeidsavklaringspenger, sosialhjelp og andel barn med barnevernstiltak enn landet, Akershus og i Asker for øvrig. Videre er inntektsforskjellene i skolekretsen betydelige, noe som har negativ innvirkning på livskvalitet og som skaper sosial avstand. Det understrekes i rapporten at man ut ifra eksisterende statistikk ikke kan utlede at minoritetsbefolkningen utgjør den lave sosioøkonomiske gruppen, da det også bor 52 prosent etnisk norske i Hagalokka skolekrets. Det er mulig at noen av disse også har lave levekår.

Læring som virker – mangfold som gleder

Visjonen vår handler om å drive en skole der alle elever får utnyttet sitt potensial. Vi vil at våre elever kontinuerlig opplever utviklingsstøttende mål og samtidig bidrar til sosial inkludering og vekst både for seg selv og andre.

Vi kan vise til solide resultater på nasjonale prøver i lesing og engelsk der resultatene våre ligger på, eller tett opp til, Asker-snippet, men over nasjonalt snitt. I regning ligger vi under landssnittet, noe som har satt fart i lokal realfagssatsing og gjort oss til pilotskole for Asker kommune.

Vi har gode systemer og rutiner for overganger både fra barnehage til skole og skolefritidsordning (SFO) og fra barneskole til ungdomsskole. SFO-

leder har både deltatt ved overføringsmøter og invitert barnehagebarna til besøksdager i skolen. Vi har sågar siden 2013 tilsatt en barnehagelærer/overgangslærer fast i 1. klasse som arbeider to dager i barnehagen og to dager i skolen. Barnehage og skole er deler av samme utdanningssystem, men med ulik egenart. Barna vil møte både likhetstrekk og ulikheter når de begynner på skolen. Overgangslærer bidrar til å gjøre forskjellene transparente og gjenkjennbare i begge institusjonene og gjør det mulig for skolen å bygge videre på det barnet har med seg fra barnehagen.

Vi har i denne sammenheng et begrepsopplæringsprogram, «Språkverkstedet», som er innført både i barnehagen og på alle trinn i skolen for å skape sammenheng og utvikling i læringslivet.

Vi har hatt mye sol og medvind i inkluderingsarbeidet ved skolen, blant annet kronet med Benjaminprisen i 2010, men også konstruktiv skepsis og bekymring fra foreldregruppen representert ved foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU). Bekymringen har vært knyttet til økningen i andelen minoritetsspråklige elever og hva en slik utvikling vil kunne bety for det sosiale mangfoldet og språkutviklingen for alle elever. Som et resultat av denne bekymringen ble ideen om skoleklubb lansert fra FAU.

For oss i skoleledelsen var dette et forslag vi mottok med iver og interesse. Vi hadde mottatt flere telefoner fra foreldre til nye skolestartere, foreldre som var skeptiske og usikre på hvordan skolelivet ved Hagalokka ville bli for deres barn. Ikke bare ble det uttrykt tvil rundt språk og tilstrekkelig faglig trykk, men også sosial tilhørighet og fellesskap. Vår erfaring med barn fra hele verden som leker og lærer sammen, er at det siste ikke utgjør et problem. Barna blir «fargeblinde». Hvordan kunne vi bidra til den samme fargeblindheten blant de foresatte?

Forsøk med skoleklubb 2015

Vinteren 2015 inviterte vi alle barn innskrevet i 1. klasse skoleåret 2015/2016 og deres foresatte til skoleklubb én gang i måneden à én time det siste halve året før skolestart. Dette ble gjort både gjennom et eget foreldremøte der skoleklubb var hovedtema, samt at hvert eneste barn fikk en personlig invitasjon sendt hjem. Klubben ble drevet av overgangslæreren sammen med ulike lærere fra skolen avhengig av tema for kvelden.

«Barna blir 'fargeblinde'.
Hvordan kunne vi bidra til
den samme fargeblindheten
blant de foresatte?»

til skolen

Ha det bra!

Ha en fin dag!

Formålet med Skoleklubben var todelt. Barna skulle oppleve hyggelige skoleforberedende aktiviteter, og de voksne skulle på en uformell måte få anledning til å snakke sammen og bli kjent med skolen.

Vi vet at barnets opplevelser er avhengig av hvordan de foresatte forholder seg. Potensialet for gode og trygge klassemiljø ligger i trygge foresatte som både kan snakke sammen og bidra i sine barns liv på tvers av farge, etnisitet, religion eller levekår.

For barna som skulle bli skolestartere, skulle Skoleklubben representere noe annet enn barnehage. Det ble derfor lagt vekt på «skolske» aktiviteter som forfatterbesøk, høytlesing med påfølgende tegning, gjette lyder, regneleker, sang, «gymtime» i gymsalen med SFO-leder samt introduksjon av klasseregler som å rekke opp hånda og vente på tur. Det ble også lagt opp til felles aktiviteter der barn og foresatte satt sammen i grupper med ulike spillaktiviteter samt at SFO ble presentert og besøkt. Humor, latter og glede ble aktivt tatt i bruk som lim i gjennomføringen av dette arbeidet. Mellom 20 og 25 av totalt 34 skolestartere deltok, mange på alle samlingene, noen mer sporadisk, og noen få deltok ikke.

Tilbakemeldingene fra foresatte og barn etter dette første forsøket med annerledes overgang til skole var udelte positive. Mange foresatte ga uttrykk for at dette var et tiltak alle skoler burde ha. De skulle imidlertid ønske at vi hadde lagt til rette for enda flere situasjoner der barn og foresatte hadde gruppeaktiviteter sammen eller hver for seg. Dette for at de som foreldre kunne blitt enda bedre kjent med hverandre.

Det er vanskelig å gi en pålitelig vurdering av effekten av dette ene forsøket med skoleklubb i forhold til klassemiljø, opplevelse av inkludering og fellesskap blant foreldre og barn. Det vi vet er at lærerne ble motivert for å utvikle konseptet videre fordi gevinstene synes å kunne være betydelig flere enn hva vi opprinnelig hadde tenkt.

Lærerne rapporterte i etterkant at barna virket tryggere ved skolestart. De kjente de voksne igjen, de var kjent i klasserommet og skolegården og de hadde gjort seg kjent med skoleleiden og SFO-basen. Ingen av de barna som deltok i Skoleklub-

ben hadde problemer med gråting og adskillelse fra foresatte da de begynte i 1. klasse. Dette skjedde kun med noen av dem som ikke hadde deltatt i Skoleklubben.

Lærerne opplevde videre at relasjonene var lettere å bygge både til barn og foresatte, de var jo allerede påbegynt.

Skoleklubb 2016

Gjennom vårt første forsøk med skoleklubb gjorde vi oss noen erfaringer. Vi erfarte at konseptet hadde et mye større potensial enn hva vi hadde tenkt. Skoleklubben kunne bidra til større engasjement og medvirkning for *alle foresatte*. Vi hadde en mulighet til å skolere alle foresatte i skolestøttende aktiviteter gjennom opplæring i It's learning, nettbaserte læremidler og demonstrasjoner av tradisjonelle familiespill.

Da vi inviterte til skoleklubb for skolestartere 2016/17, var mål og rammer justerte og spissede.

- For det første; Skoleklubben er et godt og inkluderende overgangstiltak for alle barn og deres foreldre.

- Dernest at Skoleklubben driftes av overgangslærer sammen med lærer/lærere som skal være kontaktlærere for det aktuelle kullet.

- Innholdet i Skoleklubben speiler tydelig skolens satsingsområder når det kommer til valg av aktiviteter. For skoleåret 2016/17 er dette realfagene.

- Det planlegges aktiviteter der foresatte får opplæring i og utprøving av nettbaserte læringsressurser.

- Det tilrettelegges for aktiviteter der foresatte sammen prøver ut spillaktiviteter som bidrar til samarbeid og som skaper latter, glede og humor. Sistnevnte er et bindemiddel og en isbryter som man ikke skal undervurdere i arbeid med sosial inkludering og fellesskapsfølelse.

Fast struktur

Skoleklubben fulgte en tydelig og fast struktur hver gang, siste torsdag i måneden fra 17.30–18.30. Klasserommet som ble brukt er det rommet barna vil møte ved skolestart. Besetningen var den samme, overgangslærer sammen med én av de to kommende kontaktlærerne. I tillegg var hele skolens ledergruppe inklusiv SFO-leder til stede og aktive under gjennomføringen av programmet. Vår erfaring er at det er klokt å ha skolen raust representert slik at spørsmål kan besvares og tilgjengelighet er optimal.

Den første klubbkvelden hadde vi felles samling med foresatte og barna. Lærerne presenterte seg og fortalte litt om regler og arbeidsformer i skolen og alle barna som tok sjansen kom fram og fortalte hva de het. Deretter fulgte blant annet kjente sanger og regler og etter hvert matematikk der elgen Helge kom og telte sammen med barna. Avslutningsvis hadde vi et morsomt klownespill der barn og foresatte jobbet rundt felles bord. De påfølgende skoleklubbene inneholdt ulike aktiviteter med søkelys på lek gjennom regning og realfag, blant annet spennende og magiske realfagsforsøk. Vi startet hver gang med en sang barna var kjent med fra barnehagen.

Under tre av skoleklubbkveldene ble barn og foresatte skilt i hvert sitt klasserom deler av tiden. Det ble da gitt opplæring til foresatte i bruk av nettressurser, ideer til spill samt gjennomføring av ulike realfagsforsøk. De foresatte ble organisert i grupper og samarbeidet om forsøk der de laget usynlig skrift, smak uten lukt og levende papirblomster. En fantastisk, rørende og sterk opplevelse å se samarbeid på tvers av ulikheter og høre latter, glede og begeistring fra foreldregruppen til høstens skolestartere.

Den aller siste Skoleklubben bød på felles sang og musikk-samling samt en prøve på overgang fra skole til SFO. Barna fikk da erfaring med navneoppsett fra SFO-leder og trent på overgang til SFO-basen der vi samlet oss til avslutning av Skoleklubben med frukt og saft.

Det å trekke SFO tydelig inn i Skoleklubben og overgangsrutinene er viktig. Det er ofte på SFO skolestarterne tilbringer mest tid i overgangen. Dette er den institusjonen de møter først, og mange er der i opptil tre uker før skolen åpner. I doktorgradsavhandlingen «Kontinuitet og diskontinuitet i overgangen fra barnehage til skolefritidsordning og skole» har Hilde Dehnes Hogsnes undersøkt pedagoger og SFO-lederes tiltak i forbindelse med skolestart samt utforsket barnas egne erfaringer

«... barnets opplevelser er avhengig av hvordan de foresatte forholder seg.»

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

«Skoleklubben er kanskje minst like viktig som inkluderingstiltak for de voksne som for barna.»

med denne milepælen i livet. Et sentralt funn er at SFO får uforholdsmessig lite oppmerksomhet i overgangen fra barnehage til skole.

Forankring i forskning

Erfaringene fra Skoleklubben 2016/17 er rykende ferske og udelt positive. Effekten vil vi kanskje kunne si noe om utpå høsten 2016 når barna har blitt elever.

Overgang er imidlertid et aktuelt tema i norsk skolepolitikk og i forskning. Kunnskapssenter for utdanning har gjennomført flere systematiske søk som har vist at det finnes mange nyere studier av svært god kvalitet om overgang fra barnehage til skole (Tiltak med positiv innvirkning på barns overgang fra barnehage til skole. En systematisk kunnskapsoversikt, Kunnskapssenter for utdanning 2015).

I 2005 ble ansvaret for barnehagene flyttet fra Barne- og familiedepartementet til Kunnskapsdepartementet. Samtidig som barnehagen da ble en tydeligere del av det formelle utdanningsløpet, ble det vesentlig å understreke barnehagens egenart. Den skal ivareta barns behov for lek og omsorg og samtidig legge grunnlaget for livslang læring og kompetanseutvikling. Det er et ønske om at barn skal lære mer, men de skal lære på en annen måte i barnehagen enn i skolen. Til tross for at overgangen fra barnehage til skole går relativt smertefritt for de fleste barn, viser forskningen at noen opplever større eller mindre grad av uro i forbindelse med overgangen. Et hovedproblem ser ut til å være manglende sammenheng i overgangen mellom barnehage og skole.

Forskningen som er inkludert i den systematiske kunnskapsoversikten gir ingen direkte anbefalinger om hvilke tiltak som har effekt, men gir tydelige anbefalinger om hvilke forutsetninger som må være på plass for gi barna en god overgang mellom barnehage og skole. Majoriteten av studiene viser at det er viktig å ha flere/mange overgangsaktiviteter og at samarbeidet og relasjonene mellom foreldre, barnehagelærere og lærere er vesentlig for å gi barna en god overgang. Det presiseres videre at overgang bør være en prosess. Flere studier viser ulike former for skoleforberedende aktiviteter som kan være viktige for barns overgang fra barnehage

til skole. Det handler både om støtte hjemmefra, tidlig utvikling av for eksempel tall- og leseforståelse og utvikling av sosiale ferdigheter. I en studie av Ahtola m.fl. 2011 framheves at en vellykket overgang til skole handler om å forberede relasjonene mellom barn, familie, førskole og skole ved bruk av passende overgangspraksiser. Det handler ikke bare om at barnet skal bli klart for skolen, men i like stor grad om at skolen skal være klar for barnet.

Med dette lille bakteppet av kunnskap fra forskningsfeltet mener vi å ha belegg for å si at Skoleklubben sammen med våre tidligere etablerte overgangsrutiner inneholder de rette virkestoffene.

Politisk forankring

Skoleklubben har kommet for å bli på Hagaløkka skole. Vi erfarer at dette er gode og styrkende overgangsordninger for skolestartere enten de har gått i barnehage eller ikke. Vi tror Skoleklubben bidrar til at alle barna kan oppleve skolestarten med trygghet og spent forventning.

Skoleklubben er kanskje minst like viktig som inkluderingstiltak for de voksne som for barna. Håpet er at aktivitetene og samværet kan bidra til litt mer fargeblindhet og enda mer glede over mangfoldet vårt. Vi lever i en stadig mer multikulturell verden, og det er en tilstand som ikke går over!

At Skoleklubben ved Hagaløkka skole også synes å være et konsept helt etter kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksens hjerte, gjør den ikke mindre aktuell. I en pressemelding fra Kunnskapsdepartementet 11. mars 2016 understreker han betydningen av gode overganger mellom barnehage og skole, arbeid med språk og læring på mer systematiske måter i barnehagen og en tydeligere sammenheng i læringsløpet.

«Vi vil at alle barn skal møtes av en skole som bygger videre på det barnet har med seg fra barnehagen. Det gjør det lettere å sikre en god skolestart. Derfor vil vi vurdere å lovfeste skolens plikt til å samarbeide med barnehagen», sier Røe Isaksen.

Dette og enda mer finner vi i stortingsmeldingen «Tid for lek og læring. Bedre innhold i barnehagen». Kanskje er Skoleklubben ved Hagaløkka skole Isaksens ukjente kinderegg?

Det var en fantastisk, rørende og sterk opplevelse å se samarbeid og høre latter og begeistring fra foreldregruppen til høstens skolestartere, skriver Heidi Holter i denne kronikken.

FOTO: HAGALØKKA SKOLE

Referanser:

Hogsnes, Hilde Dehnæs (2016): Kontinuitet og diskontinuitet i overgangen fra barnehage til skolefritidsordning og skole. En multimetodisk studie av pedagogers og sfo-lederes prioriteringer av tiltak og barns erfaringer med kontinuitet og diskontinuitet. Utdanningsforbundets nettsted Utdanningsforskning.no

Lillejord, S., Børte, K., Halvorsrud, K., Ruud, E & Frey, T. (2015): Tiltak med positiv innvirkning på barns overgang fra barnehage til skole. En systematisk kunnskapsoversikt. Oslo: Kunnskapssenter for utdanning. Utdanningsforbundets nettsted Utdanningsforskning.no

Ahtola, A., Silinskas, G., m. fl (2011): Transition to Formal Schooling: Do Transition Practices Matter for Academic Performance? Utdanningsforbundets nettsted Utdanningsforskning.no

Livet på Borgen. Rapport om levekår og oppvekstvilkår på Borgen 2015. Grunnlagsdokument for områdeutvikling. Utgiver: Asker kommune november 2015.

**Bamble
kommune**

Bamble kommune har ledig stilling som:

Rektor/virksomhetsleder

Enhet for skole og barnehage i Bamble kommune i Telemark har fra 01.01.2017 ledig stilling som rektor/virksomhetsleder ved Herre skole.

Herre skole er en 1 - 10 - skole med skolefritidsordning (SFO), beliggende på Herre i Bamble kommune. Elevtallet skoleåret 2016 - 17 er ved oppstart 134.

Skolen har de siste årene hatt fokus på pedagogisk ledelse og å utvikle gode læringsmiljøer, gjennom blant annet RESPEKT - programmet.

Bamble kommune legger vekt på å være en aktiv skoleeier som er pådriver og støtter skolene i utviklingsarbeidet.

For fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadsskjema, www.bamble.kommune.no

Søknadsfrist: 15. november 2016

ROAN KOMMUNE

ligger ytterst på Fosen med ca. 2 timers reisetid fra Trondheim, Namsos og Steinkjer. Kommunen har ca. 960 innbyggere. Vi har en praktfull natur med gode muligheter for jakt, fiske og andre former for fritid. Roan er en kystkommune med oppdrett og fiske som viktige næringsveier. Langs kysten er det en flott skjærgård. Vil du vite mer om Roan kommune - gå inn på vår nettside www.roan.kommune.no

Ledig rektorstilling i 100% ved Sør-Roan skole fra 01.01.17

Sør-Roan barne- og ungdomsskole har 40 elever fra skoleåret 2016/2017. Rektor har 100% administrasjonsressurs. Stillingen kan på sikt bli tillagt leseplikt.

Vi søker en person som kan lede skolens pedagogiske utviklingsarbeid og som kan være en god personalleder.

Kommunen kan tilby:

- Muligheter for å gjennomføre rektorutdanning
- Behjelpelig med bolig
- Barnehageplass

Lønn etter avtale

For spørsmål kontakt: Roan kommune, tlf. 72510000 / sektorleder Kari Helmersen, tlf. 72510030

Søknader sendes postmottak@roan.kommune.no

Det er krav om politiattest ved alle tilsetninger.

Søknadsfrist: 07.11.2016.

UTDANNING

**Utgivelser
2017**

Nr.	Materiellfrist	Utkommer
1	19. desember	13. januar
2	11. januar	27. januar
3	25. januar	10. februar
4	08. februar	24. februar
5	22. februar	10. mars
6	08. mars	24. mars
7	22. mars	07. april
8	05. april	28. april
9	26. april	12. mai
10	10. mai	26. mai
11	24. mai	09. juni
12	07. juni	23. juni
13	02. august	18. august
14	16. august	01. september
15	30. august	15. september
16	13. september	29. september
17	27. september	13. oktober
18	11. oktober	27. oktober
19	25. oktober	10. november
20	08. november	24. november
21	22. november	08. desember

● Se ledige stillinger på Lærerjobb.no

Les **UTDANNING** som eblad

Ebladet finner du på
utdanningsnytt.no

God lesing!

www.utdanningsnytt.no

Minneord

● Ragnar Pedersen

Den 6. september tok vi farvel med læraren, musikkskolerektoren, kordirigenten og solosongaren Ragnar Pedersen. Buksnes kyrkjekor, som Ragnar har vore med i frå starten, song og gjorde minnet om ein trufast songar levande. Mykje folk fylgde til grava på Vik kyrkjegard.

Ragnar Pedersen var frå Harstad, der han hadde sin skolegang fram til artium. Han tok eksamen ved lærarskolen på Nesna i 1956 og var lærar i Harstad før han og kona, Åshild Sjøen frå Vestvågøy, flytte til Brunlanes og underviste der i ti år. Ragnar var også eit og eit halvt år i USA som lærar.

Familien flytta i 1975 til Vestvågøy og busette seg på Åshilds heimstad Holand. Ragnar vart fast tilsett ved Leknes skole i 1976. Frå 1978 var han inspektør II ved skolen. Då Vestvågøy musikkskole vart oppretta i 1985, var Ragnar Pedersen ein av søkjarane til rektorstillinga. Med si solide utdanning, songlærareksamen og allsidige praksis både med song og instrument, fekk han stillinga.

I mars 1986 sa han opp stillinga ved Leknes skole, og Ragnar var den som bygde opp musikkskolen. Hans gode kunnskapar i engelsk kom godt med, for det var ikkje berre norsktalende lærarar som kom til musikkskolen. Han tok svært godt i mot sine tilsette og hjalp dei til rette. Han var også ein god administrator som hadde orden både på økonomien og tilsettingspapira.

For oss som stod han nær i arbeidssituasjonen, både som rektor og dirigent, er det minna om den humoristiske historieforteljaren med det smilande nikket som står sterkast.

Ragnar Pedersen var ein smålåten mann som møtte alle med eit ope smil. Han var kunnskapsrik

som få, og det var alltid interessant og lærerikt å samtale med han. Han hadde evne ikkje berre til å analysere ein situasjon, men òg å trekkje dei store liner og gi ein konklusjon.

Utanom arbeidet med song og musikk var Ragnar Pedersen med i misjonsarbeid, Landslaget for rusfri oppvekst og Norsk Gideon. Norsk Gideon har mellom anna som oppgåve å dele ut Det nye testamentet til elevar i ungdomsskolen. Ragnar Pedersen var ein meister i å peike på det Bibelen har hatt å seie for vårt samfunn, både når det gjeld musikk, litteratur, kunst og etikk.

Vi er takksame for det Ragnar Pedersen har gitt oss her i Vestvågøy! Minnet om den sterke songrøysta hans med den mjuke klangen vil fylje oss som solljose sommardagar inn i ei ukjend framtid.

Ragnar sette pris på lyrikk. Eg avsluttar difor med diktet «Farvel til Ragnar Pedersen».

Farvel til Ragnar Pedersen

Medan sommaren går imot hutrande haust
syng fuglar farvel.

Dei flyg i frå fjell og fjord, frå nov og naust
frå greiner og gjel.

Og songen vert borte og stilla kjem nær –
då tankane trør,
og vegane finn til ein solsommar kjær –
til alt som var før.

Ein «songfugl» frå øya har sagt sitt farvel.
Vi saknar hans song.

Vi har han i tanken kvar sorgsame sjel
– til tonen har trong.

Han Ragnar har flytta frå bygda vår her.
Vi saknar han sårt.
Han gav oss så rikeleg i ly og i lag
i samfunnet vårt.

Han visste så mykje, den kunnskapens mann!
Han delte så raust,
og lærar det var han med hjarte og hand
ein heidersmann traust.

Men takksame står vi ved avreise-dag
med sorga så nær,
og takkar for alt som vi hadde i lag.
Du var oss så kjær!

Av alt det du gjorde og alt det du gav
til Lofotens strand
vil lengst leve songen, eit tonande hav
i minna sitt land!

Du peikte så ofte på Bibelens ord
som sanninga har.
og no kan du syngje i Himmelen kor
der bøna får svar!

Ballstad, 23. september 2016
I takksemnd

Johannes Hope

Bente Schei Ystehede | Advokat i Utdanningsforbundet

FOTO INGER STENVOLL

LOV
og
rett

Kommuner slår seg sammen

Konsekvenser for ansatte

Hvilke arbeidsrettslige konsekvenser har en sammenslåing for våre medlemmer i kommunene?

Det vil ha stor betydning at våre tillitsvalgte og medlemmer er klar over hvilke rettigheter man har ved opprettelsen av en ny kommune. Kjennskap til innholdet og bestemmelsene i kapittel 16 i arbeidsmiljøloven (AML), «Arbeidstakernes rettigheter ved virksomhetsoverdragelse» er derfor viktig. Bestemmelsene kommer til anvendelse hvor to eller flere kommuner slår seg sammen.

Når en virksomhet, eller del av en virksomhet, overdras fra en arbeidsgiver til en annen, vil dette ha betydning for lønns- og arbeidsvilkårene til de arbeidstakerne som berøres av overdragelsen. Arbeidstakernes individuelle rettigheter og plikter etter eksisterende arbeidsavtaler vil i utgangspunktet overføres til den nye arbeidsgiveren, som er den nye kommunen. Tidligere arbeidsgivers rettigheter og plikter som følger av de arbeidsavtaler eller arbeidsforhold som foreligger på det tidspunktet overdragelsen finner sted, overføres.

Ny arbeidsgiver blir videre bundet av tariffavtale som tidligere arbeidsgiver var bundet av. Dette gjelder imidlertid ikke hvis ny arbeidsgiver senest innen tre uker etter overdragelsestidspunktet skriftlig erklærer overfor fagforeningen at ny arbeidsgiver ikke ønsker å bli bundet. De overførte arbeidstakerne har likevel rett til å beholde individuelle arbeidsvilkår som følger av tariffavtale som tidligere arbeidsgiver var bundet av. Dette gjelder inntil denne tariffavtalen utløper, eller til det inngås ny tariffavtale som er bindende for den nye arbeidsgiveren og de overførte arbeidstakerne.

Arbeidstakernes rett til videre opptjening av alders-, etterlatte-, og uførepensjon i henhold til kollektiv tjenestepensjon overføres til ny arbeidsgiver. Ny arbeidsgiver kan velge å gjøre

allerede eksisterende pensjonsordninger gjeldende overfor de overførte arbeidstakerne. Dersom arbeidstakernes tidligere pensjonsordninger ikke kan videreføres etter overdragelsen, skal ny arbeidsgiver sørge for at de overførte arbeidstakerne sikres rett til videre opptjening etter annen kollektiv pensjonsordning.

Arbeidstaker kan motsette seg at arbeidsforholdet overføres til ny arbeidsgiver, man har således en «reservasjonsrett». Arbeidstaker som motsetter seg at arbeidsforholdet overføres, må skriftlig underrette tidligere arbeidsgiver om dette innen den frist arbeidsgiver har fastsatt. Fristen kan ikke være kortere enn 14 dager etter arbeidstakerne har mottatt informasjon om overdragelsen. Det er imidlertid viktig å merke seg at i de tilfellene to eller flere kommuner slår seg sammen, vil den nye kommunen være den eneste alternative arbeidsgiver etter at sammenslåingen er foretatt. Tidligere arbeidsgiver opphører å eksistere i det sammenslåingen er et faktum.

Overdragelse av virksomhet til annen arbeidsgiver gir i seg selv ikke saklig grunnlag for oppsigelse. Dette fremgår av AML paragraf 16-4. Oppsigelser som finner sted forut for overdragelsen, kan omfattes av oppsigelsesforbudet. Det avgjørende er om det kan påvises andre grunner for oppsigelsen enn selve overdragelsen. De alminnelige reglene for oppsigelser i AMLs kapittel 15 kommer til anvendelse, med unntak av reglene i paragraf 15-12. Disse reglene sier at retten i særlige tilfeller kan bestemme at arbeidsforholdet skal opphøre dersom den etter en avveining av partenes interesser finner at det vil være åpenbart urimelig at arbeidsforholdet fortsetter, selv om oppsigelsen er ugyldig. Etter AML paragraf 16-4, 2. ledd anses en vesentlig endring av arbeidsforholdet eller arbeidsvilkårene til skade for arbeidstaker som en endringsoppsigelse. Endringer som går lenger enn det som følger av arbeidsgivers styringsrett, medfører normalt at de alminnelige regler for oppsigelser kommer til anvendelse, herunder erstatningsbestemmelsene.

«I de tilfellene to eller flere kommuner slår seg sammen, vil den nye kommunen være den eneste alternative arbeidsgiver etter at sammenslåingen er foretatt.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | Leder

FOTO MARIANNE RUUD

Tillitserklæring fra Stortinget

Stortinget gjorde gode vedtak da de behandlet grunnlaget for fremtidens skole. Noe er i ferd med å skje med synet på skole blant våre nasjonale politikere. Blant annet fattet de følgende vedtak da Stortingsmelding 28 Fag – Fordypning – Forståelse, var til behandling:

– Stortinget ber regjeringen sikre at det er lærernes ansvar og faglige skjønn som skal avgjøre hvilke metoder og virkemidler som skal tas i bruk i undervisningen for å nå kompetansemål og oppfylle skolens generelle samfunnsmandat.

– Stortinget ber regjeringen i samarbeid med lærer- og skolelederorganisasjoner vurdere hva sektoren trenger i det lokale arbeidet med læreplan, og utarbeide støttemateriell/veiledninger for å underlette dette arbeidet.

– Stortinget ber regjeringen vurdere en gjennomgang av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet (NKVS) og komme tilbake til Stortinget på egnet måte i løpet av våren 2017. Kvalitetsvurderingssystemet skal ivareta skolens brede kunnskapssyn, bygge på tillit til lærerne og legge til rette for økt profesjonelt handlingsrom.

Dette er nye toner fra Stortinget. Stortinget vil ha endring. De vil vekk fra mistillit, vekk fra et smalt læringssyn, vekk fra detalj- og overstyring og vekk fra en overdreven testkultur. De vil ha en utvikling i skolen preget av tillit, med handlingsrom for lærere, med metodeansvaret plassert hos skolens folk og med et nasjonalt kvalitetssystem som bygger opp under alt dette.

Tillit kan ikke vedtas, det er et biprodukt. Tillit oppleves som en konsekvens av handlinger og hendelser. Tillit bygges over tid. Lykkes man, vil kulturen oppleves som tillitsfull. Skal vi endre kulturen, må vi handle annerledes. Jeg tror Stortingets vedtak vil kunne bidra positivt. Det er en tillitserklæring. Nå må vedtakene realiseres.

Vi vil lykkes best i norsk skole når det vi gjør er preget av medvirkning og medansvar fra alle parter. Det gjelder uansett om

vi snakker om det som skjer i klasserom, personalrom eller på rådhuset. Myndigheter, skoleledelsen, lærere, foreldre og elever må samarbeide godt om positiv utvikling skal finne sted. Ludvigsen-utvalget pekte på at en vellykket utvikling i norsk skole betinges av en saktegående reform med stor grad av involvering. Utdanningsforbundet vil bidra til det. Vi har et spesielt faglig ansvar.

Kommuner og fylkeskommuner må sammen med skolens folk nå revidere styringssystemene med mål om at de skal bygge tillit. Denne prosessen må støtte opp under det metodeansvaret og handlingsrommet lærerne trenger for å utøve sitt felles profesjonelle skjønn. Vi kan ikke lenger ha politiske vedtak som overkjører faglige vurderinger hos skolens folk.

Utdanningsforbundet på sin side vil bidra til at prosessen får riktig retning og at den har legitimitet hos både ledere og lærere i skolen. Vi skal utvikle våre løsninger, vi skal opptre kritisk og konstruktivt og vi skal ta ansvar.

Kommuner og fylkeskommuner må legge til rette for utvikling av gode profesjonsfellesskap blant lærere, både på den enkelte skole og i nettverk på tvers av skoler. Det krever en gjennomgang av tidsbruken på hver eneste skole. Bruker vi tiden på det som viktigst? Ekspertutvalget som har sett på lærerrollen, sier at vi ikke gjør det mange steder. Det må endring til.

Skolelederne er helt avgjørende i dette arbeidet. De må få bruke mer tid til pedagogisk ledelse. God utdanningsledelse er nødvendig for det utviklingsarbeidet som står foran oss.

Skal vi lykkes i å nå Stortingets mål, må vi utvikle sterke profesjonsfellesskap og vise frem hvordan vi tenker å løse oppdraget. Samtidig må styringssystemet og kvalitetsvurderingssystemet utvikles med et overordnet mål om å bygge tillit.

«Tillit kan ikke vedtas, det er et biprodukt.»

Bli med i utformingen av Generell del!

Den generelle delen av læreplanen er nå under revidering. 12. oktober var dette tema for debatten på Lærernes hus i Oslo. Nå inviteres du til å være med i den videre prosessen!

Debatten var et samarbeid mellom Utdanningsforbundet og Kunnskapsdepartementet. Et enstemmig Storting gjorde i oktober følgende vedtak: «Stortinget ber regjeringen i forbindelse med arbeidet med å fornye læreplanens generelle del og fagfornyelsen sikre et verdiløft i skolen gjennom bedre å innlemme formålsparagrafens fellesverdier i alle fag og på alle nivåer i skolen.»

I Stortingsmeldingen som ligger til grunn for vedtaket begrunnes behovet for fornyelse med at de ulike delene av læreplanverket har vært utviklet på forskjellige tidspunkt, og at sammenhengen mellom dem derfor ikke er god nok.

Et panel, bestående av Johan H. Andresen, Ane Krogsæter Aarre, Trond Diseth, Torbjørn Røe Isaksen og Trine Anker, med Steffen Handal som innleder, hadde en bred diskusjon om hva den kommende generelle delen bør inneholde.

Spesielt lege og barne- og ungdomspsykiater Trond Diseth fikk sterk applaus fra de mange fremmøtte for sitt innlegg om psykisk helse blant barn og unge.

KD lanserer blogg

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen var også sterkt delaktig under den tre timer lange seansen,

Fra debatten om Generell del i Lærernes hus 12. oktober. Fra venstre: Trond Diseth, Johan H. Andresen, Torbjørn Røe Isaksen, Ane Krogsæter Aarre og Trine Anker. FOTOMARIUS G. VIK

hvor han poengterte at Kunnskapsdepartementet i utarbeidningen av ny generell del ønsker en bred og involverende prosess.

I den forbindelse skal KD blant annet lansere en blogg, bestående av faglige innlegg og meningsutvekslinger, hvor også lærere og skoleledere inviteres til å bidra. Departementet vil her invitere Skole-Norge, som organisasjoner, lærere og skoleledere, til å skrive innlegg.

- Lærerne må bidra

Steffen Handal håper mange vil bidra og at det blir stor oppslutning rundt utarbeidelsen av den nye, generelle delen. Under onsdagens debatt oppfordret han sterkt lærerne til å komme på banen, og avsluttet sitt innlegg med følgende:

- Vi som er lærere må i tiden som kommer bidra i denne offentlige samtalen. Vi må gjøre verdiene synlige gjennom våre fortellinger fra skolehverdagen, vi må kanskje noen ganger tørre å gjøre verdivalg som ikke nødvendigvis applauderes av alle men som er til barnas beste.

- Vi trenger denne delen av læreplanen. Vi trenger kanskje en ny og vital variant. Vi bør gi den et annet navn. Har dere et godt forslag?

Avslutningsvis spurte Handal hva som skal til for å ta den i bruk, og konkluderte med at

- Den må ha legitimitet i og utenfor skolen.
- Den må gi retning uten å stake ut bare én vei
- Den bør løfte frem dilemmaer og mangfold
- Den bør verne om, men også utfordre tradisjoner

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Handal:

– En ny retning for norsk skole

11. oktober vedtok et enstemmig Storting å be «regjeringen sikre at det er lærernes ansvar og faglige skjønn som skal avgjøre hvilke metoder og virkemidler som skal tas i bruk i undervisningen for å nå kompetansemål og oppfylle skolens generelle samfunnsmandat».

Stortinget voterte over Stortingsmelding 28, «Fag - Fordypning - Forståelse. En fornyelse av Kunnskapsløftet». Steffen Handal mener at vedtaket i Stortinget medfører en ny retning for norsk skole.

– En gledens dag!

– Dette er en gledens dag, sier en fornøyd Steffen Handal, som selv var til stede og fulgte debatten på Stortinget i oktober.

– Dette er et tydelig signal om større tillit til norske lærere, noe Utdanningsforbundet er svært tilfredse med, sier Handal.

– Dette er intet mindre enn en ny retning for norsk skole. Stortinget ber regjeringen sørge for at lærerne får et større handlingsrom, og mer tillit, sier Handal.

Senterpartiets Anne T. Wøien er helt enig med Utdanningsforbundets leder.

– Dette er en gledens dag. Vi klarer

å snu skolepolitikken, sa Wøien under debatten på Stortinget.

– Vil lære mer

Steffen Handal er trygg på at vedtaket også vil medføre store positive konsekvenser for elevene.

– De vil rett og slett lære mer, mener Handal.

Samtidig peker han på at tilliten til politikerne nå viser, innebærer en forpliktelse for lærerne:

– Vi som lærere må ta vårt ansvar, og vise hvorfor det er viktig å stole på våre profesjonelle vurderinger.

Stoppet eksamensforslag

Et forslag fra regjeringen om å innføre obligatorisk eksamen for alle på tiende trinn i norsk, matte og engelsk, falt. Det er Utdanningsforbundets leder vel tilfreds med, og han ser dette vedtaket i en større sammenheng.

– Vi ser her at vi er på vei vekk fra et styrings- og testregime, i tråd med

internasjonale trender.

– Alarmklokkene har ringt, og her vil jeg berømme Stortingspolitikkerne for at de har lyttet til lærerprofesjonen.

Rasmus Hansson deler Handals syn:

– Vi må gi lærerne tid til planlegging og god og variert undervisning – og ikke dynte på med målinger, testing og byråkrati, sa Miljøpartiet de grønne-lederen under Stortingsdebatten.

Flere av politikerne som uttalte seg i ordsiftet på Stortinget tirsdag var opptatt av at vedtakene ville være positive for norske elever og lærere.

– Hvis vi løfter blikket, så fatter vi nå noen viktige vedtak som er veldig godt mottatt i Skole-Norge, bemerket Venstres Iselin Nybø.

Lover å passe på de praktisk-estetiske fagene

Selv om Utdanningsforbundet sier

– Stortinget har stemt for større tillit til lærerne, mener Steffen Handal.

FOTO ANNE KARIN SÆTHER

seg godt fornøyd med de politiske signalene og vedtakene som kom fra Stortingets talerstol i oktober, var det likevel et skår i gleden. Partiene Venstre, Høyre og Fremskrittspartiet stemte ned et flertall i KUF-komiteen som ville at Stortinget skulle be

Kurs og konferanser

ILL. FOTO KATRINE LUNKE

Tilpasset opplæring i det flerkulturelle klasserommet

21. november inviterer vi til kurs i Lærernes hus med et svært aktuelt tema. På dette dagskurset vil forskere fra Høgskolen i Hedmark og Universitet i Oslo sette fokus på pedagogiske muligheter i det flerkulturelle klasserommet, fra ulike faglige innfallsvinkler. Hvilke kunnskaper, holdninger og praksiser er

sentrale i møte med en sammensatt elevgruppe i ulike fag? Hvordan legge til rette for en undervisning som tar hensyn til elevenes mangfoldige erfaringer og forutsetninger? Internasjonale uker i skolen – inkluderende praksis eller eksotiske happenings? Det er fortsatt ledige plasser. Meld deg på i dag!

Verdige samtaler med barn og unge om problemer

16.-17. november arrangerer vi kurs med Anette Holmgren og Haldor Øvreide i Lærernes hus. Denne dagen vil de ha særlig fokus på verdige samtaler omkring traumatiserende opplevelser og erfaringer. Kurset vil gå inn i både teori og praksis. Teoretiske så vel som metodiske elementer vil bli illustrert ved video-

ørsk skole!

regjeringen om ikke å øke grensen for omprioritering av fag- og timefordelingen fra fem prosent til ti prosent.

Utdanningsforbundet frykter dette vil kunne ramme mindre fag, og spesielt de praktisk-estetiske, men Nybø lover at hun skal passe på at det ikke skjer.

- Vi vil følge nøye med på at dette ikke går utover de praktisk-estetiske fagene. Fleksibiliteten skal økes uten at det går utover de praktisk-estetiske fagene, understreket Venstrepolitikereren.

Enighet i lønnsoppgjøret i FUS-barnehagene

Partene er enige i årets tariffoppgjør i FUS. For første gang har Utdanningsforbundet inngått en avtale om hybridpensjon.

Det er inngått avtale om en hybridpensjon med 7 prosent spare-sats der arbeidstakerne som i dagens ordning betaler inn 2 prosent. Dette er maksimal sats etter tjenstepensjonsloven. Arbeidsgiver må dessuten betale et tillegg på om lag 1 prosent for kvinner. Ettersom de fleste ansatte i barnehagene er kvinner betyr dette i praksis en sparesats på 8 prosent.

Økonomisk er oppgjøret på linje med andre sammenlignbare oppgjør som har vært i år. Det ble ikke gjort endringer på arbeidstid. Tilleggs- og videreutdanning blir kompensert bedre - både for styrere, pedagogiske ledere og barnehagelærere.

Se mer på udf.no/fus

analyse og små øvelser. Kurset er del av Utdanningsforbundets spesialist-utdanning i pedagogisk-psykologisk rådgiving, men er åpent og også meget relevant for rådgivere, skoleledere og lærere, barnehagelærere og styrere.

Les mer på www.udf.no/kurs

Bruker barna bilen?

Med Utdanningsforbundets nye bilforsikring bil ekstra, kan du legge bort minst én bekymring. Nå er det nemlig ingen ekstra kostnad eller forhøyet egenandel når familiens barn, som er mellom 18-23 år, bruker familiebil. Visste du også at du ved nyttegning, både delkasko og ekstra, kun har 2000 kr i egenandel? Dette er en unik fordel, kun for medlemmer. Sjekk ut Utdanningsforbundets bilforsikring, og bestill på udf.no/bilforsikring.

Felleskap lønner seg

Fordelene for deg som medlem har blitt enda bedre. Nå lanserer Utdanningsforbundet bilforsikring og husforsikring med unike vilkår og gode priser. Les mer og bestill på udf.no/husogbil
Felleskap lønner seg

